

# Minimum Party 2021-2022

Művészeti alkotótábor és szakmai fórum  
Tabără de creație artistică și for profesional  
Art Workshop and Professional Forum



Kolozsvár / Cluj Napoca

2022

## Minimum Party 2021-2022

**Művészeti alkotótábor és szakmai fórum / Tabără de creație artistică și for profesional / Art Workshop and Professional Forum**

Szerkesztette / Redactat de / Edited by: LŐRINCZ Ildikó, MOLNÁR István

Lapterv / Design / Layout by: MOLNÁR István

Angol és román nyelvre fordítottak: SZABÓ-DEMETER Éva, LŐRINCZ Ildikó

Korrektúra / Corectură / Proofreading: LŐRINCZ Ildikó, SZABÓ-DEMETER Éva, MOLNÁR István

A borító, az 1. és a 120. oldal képeinek készítői / Fotografiile de pe copertă și paginile 1, 120 / Cover and page 1 and 120 photos by: BÍRÓ Zoltán, MÁRKOS Tamás, MOLNÁR István, VÉSSEY Vera

Nyomdai előkészítés, nyomtatás / Prepress, tipar / Pre-press, print: SC. MAGIC PRINT SRL, Onești

Felelős kiadó / Editor / Executive publisher: LŐRINCZ Ildikó

**Ingyenes kiadvány, megjelenését támogatta Románia Kormánya – Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala  
Publicație gratuită, tipărită cu sprijinul financiar al Secretariatului General al Guvernului –  
Departamentul pentru Relații Interetnice**

**Free publication supported by the Department for Interethnic Relations of the Romanian Government**



DEPARTAMENTUL PENTRU  
RELAȚII INTERETNICE



DIVERSITATEA  
REUNEȘTE  
IDENTITĂȚI

ISBN 978-973-0-37535-0

A Minimum Party Alkotótábor szervezője a Minimum Party Társaság.

Organizatorul Taberei de Creație Minimum Party: Asociația Grupul Minimum Party.

The organizer of the Minimum Party Creative Camp: Minimum Party Society.

©Minimum Party Society, 2022

CC-BY-SA

## Negyed évszázadon és azon is túl

Azon gondolkodtam, mit is lehet írni a folytonosságról. Mert azt hiszem, egy negyed évszázadon és azon is túl levő eseménysor bemutatásakor szólni kéne a folytonosság fontosságáról. A folytonosság megszakítás nélkülség, folyamatosság, állandóság. Kérdés: mi az, ami megszakítás nélkül, folyamatosan, évről évre állandóan működik? Gondolom, valami olyan lehet, ami az évek során életformánkká vált, része lett a nyarainknak, és aminek a meglétéhez az elkövetkezőkben is ragaszkodunk.

A természetben megtapasztalhatjuk a folytonosságot, és a természeti folytonosságban a tökéletesedést. Ez valami olyasmi, amire vágyunk, és ha ez a vágy több alkotó embert összehoz, akkor ez eredményezi az

emberek közti találkozást, amihez a természeti közeg ad teret. A természet és a művészet találkoztatására alkalmas közeg megteremtésekor az ökológiai folytonosság sokrétű problematikájának kreatív, sokrétűbb, művészi megközelítésére is lehetőség adódik. Az itt alkotók a természetben zajló alkotó folyamatok során szerzett tapasztalataik révén az elkövetkezőkben is hatékonyabban tudnak felelősen állást foglalni a természettel kapcsolatos kulturális örökség megőrzésének fontossága mellett. Kreatív csoportos, közösségi részvételükkel erősíthetik környezettudatos magatartásukat, amivel a későbbiekben a környezetért felelős életvitelre sarkallhatnak másokat is.

2021-ben és 2022-ben *Termékeny bizonytalanság* és *Misterium tremendum* címekkel szerveztük meg a huszonötödik és a huszonhatodik alkotótábort. A természeti térben megvalósuló és a természettel való szoros együttműködést kereső kortárs művészeti kísérle-

3



*Minimum tremendum...* (2022) – Képkocka a VR technikával készült filmből / Cadru din filmul VR / Frame from the VR-movie. Alkotók / Creatori / Created by: MIHAT Konrád, LOSONCZY Csongor. Zene / Muzica / Soundtrack by: MONTANARO.



tek napjaink bizonytalansági faktorainak feloldását hozták a résztvevők számára.

A természettel való harmónia újratertésére törekvő művészeti irányzatoknak hosszú múltja van, ennek áttekintésére is törekedtünk 2022-ben a szakmai fórumon, illetve a most megjelenő albumban Erőss István összefoglaló írásával. A természet ritkábban csupán ábrázolási téma, inkább egy másfajta alkotói attitűdöt feltételező közeg, amelyben az alkotók a ter-

mészeti anyagokat, az erdei tisztás és az erdő helyszíneit közvetlenül alkalmazzák az egyéni vagy csoportos alkotó folyamatok során. Ily módon a Minimum Party alkotótáborban a természettel való közvetlen fizikai kapcsolatteremtés az alkotói folyamat lényege. Mindezek fényképes áttekintésére vállalkoztunk ebben az albumban, forgassátok örömmel, és kapcsolódjatok be ebbe az alkotó folyamatba az elkövetkezőkben!



[RO]

## Peste un sfert de secol și chiar mai mult

Stau pe gânduri și mă frământ, oare ce se poate scrie despre continuitate. Cred că în cazul prezentării unei serii de evenimente ce depășește un sfert de secol, ba chiar mai mult, trebuie să vorbim despre continuitate. Continuitatea reprezintă o legătură neîntreruptă, succesiune, permanență. Întrebarea este, ce poate funcționa fără întrerupere, an de an în mod constant? Cred



că ar putea fi ceva ce s-a transformat de-a lungul anilor într-un mod de viață, a devenit parte a verilor noastre și existența căruia pe viitor este foarte importantă pentru noi.

În natură putem experimenta continuitatea, iar prin continuitatea naturală putem experimenta perfecțiunea. Este acel ceva pe care ni-l dorim, iar dacă această dorință este împărtășită de mai mulți oameni creativi, poate avea ca rezultat întâlnirea dintre acești oameni, în spațiul oferit de mediul natural. Crearea unui mediu propice întâlnirii dintre natură și artă oferă totodată posibilitatea abordării creative, multiple, artistice a problematicii multifacetate a continuității ecologice. Datorită experiențelor acumulate în timpul proceselor creative desfășurate în cadrul naturii, pe viitor artiștii din tabără pot lua în mod mult mai eficient o poziție responsabilă în favoarea importanței conservării moștenirii culturale legate de natură. Prin participarea lor creativă în grup și în comunitate, ei își pot consolida comportamentul conștient față de mediu, prin care pot să-i încurajeze în viitor și pe alții să aleagă un mod de viață responsabil față de mediu.

5

Am organizat în 2021 și 2022 ediția a 25-a, respectiv a 26-a a taberei de creație Minimum Party cu titlul *Incertitudine creatoare*, respectiv *Misterium tremendum*. Experimentele de artă contemporană desfășurate în spațiul natural și în strânsă colaborare cu natura au oferit participanților soluții pentru situațiile de incertitudine din zilele noastre.

Mișcările artistice care încearcă recrearea armoniei cu natura au o tradiție îndelungată, și am încercat să trecem în revistă aceste mișcări la forul profesional din 2022, respectiv prin sinteza semnată de István Eröss, publicată în acest album. Natura constituie un simplu subiect al reprezentării doar în situații sporadice, fiind mai degrabă un mediu care presupune un alt fel de atitudine creativă, unde creatorii utilizează materialele naturale, luminișul din pădure sau spațiile din pădure în cadrul proceselor creative individuale sau de grup. În acest fel, în tabăra de creație Minimum Party contactul fizic direct cu natura este chiar esența procesului de creație. Am încercat să oferim o imagine de ansamblu prin fotografiile alese în acest album, sperăm să vă bucurați de ele și să vă inspire să participați pe viitor la acest proces creativ!





Montanaro zenél / Montanaro cântă la acordeon / Montanaro playing the accordion. Fotó / Foto / Photo: NAGYÁLMOS Ildikó (2021)

[EN]

## A quarter of a century and beyond

I was wondering what to write about continuity. Because I think when presenting a series of events which lasts more than a quarter of a century, we should talk about the importance of continuity. Continuity means uninterruptedness, continuousness, persistence. The question is: what is functioning continuously all the time, without being interrupted, year after year? I suppose it must be something that has become a way of life over the years, something that has become part of our summers and that we insist on having for years to come.

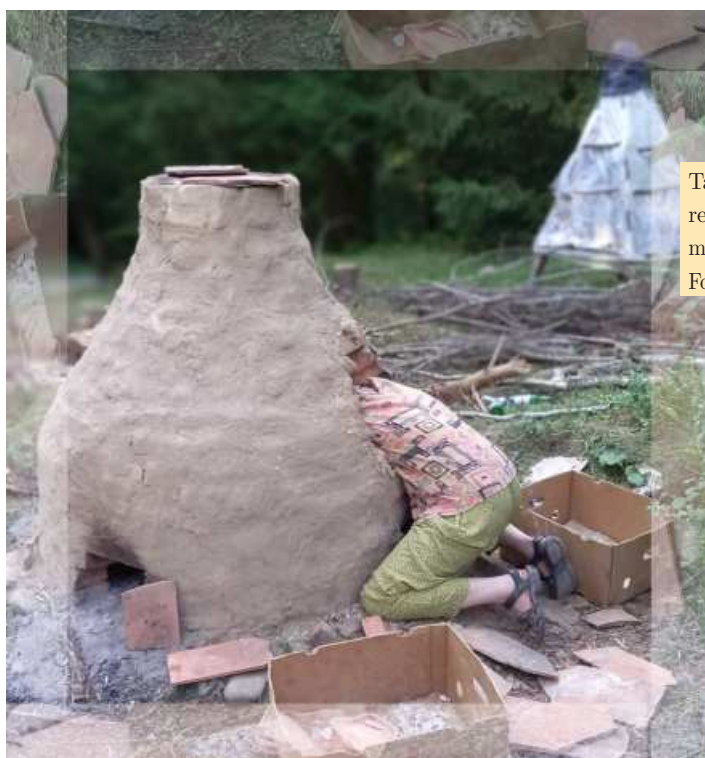
We can experience continuity in nature and perfection in the natural continuum. This is something we desire, and if this desire brings more people together, it will result in a meeting between people, the space of which is provided by the natural environment. In creating a medium for nature and art to meet, there is also an opportunity for a creative, more multifaceted, artistic approach to the more diverse problem of ecological continuity. Through their experience of the creative process in nature, the artists who work here will be better at taking a more effective and responsible position

on the importance of preserving the nature-related cultural heritage. Through their creative participation in the group and community, they can strengthen their environmental awareness and later can encourage the people around them to live more responsibly for the environment.

In 2021 and 2022, we organized the 25th and 26th Creative Camps, entitled *Creative Uncertainty* and *Misterium tremendum*, respectively. Contemporary art experiments, taking place in natural spaces and seeking close collaboration with nature have brought participants a resolution of today's uncertainty factors.

Artistic trends that seek to recreate harmony with nature have a long history, and we have sought to review this history in 2022 at the professional forum and with the summary signed by István Erőss in the album that is now being published. Nature is seldom just a subject of representation, but rather a medium that implies a different creative attitude, in which artists directly use natural materials, forest clearings and forest sites in individual or group creative processes. In this way, the direct physical contact with nature is at the heart of the creative process at the Minimum Party. We have undertaken to realize a photographic overview in this album, feel free to browse through, and participate in the future in this creative process!

7



Tatarozzák a cserépégető kemencét / Se renovează cuptorul pentru arderea ceramicii / Renewing the pottery kiln. Fotó / Foto / Photo: BÖLÖNI Endre „Dix” (2022)







Az előadóterem az utolsó fotóalbum kiállított lapjaival és Fekete Zsolt camera-obscura-installációjával / Sala de curs cu paginile expuse ale ultimului album foto și instalația camera-obscura a lui Zsolt Fekete / The lecture hall with the pages of the last photo album displayed and Zsolt Fekete's camera-obscura installation. Fotó / Foto / Photo: SZIGETI Gábor Csongor (2021)





2021

2021





Az egyik *magzat* / Unul dintre *feți* / One of the *fetuses*. Alkotó / Creat de /  
Created by: MOLNÁR Zsolt. Fotó / Foto / Photo: NAGYÁLMOS Ildikó (2021)



2021. JÚLIUS 28 – AUGUSZTUS 8.  
KÁSZOLNALTÍZ KÖZSÉGBEN, A TISZÁS PATAK TORKOLATÁNÁL



11

# TERMÉKENY BIZONYTALANSÁG

## A HUSZONÖTÖDIK MINIMUM PARTY ALKOTÓTÁBOR ÉS SZAKMAI FÓRUM

– A PANDÉMIA JEGYÉBEN –

**ZENEMŰHELY** (MIQUÉU MONTANARO, FRANCIAORSZÁG), **KORTÁRS TERMÉSZET** – **VIZUÁLIS MŰHELY** (PÉTER ALPÁR, BIKFALVA, KOVÁSZNA MEGYE), **FILMMŰHELY** (FOGARASI GERGELY, BUDAPEST), **FOTÓMŰHELY** (MÁRKOS TAMÁS, KOLOZSVÁR–BUDAPEST–LONDON), **MOZGÁSSZÍNHÁZ MŰHELY** (SZABÓ ÁGNES, BUDAPEST), **ÉPÍTÉSZMŰHELY** (MŰHELYVEZETŐ NÉLKÜL), **INTERJÚVOLÓ MŰHELY** (NAGYÁLMOS ILDIKÓ, SZÉKELYUDVARHELY), **FILOZÓFIAMŰHELY** (PÁLFALUSI ZSOLT, BUDAPEST), **KÉZMŰVES MŰHELY** (VÉGH ÉVA, KOLOZSVÁR), **ÉLBOY**, **KÍSÉRLETI SZÍNHÁZ MŰHELY** (SZABÓ ATTILA, MISKOLC)

TÁMOGATÓK:



DEPARTAMENTUL PENTRU  
RELATIILE INTERCULTURALE



DIVIZIUNEA  
REUNIRII  
IDENTITATII

**nka**  
Nemzeti Kulturális Alap



RMDSZ  
ROMANIA



Kassonabiz  
Közösségi  
Polgármesterei  
Hivatala



Lukács Mihály  
Általános Iskola  
Kassonabiz



Tuzson János  
Művelődési  
Központ



MAGYARADÁS

erdely.ma

PARTNEREK:

MEDIAPARTNEREK:

## Termékeny bizonytalanság

A huszonötödik Minimum Party alkotótábor és szakmai fórum a pandémia jegyében

2021. július 28 – augusztus 8.

A nem szokványos helyzet vagy az ebből fakadó lelkiállapot, a bizonytalanság lelkiállapota lehet termékeny, amikor arra ösztönzi az egyént, hogy ezt magában tisztázza, folyamatosan tovább gondolkodjon. Annak a helyzetnek a megfogalmazása, amiben éppen vagyunk serkentőleg hat az alkotásra, ugyanakkor lehetséges, hogy amint megfogalmazzuk ezt a helyzetet, már kiléptünk a termékeny bizonytalanság állapotából. Vajon van-e lehetőség arra, hogy megtartsuk továbbra is a termékeny bizonytalanság alkotói állapotát? Miként lehetséges az, hogy valaminek a megfogalmazása ne hozzon számunkra még bizonyosságot, hanem tovább maradjunk a keresés állapotában? Vajon meddig tartható egy ilyen helyzet? Kilépve egzisztenciális kereteinkből, miképpen tudunk egy instabil állapotot fenntartani. A bizonytalanság ijesztően jellemzi a jelenlegi időszakot, törekednünk kellene arra, hogy valamiképpen termékeny, kreatív helyzetet teremtsünk belőle, elvonatkoztatni, keresni, kutatni, nem megállapodni, hanem valamiképpen megtalálni azt, ami elviselhetővé teszi a bizonytalanságot. Arra keressük a választ, hogy az alkotás folyamata miképpen oldhatná fel az ilyen bizonytalan helyzetet. Az alkotó egyén úgy véli, hogy értelmes, hasznos dolgot tesz alkotása során, ami más számára is megtapasztalható, átélhető, ergo segít másokon, azzal, hogy a maga helyzetét elemzi, boncolgatja, és kiutat vagy megoldást keres.

**Vizuális (képzőművészeti) műhely,** Péter Alpár (Bikfalva) vezetésével

**Zeneműhely,** Miquèu Montanaro (Franciaország) vezetésével

*Bizonytalan termékenység / A pillanat megragadása* – **filmműhely,** Fogarasi Gergely (Budapest) vezetésével



*Közvetlen közelben* – **Fotóműhely,** Márkos Tamás (Kolozsvár) vezetésével

*Eltáncolható-e egy tájkép?* – **mozgásszínház műhely,** Szabó Ágnes (Budapest) vezetésével

**Építésműhely,** spontán alakuló építkezés, vezető nélkül

**Filozófiaműhely,** Pálfalusi Zsolt (Budapest) vezetésével

**Interjúvoló műhely,** Nagyálmós Ildikó (Székelyudvarhely) vezetésével

**Kézműves műhely,** Végh Éva (Kolozsvár) vezetésével.

**Élboy,** Szabó Attila (Miskolc) egyszemélyes színház-műhelye







Épül az ideiglenes cserépető kemence / Se construiește un cuptor temporar pentru arderea ceramicii / Building a temporary pottery kiln. Műhelyvezető / Coordonatorul atelierului / Workshop leader: VÉGH Éva. Fotó / Foto / Photo: SZIGETI Gábor Csongor (2021)

[RO]

## Incertitudine creatoare

**A 25-a ediție a taberei de creație și for profesional Minimum Party sub semnul pandemiei**  
Între 28 iulie și 8 august 2021

Situația neobișnuită și starea de spirit cauzată de aceasta, incertitudinea poate fi creatoare, atunci când persoana se simte presat de aceasta, ca să clarifice situația dată, să cugete asupra stării ei. Recunoașterea, precizarea stării în care ne aflăm are efect benefic asupra procesului creator, însă, totodată, chiar prin exprimarea stării ieșim din incertitudine – cea care ne-a ins-

pirat. Avem oare posibilitatea să păstrăm această incertitudine? Cum poate fi posibil ca definiția unei noțiuni să nu aducă cu ea certitudinea, și să rămânem în starea de spirit a căutării? Până când se poate menține o asemenea stare? Ieșind din cadrul existențial personal, cum am putea menține o stare instabilă? Incertitudinea caracterizează – înfricoșător – zilele noastre de azi, iar noi ar trebui să o transformăm într-o stare creativă, productivă, căutând acel lucru pozitiv care face incertitudinea suportabilă. Căutăm răspunsul la întrebarea: în ce mod actul creator poate învinge incertitudinea? Persoana creatoare este convinsă că face un lucru cugetat, benefic, în timp ce creează ceva, ce urmează să fie palpabil, trăibil și pentru alții, deci într-o anumită măsură îi va ajuta pe semenii lui, dacă își





Montanaro távozik, miután zenét improvizált a *Kő és vonal* installáción / Montanaro se retrage după o improvizare muzicală la instalația *Piatră și linie* / Montanaro leaves after improvising music on the *Stone and Line* installation. Alkotó / Creat de / Created by: PÉTER Alpár. Fotó / Foto / Photo: NAGYÁLMOS Ildikó (2021)



cercetează starea actuală, caută răspunsuri, soluții pentru sine însăși.

Ateliere de creație: **atelier de muzică** – coordonat de Miquèu Montanaro (Franța), **atelier vizual** – coordonat de Alpár Péter (Bicfalău, Covasna), **atelier foto** – coordonat de Tamás Márkos (Cluj-Napoca), **atelier de film** – coordonat de Gergely Fogarasi (Budapesta) și de documentare video coordonat de Tibor

Schneider (Cluj-Napoca), **atelier de mișcare** – coordonat de Ágnes Szabó (Budapesta), **atelier de arhitectură** – fără coordonator, **atelier intervievator** – coordonat de Ildikó Nagyálmos (Odorheiu Secuiesc), **atelier meșteșugăresc** – coordonat de Éva Végh (Cluj-Napoca), **atelier de filosofie** – coordonat de Zsolt Pálfalusi (Budapesta), **atelier de teatru experimental** – coordonat de Attila Szabó (Miskolc).

[EN]

## Productive Uncertainty

**The twenty-fifth edition of Minimum Party Creative Camp and professional forum in light of the pandemic**

July 28–August 8, 2021

This uncommon situation and the resulting state of mind, the uncertainty might be productive when it encourages the individual to clarify it, to keep rethinking it. The wording of the situation we are currently in has a stimulating effect on creativity, but it's possible that as soon as we formulate the given situation, we already leave the state of mind of productive uncertainty. Is there a possibility to maintain the creative state arising from this productive uncertainty? Could it be possible, that wording something won't bring us the certainty and we still remain in the state of spirit of searching? How long can we maintain this situation? Outside our existential framework how can we maintain an unstable condition? Uncertainty characterizes in a scaring manner the current period, we should aim to find a productive, creative situation, we should abstract and constantly seek, search to find that some-

thing which makes the uncertainty bearable. We are seeking the answer to the question how the process of creation can solve such an uncertain situation. The creative individual believes that he is making something meaningful, useful during the process of creation, which can also be experienced, relived by others, therefore by analyzing and dealing with his own situation and seeking an answer or a solution one can help others as well.

**Visual (Fine Arts) Workshop** led by Alpár Péter (Bikfalva), **Music Workshop** led by Miquèu Montanaro (France), *Uncertain Productivity / Capture the Moment* – **Film Workshop** led by Gergely Fogarasi (Budapest), *In Immediate Proximity* – **Photo Workshop** led by Tamás Márkos (Cluj-Napoca), *Can a landscape be danced?* – **Movement Theater Workshop**, led by Ágnes Szabó (Budapest), **Architecture Workshop**, Spontaneous architectural development without a leader, **Philosophy Workshop** led by Zsolt Pálfalusi (Budapest), **Interviewing Workshop** led by Ildikó Nagyálmos (Odorheiu Secuiesc), **Crafts Workshop** led by Éva Végh (Cluj-Napoca), **Élboy**, Attila Szabó's (Miskolc) one-person theater workshop

## Részletes tábori program (2021):

### Július 28., szerda

Érkezés napja: táborverés, ismerkedés, szabad program.  
Buli, tábortűz

### Július 29., csütörtök

De-du. – Műhelytevékenységek  
21.00 – Schneider Tibor – Faragó Balázs: *Nosztalgia*,  
filmes műhely vetítések 1.  
Utána: tábortűz, buli

### Július 30., péntek

De-du. – Műhelytevékenységek  
13–15 – Műhelyvezetők bemutatkozása  
21.00 – Schneider Tibor – Faragó Balázs: *Nosztalgia*,  
filmes műhely vetítések 2.  
Utána: tábortűz, buli

### Július 31., szombat

De-du. – Műhelytevékenységek  
21.00 – Molnár István: *9 év Minimum Party 9 fejezetben* – filmvetítés  
23.00 – buli, tábortűz

### Augusztus 1., vasárnap

De-du. – Műhelytevékenységek



Miközben Montanaro elmélyülten zenél, az íróműhely vezetője a fa hasítását gyakorolja / În timp ce Montanaro este absorbit de propria muzică, șefa atelierului de scris practică crăpatul lemnului / While Montanaro is absorbed in music playing, the head of the writing workshop practices wood splitting. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2021)



19.00 – Kádár Elemér: *Termékeny bizonytalanság* – interaktív előadás a szakmai fórumon  
21.00 – Szabó Attila (Élboy): *Kő, papír, olló.* (2019) – kísérleti színházi előadás vetítése  
22.00 – Schneider Tibor – Faragó Balázs: *Nosztalgia*, filmes műhely vetítések 3.  
Utána: Tábortűz, buli.

### Augusztus 2., hétfő

De-du. – Műhelytevékenységek  
21.30 – Antal Malvina képzőművész munkáinak bemutatója – előadás a szakmai fórumon  
22.30 – Szabó Attila (Élboy): *Memória* (2019) – kísérleti színházi előadás vetítése  
23.00 – Schneider Tibor – Faragó Balázs: *Nosztalgia*,

filmes műhely vetítések 4.

24.00 – J. Stamp: *A piramisok titkai* – filmvetítés

### Augusztus 3., kedd

De-du. – Műhelytevékenységek

18.30 – Mester Béla: *Az orosz konyha* – előadás a szakmai fórumon

21.00 – Antal István: *Játéktér* – a képzőművész munkáinak bemutatója

22:00 – Péter Alpár: *Kortárs természet* – a képzőművész munkáinak bemutatója

23.00 – Molnár István: *9 év Minimum Party 9 fejezetben* – tábori dokumentumfilm-vetítés

24.00 – Molnár István: *Nonline Minimum Party albumbemutató* – a 2011–2019 évi Minimum Party album bemutató performansa

### Augusztus 4., szerda

De-du. – Műhelytevékenységek

18.30 – A zeneműhely bemutató koncertje

20.30 – Viorela Ducu – Telegdi Csetri Áron: *Gyerekek a bizonytalanság idején* – előadás a szakmai fórumon

22.00 – Márkos Tamás: *Zenés diaporáma* – fényképek vetítése élő zenével, zene: Miquèu Montanaro, Márkos Tamás

23.00 – Molnár István: *9 év Minimum Party 9 fejezetben* – tábori dokumentumfilm befejező részének vetítése

### Augusztus 5., csütörtök

De-du. – Műhelytevékenységek

15.30 – Fekete Zsolt: *Végtelen film* – a mű megtekintése az előadóteremben

16.00 – Tombola sorsolás a táborban résztvevő gyerekek munkáinak kisorsolásával

19.00 – Nagyálmos Ildikó költő, újságíró verseiből olvas fel, utána beszélgetés

21.00 – Élboy vetítés

22.00 – Pálfalusi Zsolt: *A műalkotás morfológiája* – előadás és beszélgetés a szakmai fórumon

23.30 – Bölöni Endre Dix: *Performansz*

24.00 – Schneider Tibor – Faragó Balázs: *Nosztalgia*, filmes műhely vetítések 5.

### Augusztus 6., péntek

De-du. – Műhelytevékenységek





19.00 – Fekete Zsolt: *Bizonytalanságban született könyv* – kötetbemutató, felolvasás Bölöni Endre Dix közreműködésével

21.00 – Márkos Tamás: *Being Elsewhere* – vers, képek, zene, tánc a szakmai fórumon

21.30 – Szigeti Gábor Csongor: *Talált művek* – vetítés, előadás és beszélgetés a szakmai fórumon

22.30 – A filozófia műhely vitaestje Pálfalusi Zsolt vezetésével

### Augusztus 7., szombat

11.00 – A kerámiaégető kemence megbontása, az égett kerámiamunkák bemutatása Végh Éva vezetésével

15.00 – *Vizuális körséta*, a táborban született munkák megtekintése, a táncműhely közreműködésével:

Kontur Balázs: *Nyugodt kitettség vagy kitett nyugodtság* – installáció; Péter Alpár: *Kő és vonal* – installáció;

Molnár Zsolt: *Magzatok* – interaktív installáció;

Varga János Péter: *Cím nélkül* – installáció faragásokkal; Molnár István: *Cím nélkül*, alcím: *Gyere vissza*

*Zacsek!* (Zacseknek, aki több mint 10 éve nem volt a táborban) – installáció; Antal Malvina: *Én is egy réteg vagyok, amely segíti a földet megérni* – utalás arra, hogyan alakul ki egy kőzet;

Bölöni Endre Dix és Miquèu Montanaro: *Hangszer* – kinetikus szobor, tisztástói ready made

18.00 – Duncan Watson: *Akaratos lovak* – bábjáték, előadták: Duncan Watson, Bölöni Endre Dix, zene: Márkos Tamás

20.30 – A fotóműhely kiállítás megnyitója  
21.00 – Pálfalusi Zsolt: *Performansz*. Közreműködött: Szabó Ágnes, Duncan Watson

22.00 – A filmes műhely bemutatója: *Állandó folyamat*, rendező: Antal Malvina, operatőr: Schneider Tibor, zene: Miquèu Montanaro, vágó: Antal Malvina, Bodor Balázs; *Ahol talán*, Schneider-Lőnhárt Csenge performansa, narrátor: Nagyálmós Ildikó; *Termelékenységi bizonyosság*, írta és rendezte: Kis-Tóth Zsolt; *Mama?*, animáció: Molnár Katalin, Ikerhangok: Fogarasi Gergely, Faragó Balázs, Zene: Miquèu Montanaro; *Mes amies*, rendező: Schneider Tibor, zene: Miquèu Montanaro; *Bizonytalan magasságok*, írta, rendezte és vágta: Molnár Katalin, zene: Lengyel Viola, operatőr: Fogarasi Gergely; *Jancsi és Juliska*, rendező: ifj. Végh Péter György, forgatókönyv: Mol-




nár Ágnes, ifj. Végh Péter György, operatőr: Molnár Ágnes, ifj. Végh Péter György, vágó: Molnár Katalin, ifj. Végh Péter György  
Utána: Táborzáró buli.

### Augusztus 8., vasárnap

Táborbontás, hazamenetel.







Munka a zeneműhelyben / Lucru în atelierul de muzică / Work in the music workshop. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2021)

19

[RO]

## Program detaliat (2021)

### Miercuri, 28 iulie

Ziua sosirii, ridicarea corturilor.

Program liber

Seara: foc de tabără, cunoașterea participanților.

### Joi, 29 iulie

Înainte și după masă – Lucru în ateliere

21.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Proiecții de filme nostalgice din taberele anterioare* partea 1

Urmărit de foc de tabără

### Vineri, 30 iulie

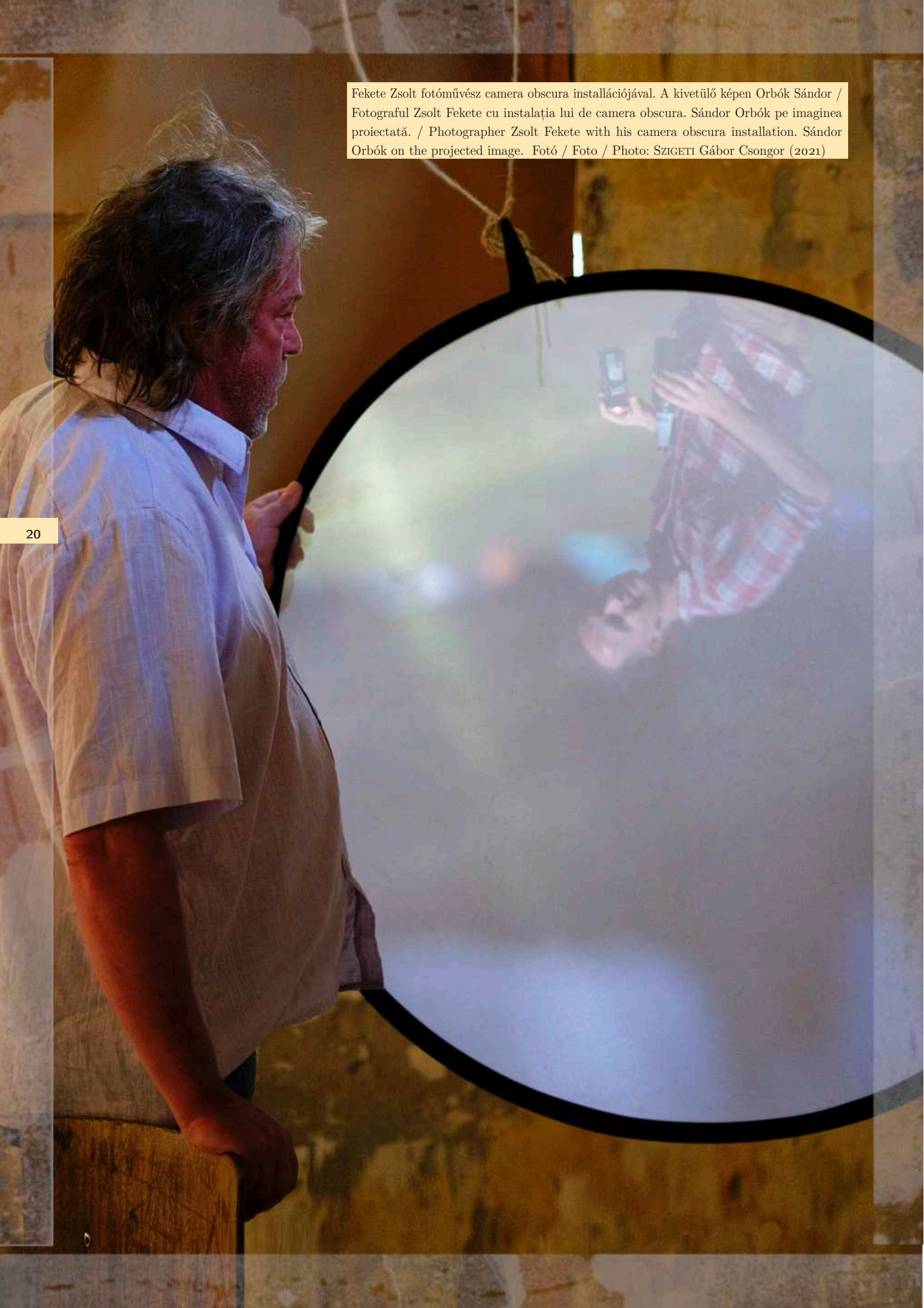
Înainte și după masă – Lucru în ateliere

13–15 – Prezentarea coordonatorilor atelierelor de creație  
21.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Proiecții de filme nostalgice din taberele anterioare* 2

Urmărit de foc de tabără



Fekete Zsolt fotóművész camera obscura installációjával. A kivetülő képen Orbók Sándor /  
Fotograful Zsolt Fekete cu instalația lui de camera obscura. Sándor Orbók pe imaginea  
proiectată. / Photographer Zsolt Fekete with his camera obscura installation. Sándor  
Orbók on the projected image. Fotó / Foto / Photo: SZIGETI Gábor Csongor (2021)





## Sâmbătă, 31 iulie

Înainte și după masă – Lucru în atelier

21.00 – István Molnár: *9 ani de Minimum Party în 9 capitale* – proiecție film documentar despre tabără  
Urmat de foc de tabără

## Duminică, 1 august

Înainte și după masă – Lucru în atelier

19.00 – Elemér Kádár: *Incertitudine creativă* – prezentare interactivă

21.00 – Attila Szabó (Élboy): *Piatră, hârtie, foarfecă*. (2019) – proiecție spectacol de teatru experimental

22.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Proiecții de filme nostalgice din taberele anterioare 3*

Urmat de foc de tabără

## Luni, 2 august

Înainte și după masă – Lucru în atelier

20.00 – Prezentare de Malvina Antal despre lucrările ei de arte vizuale – spectacol în cadrul forului profesional

22.30 – Attila Szabó (Élboy): *Memoria* (2019) – proiecție spectacol de teatru experimental

23.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Proiecții de filme nostalgice din taberele anterioare 4*

24.00 – Jonathan Stamp: *Building the Great Pyramid* – proiecție de film

Urmat de foc de tabără

## Marți, 3 august

Înainte și după masă – Lucru în atelier

18.30 – Béla Mester: *Bucătăria rusă* – spectacol în cadrul forului profesional

21.00 – „*Loc de joacă*” – Prezentarea lucrărilor artistului vizual István Antal – în cadrul forului profesional

22.00 – „*Natura contemporană*” – Prezentarea lucrărilor artistului vizual Alpár Péter, prezentare în cadrul forului profesional

23.00 – István Molnár: *9 ani de Minimum Party în 9 capitale* – proiecție film documentar despre tabără

24.00 – István Molnár: *Prezentare album nonline* – performance introductiv al albumului foto Minimum Party 2011-2019

## Miercuri, 4 august

Înainte și după masă – Lucru în atelier

18.30 – Prezentarea atelierului de muzică

20.30 – Viorela Ducu – Áron Telegdi-Csetri: *Copii pe vremea incertitudinii* – prelegere în cadrul forului profesional

22.00 – Tamás Márkos: *Diaporamă muzicală* – proiecție de fotografii cu muzică live, muzică: Miquèu Montanaro, Tamás Márkos

23.00 – István Molnár: *9 ani de Minimum Party în 9 capitale* – proiecție film documentar despre tabără

## Joi, 5 august

Înainte și după masă – Lucru în atelier

15.30 – Zsolt Fekete: *Film infinit* – vizualizarea instalației foto în sala mare

16.00 – Tombolă cu extragerea lucrărilor realizate de copii

19.00 – Ildikó Nagyálmos (poet, jurnalist) recită din poeziile sale

21.00 – Proiecție Élboy

22.00 – Zsolt Pálfalusi: *Morfologia operei de artă* – prelegere și discuții în cadrul forului profesional

23.30 – Endre Bölöni „Dix”: *Performance*

24.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Proiecții de filme nostalgice din taberele anterioare 5*

Foc de tabără, party.

## Vineri, 6 august

Înainte și după masă – Lucru în atelier

19.00 – Zsolt Fekete: *Carte realizată în vreme de incertitudine* – prezentare carte, cu contribuția lui Endre Bölöni „Dix”

21.00 – Tamás Márkos: *Being Elsewhere* – poezie, fotografii, muzică, dans în cadrul forului profesional

21.30 – Gábor Csongor Szigeti: *Opere găsite* – proiecție, discuții în cadrul forului profesional

Foc de tabără, party.

## Sâmbătă, 7 august

11.00 – Dezasamblarea cuptorului de ardere ceramică, prezentarea lucrărilor realizate cu coordonarea lui Éva Végh

15.00 – *Plimbare vizuală*, vizionarea lucrărilor de arte vizuale realizate pe teritoriul taberei, cu participarea atelierului de dans – Balázs Kontur: *Expunere liniștită sau liniște expusă* – instalație; Alpár Péter: *Piatră și linie* – instalație; Zsolt Molnár: *Feți* – instalație interactivă; János Péter Varga: *Fără titlu* – instalație cu sculpturi; István Molnár: *Fără titlu*, subtitlu: *Hai înapoi Zacsek!*, (pentru Zacsek, care nu a mai fost în tabără de peste 10 ani) – instalație; Malvina Antal: *Sunt și eu un strat, care contribuie la coacerea Pământului*; Endre Bölöni „Dix” și Miquèu Montanaro: *Instrument muzical* – sculptură cinetică, ready made din Gura Tisei



18.00 – Duncan Watson: *Cai îndărătnici* – teatru de păpuși, prezentat de: Duncan Watson, Endre Bölöni „Dix”, muzică: Márkos Tamás

20.30 – Vernisajul expoziției atelierului de foto

21.00 – Zsolt Pálfalusi: *Performance*. Participă: Ágnes Szabó, Duncan Watson

22.00 – Prezentarea atelierului de film:

*Proces muritor continuu*, regia: Malvina Antal, cameraman: Tibor Schneider, muzica: Miquèu Montana-

ro, editor de film: Malvina Antal, Balázs Bodor; *Unde probabil*, performance de Csenge Schneider-Lónhárt, narator: Ildikó Nagyálmos; *Siguranță de productivitate*, text și regie: Zalán Kis-Tóth; *Mamă?*, animație de: Katalin Molnár, voci gemene: Gergely Fogarasi, Balázs Faragó, muzică: Miquèu Montanaro; *Mes amies*, regia: Tibor Schneider, muzică: Miquèu Montanaro; *Înălțimi nesigure*, text, regia și editare: Katalin Molnár, muzica: Viola Lengyel, cameraman: Gergely





Fogarasi; *Hansel și Gretel*, regia: Péter György Végh jr., scenariu: Ágnes Molnár, Péter György Végh jr., cameraman: Ágnes Molnár, Péter György Végh jr., editor film: Katalin Molnár, Péter György Végh jr.  
23.30 – Party de încheiere

### **Duminică, 8 august**

Desfacerea corturilor și întoarcerea acasă.



[EN]

## **Detailed camp program (2021)**

### **Wednesday, 28 July**

Arrival day: setting up the camp, familiarizing & socializing, free time.

Party, campfire

### **Thursday, 29 July**

9.00 – Workshop activities

21.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Nostalgia*, Film workshop projections 1.

Followed by campfire, party

### **Friday, 30 July**

9.00 – Workshop activities

13–15 – Workshop leaders' introduction

21.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Nostalgia*, 2.

Followed by campfire, party

### **Saturday, 31 July**

9.00 – Workshop activities

21.00 – István Molnár: *9 years of Minimum Party in 9 Chapters* – Documentary film projection

23.00 – Party, campfire

### **Sunday, 1 August**

9.00 – Workshop activities

19.00 – Elemér Kádár: *Productive Uncertainty* – interactive presentation within the framework of the professional forum

21.00 – Attila Szabó (Élboy): *Rock, paper, scissors* (2019) – Projection of an experimental theater performance

22.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Nostalgia*, 3. Followed by campfire, party.

### **Monday, 2 August**

9.00 – Workshop activities

21.30 – Presentation of the works of artist Malvina Antal – presentation within the framework of the professional forum

22.30 – Attila Szabó (Élboy): *Memory* (2019) – Projection of an experimental theater performance

23.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Nostalgia*, 4.

24.00 – Jonathan Stamp: *Building the Great Pyramid* – film projection



### Tuesday, 3 August

9.00 – Workshop activities

18.30 – Béla Mester: *The Russian Cuisine* – presentation within the framework of the professional forum

21.00 – István Antal: *Playing area* – presentation of the artist's works

22.00 – Alpár Péter: *Contemporary Nature* – presentation of the artist's works

23.00 – István Molnár: *9 years of Minimum Party in 9 Chapters* – projection of the documentary film

24.00 – István Molnár: *Nonline Minimum Party Album Release* – release performance of the Minimum Party Album year 2011-2019

### Wednesday, 4 August

9.00 – Workshop activities

18.30 – The music workshop's release concert

20.30 – Viorela Ducu – Áron Telegdi Csetri: *Children in Times of Uncertainty* – presentation within the framework of the professional forum

22.00 – Tamás Márkos: *Musical Slideshow* – photo slideshow with live music performed by Miquèu Montanaro, Tamás Márkos

23.00 – István Molnár: *9 years of Minimum Party in 9 Chapters* – last part of the film about the camp

### Thursday, 5 August

9.00 – Workshop activities

15.30 – Zsolt Fekete: *Endless Movie* – watching the movie in the auditorium

16.00 – Tombola with the raffle of the works of children participating at the camp

19.00 – Writer and journalist Ildikó Nagyálmós reads her poems, discussion afterwards

21.00 – Élboy projection

22.00 – Zsolt Pálfalusi: *The Art Project's Morfology* – presentation and discussion within the framework of the professional forum

23.30 – Endre Dix Bölöni: *Performance*

24.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Nostalgia, 5.*

### Friday, 6 August

9.00 – Workshop activities

19.00 – Zsolt Fekete: *A Book Born in Uncertainty* – book launch, lecture with the collaboration of Endre Dix Bölöni

21.00 – Tamás Márkos: *Being Elsewhere* – poems, pho-



tos, music, dance at the professional forum

21.30 – Gábor Csongor Szigeti: *Found Works* – projection, lecture and discussion within the framework of the professional forum

22.30 – Debate night of the philosophy workshop led by Zsolt Pálfalusi

### Saturday, 7 August

11.00 – Dismantling of the pottery kiln, fired ceramics' presentation led by Éva Végh

15.00 – Visual tour, viewing the works made during the camp, with the participation of the dance workshop – Balázs Kontur: *Serene exposure or exposed serenity* – installation; Alpár Péter: *Stone and Line* – installation; Zsolt Molnár: *Fetuses* – interactive installation; János Péter Varga: *No title* – installation of carved works; István Molnár: *No title*, subtitle: *Co-*





me back Zacsek, to Zacsek, who hasn't been in the camp for more than 10 years – installation; Malvina Antal: *I'm also a layer which helps mature the land – how a rock is formed*; Endre Dix Bölöni and Miquèu Montanaro: *Musical Instrument* – kinetic sculpture, ready made from Tiszástő

18.00 – Duncan Watson: *Stubborn Horses* – puppet show, performed by Duncan Watson, Endre Dix Bölöni, music by Tamás Márkos

20.30 – Photo workshop exhibition opening

21.00 – Zsolt Pálfalusi: *Performance*. Assisted by Ágnes Szabó, Duncan Watson

22.00 – Presentation of the film workshop:  
*Constant mortal process*, directed by Malvina Antal, camera by Tibor Schneider, music by Miquèu Montanaro, editing by Malvina Antal, Balázs Bodor; *Where maybe*, Csenge Schneider-Lónhárt's performance, nar-

rated by Ildikó Nagyálmós; *Productivity certainty*, written and directed by Zalán Kis-Tóth; *Mom?*, animator: Katalin Molnár, twin voices: Gergely Fogarasi, Balázs Faragó, music by Miquèu Montanaro; *Mes amies*, by Tibor Schneider, music by Miquèu Montanaro; *Uncertain Heights*, written, directed and edited by Katalin Molnár, music by Viola Lengyel, camera by Gergely Fogarasi; *Hansel and Gretel*, directed by Péter György Végh Jr., screenplay by Ágnes Molnár, Péter György Végh Jr., camera by Ágnes Molnár, Péter György Végh Jr., editing by Katalin Molnár, Péter György Végh Jr.

Followed by End-of-camp party.

### **Sunday, 8 August**

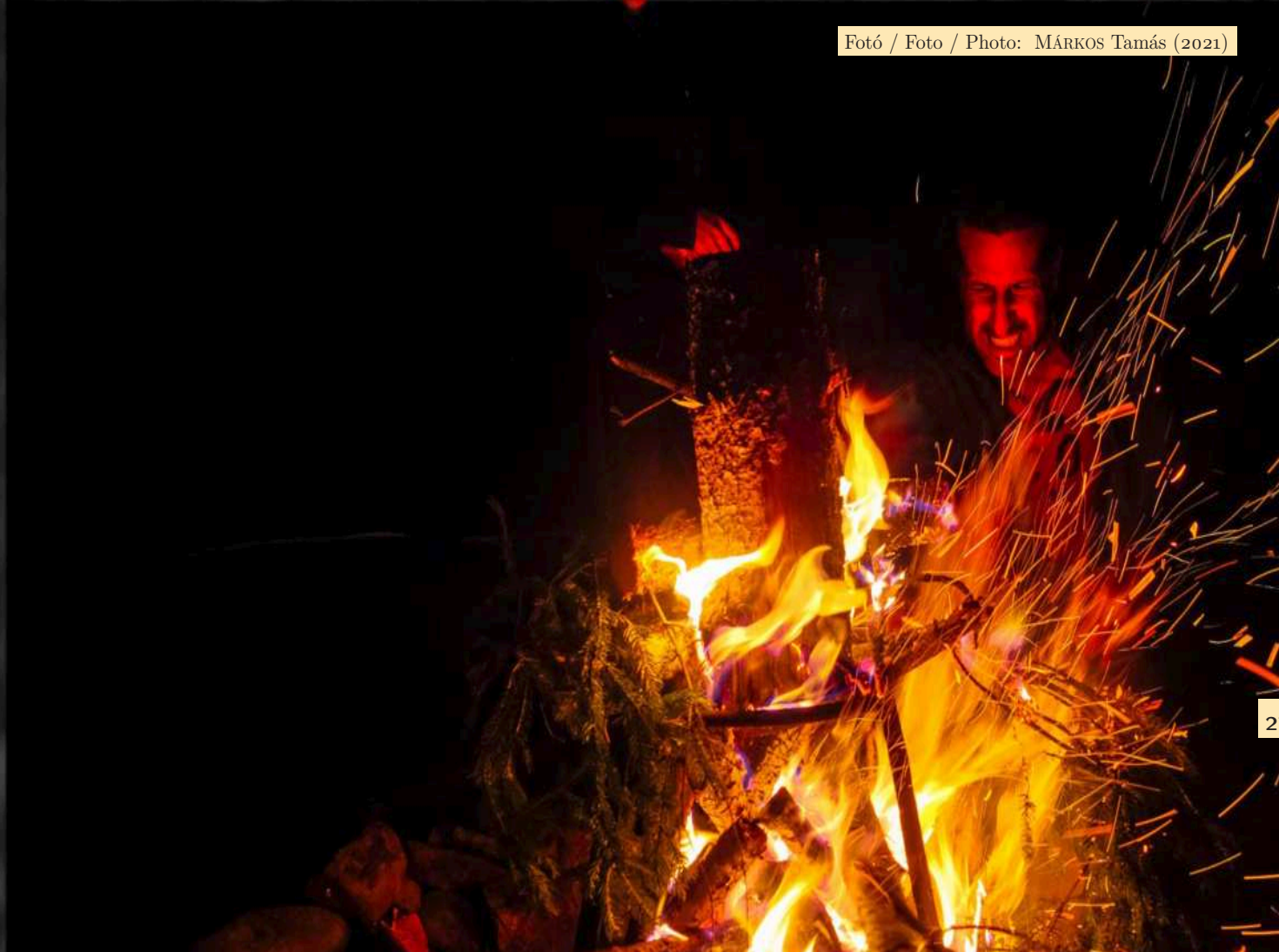
Camp break, going home.











Erdészeti megjelölés / Semn forestier / Forestry sign.  
Fotó / Foto / Photo: SZIGETI Gábor Csongor (2021)



Faragott fa installáció / Instalație de lemn cioplit / Carved wood installation. Alkotó / Creat de / Created by: VARGA János Péter. Fotó / Foto / Photo: BÖLÖNI Endre „Dix” (2021)



## Interjúk

### Végh Éva néprajzkutató, kézműves:

„Folyamatosan próbálom nevelni a környezetemet, hogy a gyárilag előállított anyagokat ne nevezzük kézműves termékeknek. A népművészetben nagyon fontos az anyaghasználat, a technika és a mintakincs. A többit én csak mókolásnak hívom, mert ugyan fejleszti a finommotorikát, a manualitást, de nagyon hosszasan lehetne ecsetelni, hogy miért nincs szükségünk ezekre az anyagokra.

Régen a kézművesek a közösség igényeit elégítették ki funkcionális, esztétikus tárgyakkal. A festett bútor, a hozomány és a tisztaszoba kellékei is mind idetartoznak. Aztán megjelent a népi kultúrában a túldíszítettség, amely óhatatlanul is a romantika, szecesszió hatása is volt. Lassúbb volt a világ, és volt ideje a népnek befogadni egy indát, egy kacskaringót a geometriai díszítés után és önmagáévá tenni, beépíteni a sajátjába.”

### Márkos Tamás, fotográfus:

„Bátyám, Márkos Berci zenész és zeneszerző a kétezres évek elején volt zeneműhely vezető a táborban, ő jó fényben tüntette fel a művésztelepet, és másoktól is csupa jót hallottam róla, így szívvest-örömet elfogadtam Lőrincz Ildikó felkérését a fotóműhely vezetésére. Elképesztően szép ez a hely, messze a város zajától, és az én esetemben el kellett telnie két-három napnak, amíg elcsendesedtem, ráhangolódtam a közös tevékenységekre.

A kreativitás, a kreatív együttműködés szempontjából nehéz elképzelni ideálisabb környezetet, közösséget. Nincs semmilyen külső zavaró, figyelmet elvonó tényező; magamról elmondhatom – és másokon is ezt láttam: teljes lényemmel voltam jelen, vettem részt a saját és mások foglalkozásain. Talán gyermekkorom óta nem feledkeztem ennyire bele napokig a közös játékba, alkotásba. Számomra nagyon otthonos ez az életforma, ugyanis gyerekkoromban arra is volt pél-



da, hogy egy-két hónapon át sátoroztunk, ahonnan kilenc kilométerre volt a legközelebbi település.

Visszagondolva, így ötvenegy évesen, talán ezek voltak a legjobb nyaraim, amikor elvonatkoztam az ember a városi világtól. Sokkal inkább jelen van az ember a gondolataiban, megelégedettség van benne, lenyugvás, csend, másokra való érzékeny figyelem. Ahogy telik az idő, egyre inkább vágyakozom erre az életmódra, nem csupán egy-két hét erejéig, hanem megpróbálni megteremteni annak lehetőségét, hogy minél folyamatosabban így éljem a mindennapjaimat.”





Faun. Fotó / Foto / Photo: MOLNÁR István (2021)

### **Antal Malvina, szobrász:**

„Nagyjából tudtam, hogy csendes környezetbe érkezem, ezért direkt nem hoztam flexet, pedig a szabadban leginkább azzal dolgozom. Régóta részt veszek ösztönművészeti projekteken, több műfajban alkotok, így gondoltam, hogy itt, a saját munkám mellett, megtanulok videót vágni, táncórákra járrok és behallgatok a filozófiai előadásokba. A fotózás is nagyon érdekelt, és kipróbáltam a kézmű-

ves műhelyt is, ahol egy kávéscsészét készítettem. Élveztem, hogy mindenben viszonylag el tudtam mélyülni. Szépen kiegészült itt minden, miközben sétáltam a patakban, köveket gyűjtöttem. Olyan volt, mint amikor az ember fejest ugrik a vízbe, és úgy érzi, hogy mindenhol érte a víz. Megtisztulás volt lelkileg is bemenni a patakba, és megérezni a hideg vizet. Az sem mellékes, hogy profiktól tanulhattam.”



Lengyel Viola játszik az egyik *magzatban* fekvő a munka bemutatóján / Viola Lengyel cântă într-unul dintre *feți* / Viola Lengyel plays in one of the *fetuses*. Alkotó / Create de / Created by: MOLNÁR Zsolt. Fotó / Foto / Photo: NAGYÁLMOS Ildikó (2021)





### **Szabó Ágnes, táncművész:**

„Visszajáró lélek vagyok, három alkalommal vezettem táncműhelyt, de ilyen kis létszámmal még nem dolgoztam korábban. Hangulatában viszont abszolút ugyanolyan volt minden, mint az előző években. Emlékszem olyan alkalmakra is, amikor egyszerre 121-en voltunk a táborban. Korábban is úgy gondoltam, hogy itt semmi nem kötelező, mindenki abba a műhelymunkába kapcsolódik be, amihez kedvet kap, és annyit tesz bele, amennyi jól esik. Ennek ellenére mindenki igyekszik kihozni magából a maximumot. Két korábbi alkalommal a táncosaimat végigkísértem egy munkafolyamaton, és a bemutató idejére magukra hagytam őket, külső szemlélőként követtem végig az előadást. Egy alkalommal pedig a Kasszandrát csináltuk. Abban az évben nagyon sok fiatal volt a táborban, és egy különleges árnyjátékot sikerült összehoznunk mozgással, zenével. Talán ez volt a legsikeresebb projekt, hisz akkor olyan résztvevőket sikerült bevonnom, akik profi módon álltak a munka mellé.”

### **Péter Alpár vizuális művész:**

„Nagyon izgalmas kísérletnek találom úgy vinni közel a kortárs képzőművészetet nyitott műhelyek keretében, hogy egyszerre alkotnak együtt hivatásos, vagy éppen csak erre nyitott alkotók, levetkőzik a szakmai rendezvények merevségét, és a kortárs képzőművészet határokat átlépő, feloldó jellege valóban jelen tud lenni. Ez a gondolat fogalmazódott meg bennem, ezt várva jöttem ide, és itt meg is találtam. Nagyon izgalmas volt megtapasztalni, hogy milyen széles körben tud ez az egész együtt működni, nem csak arról tudunk beszélni, hogy a kortárs képzőművészet gazdag műhelytára tűnik itt fel, hanem mellette ott a zene, a tánc, a filozófia is, egy-egy problémát más és más szemszögből tudtunk megismerni. Jó volt olyan közegben jelen lenni, ahol gyakorlatilag mindenki van élezve és fel van fokozva. Tehát egyszerre jelen van egy nagyon erős természet-élmény és egy nagyon igényes szellemi közeg. Itt ez a kettő találkozik és folyamatokat generál.”

### **Miquèu Montanaro, zenész:**

„2002-ben jöttem először a Minimum Partyra, aztán öt-hat év kimaradt, és mostanában pedig ismét rendszeresen visszajövök, mert itt mindig jó dolgok történnek. Jó emberekkel találkozom, úgy érzem, sikeresen vezetem a zeneműhelyt, ami ugyan nem feltétlenül profi zenészekből áll össze, de nagyon jól szól. Nagyon nehéz egyszerre koncentrálni és nem koncentrálni: ez a művészet!

A kempingezést általában kerülöm, és őszintén szólva, nem szeretek sátorozni, de itt nem lehet kikerülni. Ennek ellenére vállalom az ezzel járó nehézségeket, mert jól érzem magam a táborban.”

### **Fogarasi Gergely, filmrendező:**

„Véletlenül kerültem a filmes műhely élére, egyik évben meg kellett menteni a műhelyt, mert nem működött, és beugrottam az utolsó három-négy napra. Rövid idő alatt sikerült filmeket készíteni és bemutatni, ezért a következő évben visszahívtak. Sokáig viszont nem tudtam, hogy miért járok ide. Persze, egyrészt azért, mert nagyon jó a tábor, imádok itt lenni, elfogadják a bolondériámat, itt normális embernek tűnök, hisz a többiek mind örültebbek.

Igazából ez egy ösközösség, visszatalálok a gyökerekhez. Úgy hat-hét évvel ezelőtt kiderült: a családom innen származik, a kászonaltízi temető tele van Fogarasi-sírokkal. Amikor idejövök, ez a hely az összes városi energiát kiszívja belőlem, és belém tölt valami nagyon erős természeti energiát, amiből egy évig élek. Rengeteg tanuló, olyan részeimet kapcsolja be a környezetet, ami el van temetve bennem. Sokat tanultam itt a filmes műhely tagjaitól, beleértve a gyerekeket is, és emberségből is. Mindenkit szeretek, de talán egy kicsit engem is megkedveltek. A műhelyem soha nem bukott meg, az elmúlt tíz évben sok filmet készítettünk. Fontos, hogy más műhelyekkel együtt dolgozzunk, inspiráljunk. A filmes műhely, mint egy láthatatlan pókháló, az egész táborát átszövi, közrefogja, kapcsolatokat teremt és a végén mindent megmutat.”

Részletek Nagyálmos Ildikó  
2021-ben készült interjúból.



[RO]

## Interviuri

### Éva Végh, etnograf, meșteșugar:

„Încerc fără încetare să-mi educ anturajul, să nu mai numească produse artisanale materialele fabricate la scară industrială. În arta populară materialele utilizate, tehnica și tezaurul de modele sunt foarte importante. Restul îl consider doar bricolaj, chiar dacă dezvoltă abilitățile motorii fine, așa putea să enumăr la nesfârșit argumentele împotriva acestor materiale.

Pe vremuri meșteșugarii satisfăceau nevoile comunității prin obiectele funcționale, estetice pe care le lucrau. Acestea includeau atât mobilierul pictat, zestrea cât și accesoriile din așa-zisă cameră bună sau cameră mare. Apoi au apărut și în cultura populară decorațiunile excesive, ca urmare a influenței romantismului, a secesiunii. Toate se întâmplau mai încet, oamenii aveau timp să își însușească câte-o mlădiță sau o spirală după motivele geometrice și să le integreze printre motivele lor.”

### Tamás Márkos, fotograf:

„Fratele meu, muzicianul și compozitorul Berci Márkos a fost coordonatorul atelierului de muzică la începutul anilor 2000, și mi-a prezentat această tabără de creație într-o lumină bună. De-altfel am auzit doar lucruri bune despre tabără, și am răspuns cu bucurie invitației lui Ildikó Lőrincz, de a coordona atelierul de fotografie. Este un loc deosebit de frumos, departe de zgomotul orașului, iar în cazul meu trebuie să trecă cel puțin 2-3 zile până mă liniștesc, mă deconectez și intru în ambianța activităților comune. Din punct de vedere al creativității, al cooperării creative cu greu găsești un mediu, o comunitate care să fie mai ideală. Nu sunt factori externi supărători, care să-ți distragă atenția, în ceea ce mă privește – și am văzut acest lucru și la ceilalți – am fost prezent cu toată ființa mea, și am fost implicat în totalitate în activitățile proprii și ale celorlalți. De multă vreme, poate din copilărie



nu m-am bucurat așa liber de joc, de creația comună. Pentru mine această formă de viață este foarte familiară, deoarece în copilărie am locuit în cort chiar și timp de o lună sau două, la o depărtare de 9 kilometri de cea mai apropiată așezare.

Amintindu-mi aceste lucruri la vârsta de 51 de ani, cred că au fost cele mai frumoase veri din viața mea, când am făcut abstracție de lumea urbană. Individul poate fi mult mai atent la gândurile sale, este împlinit, caracterizat prin calm, liniște, atenția sensibilă la ceilalți. Cum trece timpul, tânjesc din ce în ce mai mult după acest stil de viață, nu doar pentru câteva





MOLNÁR Veronika. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2021)

săptămâni, ci aş vrea să am posibilitatea să îmi trăiesc viaţa de zi cu zi în acest mod.”

### **Malvina Antal, sculptor:**

„Bănuiam că vin într-un mediu liniştit, şi în mod intenţionat nu mi-am adus polizorul, cu toate că în aer liber lucrez de regulă cu acesta. Particip de mult timp la proiecte artistice cu colaborare, creaţiile mele reprezintă mai multe genuri, deci m-am gândit că în afara

lucrărilor mele voi învăţa aici să editez materiale video, voi participa la ore de dans şi voi asculta prelegeri de filosofie. Mă interesează şi fotografia, şi am încercat şi atelierul de meşteşuguri, unde am făcut şi o cană de cafea. Mi-a plăcut că m-am putut relaxa şi am aprofundat aproape fiecare disciplină. Toate s-au completat frumos, în timp ce mă plimbam în pârâu şi adunam pietricele. Era ca şi atunci când plonjezi în apă, şi simţi că te învăluie apa peste tot. Faptul că am intrat în apă şi m-a cuprins apa rece a reprezentat pentru mine un fel de purificare spirituală. În plus, am putut să învăţ de la cei mai buni.”



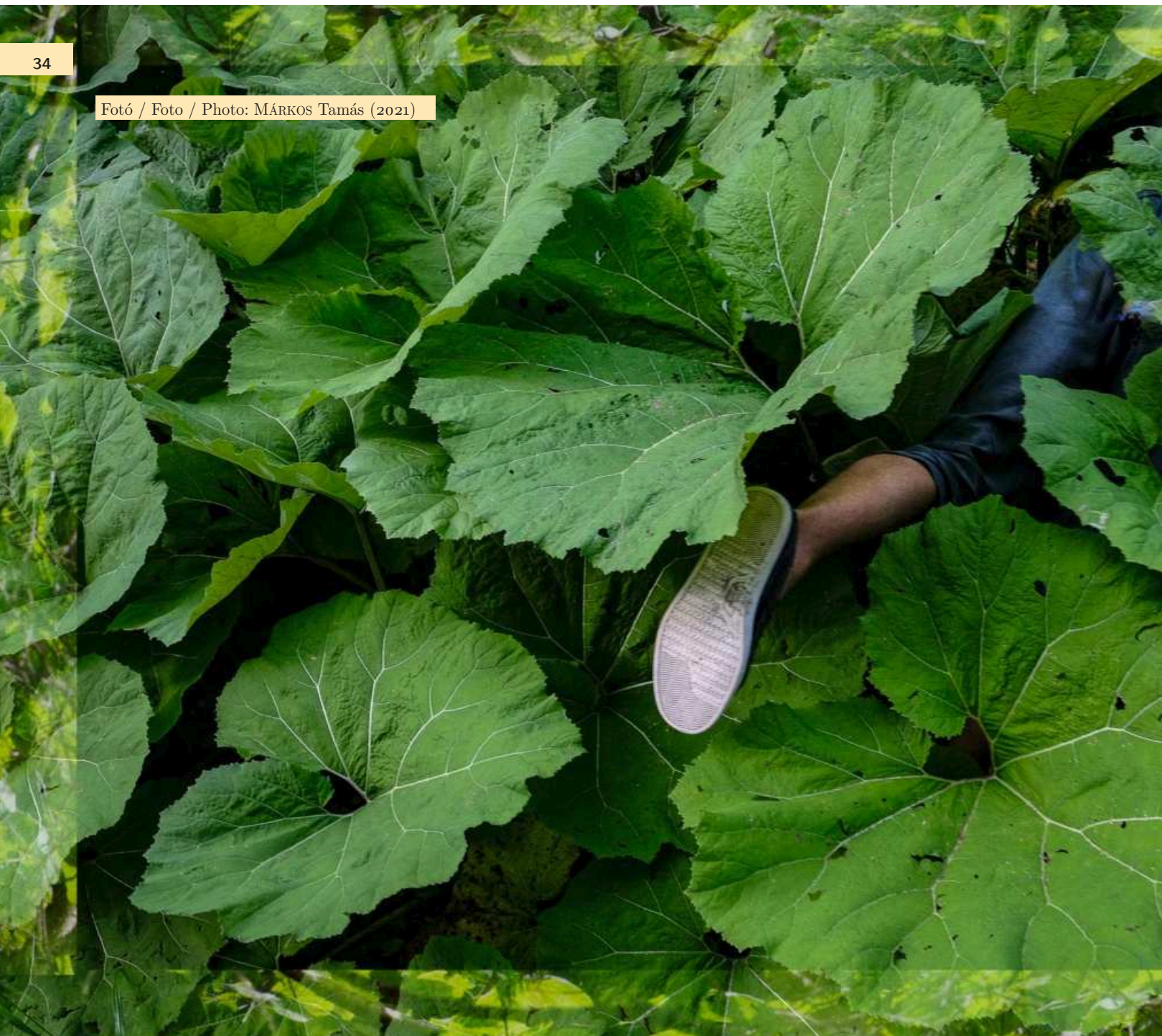
### Ágnes Szabó, dansatoare:

„Sunt o fire care revine, am coordonat de trei ori atelierul de dans, dar până acum nu am lucrat cu un număr atât de mic de participanți. Atmosfera însă a fost identică cu cea din anii anteriori. Îmi amintesc de situații în care am fost 121 de persoane în tabără. Știam dinainte că aici nimic nu este obligatoriu, fiecare participă la lucrările atelierului de care are chef, și contribuie cu atât cu cât poate. Totuși fiecare încearcă să ofere cât mai mult și să atingă maximul posibil. De cel puțin două ori i-am îndrumat pe dansatorii mei în procesul de lucru, și cu ocazia prezentării i-am lăsat să arate singuri ce pot, iar eu am urmărit spectacolul doar ca un simplu observator extern. O dată am pus pe sce-

nă Casandra. În acel an au fost foarte mulți tineri în tabără, și am reușit să realizăm un joc de umbre special cu mișcare și muzică. Probabil acela a fost cel mai reușit proiect, deoarece am reușit să cooptăm participanți care au lucrat în mod foarte profesional.”

### Alpár Péter, artist vizual:

„Mi se pare un experiment fascinant aducerea mai aproape a artei contemporane în cadrul atelierelor libere, prin colaborarea artiștilor de profesie cu creatorii deschiși la aceste forme de artă, prin renunțarea la rigiditatea evenimentelor profesionale, pentru că





astfel se poate manifesta caracterul transgresiv, eliberator al artei plastice contemporane. Aceasta a fost ideea care m-a adus aici, pe care am căutat-o și am și găsit-o. A fost extraordinară experiența aceasta în care am văzut cum poate funcționa totul, și putem vorbi nu doar despre un atelier bogat al artei plastice contemporane, ci și despre celelalte domenii artistice precum muzica, dansul, filozofia, care tratează aceeași problemă din diferite unghiuri, din diferite perspective. M-am simțit bine în acest mediu, în care totul era foarte precis și foarte accentuat. Deci în același timp erau prezente o experiență intensă în plan natural și un mediu intelectual foarte exigent. Cele două planuri se întrepătrund și generează diferite procese.”



### **Miquèu Montanaro, muzician:**

„Am venit prima dată la Minimum Party în 2002, apoi am lipsit vreo 5-6 ani, iar acum revin în mod regulat, pentru că aici se întâmplă întotdeauna lucruri bune. Mă întâlnesc cu oameni remarcabili, cred că am succes cu coordonarea atelierului de muzică, care nu este compus neapărat din muzicieni de profesie, dar sună tare bine. Este foarte greu să te concentrezi și să te relaxezi în același timp, aceasta este arta!”

De regulă evit camparea, și sincer să fiu, nu îmi place cu cortul, dar aici este ceva inevitabil. Cu toate acestea, îmi asum aceste neplăceri, pentru că mă simt bine în această tabără.”

### **Gergely Fogarasi, regizor:**

„Am ajuns să coordonez lucrările atelierului de film doar din întâmplare: într-un an atelierul trebuia salvat pentru că nu funcționa, și am preluat lucrările în ultimele 3-4 zile. Am realizat și prezentat filme într-un timp foarte scurt, de aceea am fost rechemat. O perioadă foarte lungă nu eram conștient de ce vin aici. Desigur, în primul rând pentru că tabăra are o atmosferă bună, îmi place aici, mi se acceptă toate nebuniile, chiar par un om normal aici, pentru că toți ceilalți sunt și mai țičniți. De fapt aceasta este o comunitate străveche, îmi regăsesc originile. Acum vreo 6-7 ani am aflat că familia mea se trage de aici, pentru că în cimitirul din Plăieșii de Jos sunt multe morminte cu numele de Fogarasi. Atunci când vin aici, acest loc îmi drenează toată energia urbană și mă umple cu o energie naturală puternică, care mă alimentează tot restul anului. Învăț o mulțime de lucruri, și acest mediu aduce la suprafață tot ce am ascuns adânc în mine. Am învățat foarte multe, chiar și omenie de la membri atelierului de film, inclusiv de la copii. Îi iubesc pe toți, dar probabil că și pe mine m-au îndrăgit un pic. Atelierul meu nu a eșuat niciodată, am realizat foarte multe filme în ultimii 10 ani. Este important să colaborăm cu alte ateliere care ne inspiră. Atelierul de film întrețese întreaga tabără ca o pânză de păianjen invizibilă, o încadrează, realizează legături și într-un final expune totul.”

Fragmente din interviurile realizate  
de Ildikó Nagyálmós în 2021.



[EN]

## Interviews

### Éva Végh folklorist, craftsman:

“I am constantly trying to educate my environment that factory-made materials should not be called artisanal handicrafts. In folk art the materials used, the technique and pattern applied are very important. The rest I call makeshift, because even though it develops fine motor skills and manual dexterity, I could go on at great length about why we do not need these materials.

Craftsmen used to satisfy the needs of the community with functional, aesthetic objects. Painted furniture, dowry and accessories of old farmhouses’ best rooms are all part of this. Then, in popular culture, it was an over-decoration, which was inevitably influenced by Romanticism and Art Nouveau. The world slowed down and people had time to accept a tendril or a curvilinear shape after geometric decoration, and make it their own, incorporate it into their own design.”

36

### Tamás Márkos photographer:

“My brother, Berci Márkos, a musician and composer, was the camp’s music workshop leader in the early 2000s, he put the camp in a good light, and I heard good things about it from others, so I was happy to accept Ildikó Lőrincz’s invitation to lead the photography workshop. It is an amazingly beautiful place, far from the noise of the city, and in my case, it takes two or three days to settle down and get in the mood for the common activities. It is hard to imagine a more ideal environment and community for creativity and creative collaboration. There are no external distractions; I can say for myself – and I have seen it in others – that I was present, participating in my own and others’ activities with my whole being. Perhaps I haven’t been so absorbed for several days by shared play and creation since I was a child. I feel very much at home



in this way of life, because when I was a child there were occasions when we lived for a month or two in a tent, the nearest village being nine kilometers away.

Looking back, at fifty-one years of age, those were probably the best summers I ever had, when we were able to get away from the city. That is much more present in one’s thoughts, there is contentment, peace of mind, silence, sensitive attention to others. As time goes by, I am more and more longing for this way of life, not just for a week or two, but to try to create the possibility of living my daily life in this way as continuously as possible.”



MÁRKOS TAMÁS FOTÓK



37

MÁRKOS Tamás, a fotóműhely vezetője / Conducătorul atelierului foto / Leader of the photo workshop. Fotó / Foto / Photo: NAGYÁLMOS Ildikó (2021)

**Malvina Antal sculptor:**

“I pretty much knew I was coming to a quiet environment, so I deliberately didn’t bring a flex, despite the fact that I mostly work with it outdoors. I’ve been involved in collaborative art projects for a long time, creating in several genres, so I thought that alongside my own work I would learn video editing, take dance classes and listen to philosophical lectures here. I was also very interested in photography and tried the crafts workshop where I made a coffee cup. I enjoyed

being able to get relatively immersed in everything. It was a nice addition to everything here, as I walked along the stream collecting stones. It was like taking a dive into the water and feeling the water everywhere. At the same time, it was a spiritual purification to go into the stream and feel the cold water. Not to mention the fact that I was able to learn from professionals.”









**Ágnes Szabó dancer:**

“I’m a returning soul, I’ve run the dance workshop three times, but I’ve never worked with such a small number of people before. But in terms of atmosphere everything was absolutely the same as the previous years. I remember occasions when we were 121 in the camp at the same time. I also thought earlier that nothing is compulsory here, that everyone can participate in the workshops they want to and put in as much as they feel like. Nevertheless, everyone tries to do their best. On two previous occasions, I accompanied my dancers through a workflow and left them alone for the duration of the performance, following the performance as an outside observer. On one occasion we did Cassandra. That year there were a lot of young people in the camp and we managed to put together a special shadow play with movement and music. It was probably the most successful project, because I managed to involve participants who were professionally committed to the work.”

**Alpár Péter visual artist:**

“I find it a very exciting experiment to bring contemporary art closer to the public in open workshops, where professional artists or those who are just open to it can create together. The rigidity of professional events is removed and the transgressive, dissolving nature of contemporary art can be really present. This was the idea that came to my mind, that I came here looking for, and here I found it. It was very exciting to experience how this can all work together in a wide range, not only can we talk about a rich workshop of contemporary art, but there is also music, dance, philosophy, and we can handle a problem from different perspectives. It was good to be present in a medium where practically everything is sharpened and enhanced. So there is both a very strong natural experience and a very demanding intellectual environment. Here the two meet and generate different processes.”

**Miquèu Montanaro musician:**

“I first came to the Minimum Party in 2002, then I missed five or six years, and now I’m coming back regularly again because there’s always good stuff happening. I meet good people, I feel like I’m running a successful music venue, which is not necessarily made up of professional musicians, but it sounds really good. It’s very difficult to concentrate and not concentrate at the same time: that’s art!

I generally avoid camping and frankly, I don’t like camping, but I can’t avoid it here. Nevertheless, I accept the difficulties that come with it because I feel comfortable in the camp.”

**Gergely Fogarasi, film director:**

“I ended up being the leader of the film workshop by chance, one year I had to save the workshop because it was not working and I jumped in for the last three or four days. I managed to make and present films in a short time and I was called back the following year. For a long time, though, I didn’t know why I came here. Of course, on the one hand it’s because it’s a great camp, I love it here, they accept my craziness, I seem like a normal person here, because the others are all crazier. It’s really an ancestral community, I’m getting back to my roots. About six or seven years ago I found out that my family comes from here, because the cemetery in Kaszonaltíz is full of graves with the name of Fogarasi. When I come here, this place drains all the urban energy out of me and infuses me with some very powerful natural energy, which will last for a year. I learn a lot. This environment turns on parts of me that are deeply buried. I’ve learned a lot here, also in terms of humanity, from the people in the film workshop, including the kids. I like everyone, but maybe they like me too a little bit. My workshop has never failed, we have made many films in the last ten years. It’s important to work with other workshops, they inspire me. The film workshop is like an invisible spider’s web, it invades and connects the whole camp, making connections and showing everything in the end.”

Extracts of the interviews  
conducted by Ildikó Nagyálmós in 2021.



Pálfalusi Zsolt a filozófiaműhely performanszára készül / Zsolt Pálfalusi se pregătește pentru performance-ul atelierului de filosofie / Zsolt Pálfalusi is preparing for the performance of the philosophy workshop. Fotó / Foto / Photo: BÖLÖNI Endre „Dix” (2021)

40

**Filmek** (2021)

Filme / Films



ÁLLANDÓ HALANDÓ FOLYAMAT



RENDEZTE  
Antal Malvina



**MAMA ?**



**ANIMÁCIÓ**  
**Molnár Katóca**

**IKER HANGOK**  
**Faragó Balázs**  
**Fogarasi Gergely**

**ZENE**  
**Miquèu Montanaro**



# MES AMIES



## SZEREPLŐK:

MIQUÉU MONTANARO  
LENGYEL VIOLA  
VARGA JÁNOS  
ÉS A  
KMB MOTORS MC SZÉKELYFÖLD TAGJAI

## KÉSZÍTETTE:

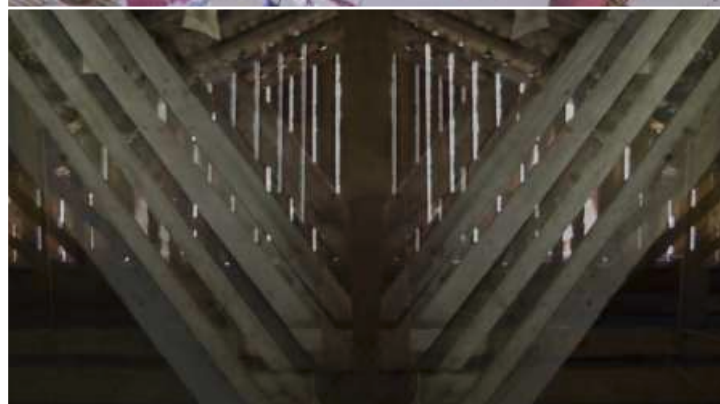
SCHNEIDER BENCE  
SCHNEIDER TIBOR  
25.MINIMUM PARTY  
2021



# HAZÁK KÖZTI HELYEK



44



**VERS**

**Nagyálmos Ildikó:  
Házak közti terek**

**ZENE  
Miquéu Montanaro**

**NARRÁTOR  
Bölöni Endre Dix**



## A Minimum Party gyermekei

Operatőr: Schneider Tibor

Írták: Nagyálmos Ildikó  
Kis-Tóth Zalán  
Lukovits Péter  
Faragó Balázs

Szereplők: A tábor lakói





Légifelvétel a táborhelyről / Vedere aeriană a locului taberei / Aerial view of the camp site. Fotó / Foto / Photo: KOLOZSVÁRY László

46

---

# Fotók (2021–2022)

Fotografii / Photos









Fotók / Fotografii / Photos: MÁRKOS  
Tamás, MOLNÁR István (az utolsó kép /  
ultima fotografie / the last photo)





Fotók / Fotografii / Photos: MÁRKOS Tamás,  
VÉSSEY Vera (a fekete-fehér kép / fotografia  
alb-negru / the black and white photo)







Pusztai Fruzsina és Nagy Abigél tatarozzák a cserépegető kemencét / Fruzsina Pusztai și Abigél Nagy renovează cuptorul pentru arderea ceramicii / Fruzsina Pusztai și Abigél Nagy are renovating the pottery kiln. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2022)





**2022**

**2022**





Az építészmuhely vezetője a „helyzet magaslatán”. Tető készül a sütőkemencéhez. / Şeful atelierului de arhitectură este „la înălţimea situaţiei”. Se construieşte un acoperiş pentru cuptor. / The head of the architecture workshop is “on top of the situation”. A roof is being prepared for the oven. Műhelyvezető / Coordonator atelier / Leader of the workshop: BENEDEK Elemér. Fotó / Foto / Photo: VÉSEY Vera (2022)



2022. JÚLIUS 27 – AUGUSZTUS 7.  
KÁSZOLNALTÍZ KÖZSÉGBEN, A TIZSÁS PATAK TORKOLATÁNÁL

# M I S T E R I U M T R E M E N D U M... AZ ELTOLÓDÁS FOKOZATAI



26. ALKOTÓTÁBOR ÉS SZAKMAI FÓRUM

# MINIMUM PARTY

WWW.MINIMUMPARTY.ORG

ZENEMŰHELY (MÁRKOS ALBERT, BUDAPEST), VIZUÁLIS (KÉPZŐMŰVÉSZETI) MŰHELY (KOPACZ KUND, CSÍKSZEREDA-BUKAREST - EGER-PÉCS), FILMESMŰHELY (FOGARASI GERGELY, BUDAPEST), FOTÓMŰHELY (MÁRKOS TAMÁS, KOLOZSVÁR), MOZGÁSSZÍNHÁZ MŰHELY (LUKÁCS ÁDÁM, MISKOLC), ÉPÍTÉSZMŰHELY (BENEDEK ELEMÉR, MÁNY, MAGYARORSZÁG), ÍRÓMŰHELY (MURÁNYI SÁNDOR OLIVÉR, SZÉKELYUDVARHELY), FILOZÓFIA MŰHELY (PÁLFALUSI ZSOLT, BUDAPEST), KÉZMŰVES MŰHELY (PUSZTAI FRUzsINA, KOLOZSVÁR), ÉLBOY (KÍSÉRLETI SZÍNHÁZ MŰHELY - SZABÓ ATTILA, MISKOLC)

TÁMOGATÓK:



PARTNEREK:



MEDIAPARTNEREK:





## Mysterium tremendum...

### Az eltolódás fokozatai

#### A huszonhatodik Minimum Party alkotótábor és szakmai fórum

2022. július 27 – augusztus 7.

A 26. Minimum Party alkotótábor kiindulópontja az egyszerre elrettentő és megragadó szépség (esztétikája) volt. A mostani háborús helyzet aktuálissá teszi, hogy az egyidejűleg jelenlévő ellentétek gondolatával játszunk el. Éthosz és pusztulás, önfeláldozás és bűn képei jönnek szembe velünk. *Mysterium tremendum et fascinans* – jut eszünkbe, a gonosz is lehet vonzó, nem csupán a szép, és a szép is lehet ijesz-

tő, de nem szeretnénk eldönteni, hogy a művész hová álljon. A művészet ne moralizáljon. A táborban a hangsúly inkább a formai kísérletezésre esik, és nem a társadalmi reflexiókra, a hely „civilizáción kívülsége” miatt is. Ezért aztán gondoljunk inkább a vonzásra és taszításra, mint általánosabb fogalmakra. Az eltolódás fokozataira.

De gondoljuk csak még tovább: ezúttal nem annyira – az egyébként általunk szlogenként gyakran használt ellentétpárokhoz hasonlóan – az érem két oldalának egyidejűségére, egyensúlyára, hanem két pólus közötti hangsúlyeltolódásra koncentrálnánk – bármely irányban. A bizonytalan egyensúlyokra, a szép és csúnya, a sötét és világos kibillentésére, a kényes egyensúlyra, a „kényes ízlésre”. Miből legyen



Égetésre váró tárgyak a kemencében / Obiecte care așteaptă să fie arse în cuptor / Items waiting to be fired in the kiln. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2022)



több, a zenéből vagy a szóból, képből vagy hangból? Mozgásból vagy csendből? Jó ez a billegés a Minimum Partyn!

### Műhelyek

*Befűzni a szöveg fonalát a ritmus tűfokába.* (Závada Péter) – **Zeneműhely: Words and Music / Szöveg és zene**, Márkos Albert (Budapest) vezetésével.

*Természetet fürkésző művészet* – **Vizuális (képzőművészeti) műhely**, Kopacz Kund (Csíkszereda–Bukarest–Eger–Pécs) vezetésével.

**Filmesműhely**, Fogarasi Gergely (Budapest) vezetésével.

A tábor dokumentálása a személyes fotográfia révén – **Fotóműhely**, Márkos Tamás (Kolozsvár) vezetésével. **Táncműhely**, Lukács Ádám (Miskolc) vezetésével. **Építésműhely**, Benedek Elemér (Mány, Magyarország) vezetésével.

*„Kezdetben volt az Ige.”* – **Íróműhely**, Murányi Sándor Olivér (Székelyudvarhely) vezetésével.

**Filozófia műhely**, Pálfalusi Zsolt (Budapest) vezetésével.

*Minimum túlélő készlet* – **Kézműves műhely**, Pusztai Fruzsina (Kolozsvár) vezetésével.

**Élboy** kísérleti színház műhely, Szabó Attila (Miskolc) vezetésével.



[RO]

55

## Misterium tremendum...

### Gradele decalajului

**A 26-a ediție a taberei de creație și a forului profesional Minimum Party**

27 iulie – 7 august 2022

Anul acesta tematica taberei a fost „Misterium tremendum... gradele decalajului”, punctul de plecare fiind frumusețea descurajatoare și încântătoare în același timp. Această tematică a fost actuală pe de o parte din cauza situației războiului din vecinătatea noastră, pe de altă parte în taberele Minimum Party este frecventă joaca cu concepte antagoniste, prezente simultan, pentru că avem de-a face cu etosul și decăderea, sacrificiul de sine și păcatul. *Mysterium tremendum et fascinans* – ne vine în minte, căci și răul poate fi atractiv, nu numai frumosul, iar frumosul poate fi înfricoșător, însă organizatorii taberei nu doresc să le impună artiștilor o alegere. În tabără accentul se pune mai mult pe experimentările prin creație și nu pe reflexii sociale, datorită faptului că locul taberei este „în afara civilizației”. Astfel conceptul taberei se referă mai mult la atracție și respingere ca și concepte generale.

Dar continuând șirul acesta de idei, de data aceasta ne-am concentrat mai degrabă pe decalajul dintre cele două poluri – indiferent de direcție –, și mai puțin pe simultaneitatea și echilibrul celor două fețe ale mo-





MOLNÁR Ágnes. Fotó / Foto / Photo: VÉSSEY Vera (2022)



nedei – perechi de opoziții utilizate frecvent de noi ca și slogan. Punem accentul pe echilibre incerte, pe decalajele frumosului și urâtului, ale întinericului și luminii, pe echilibrul sensibil sau gustul pretențios. Care să predomină, muzica sau cuvintele, imaginea sau sunetele? Mișcarea sau liniștea? Ne place această echilibristică la Minimum Party!

### Atelierele de creație:

**Muzică**, coordonat de Albert Márkos (Budapesta, Ungaria);

**Arta vizuală**, coordonat de Kund Kopacz (Miercurea Ciuc – București – Eger – Pécs);

**Film**, coordonat de Gergely Fogarasi (Budapesta, Ungaria);

**Foto**, coordonat de Tamás Márkos (Cluj-Napoca);

**Atelier mișcare**, coordonat de Ádám Lukács (Miskolc, Ungaria);

**Arhitectură**, coordonat de Elemér Benedek (Mány, Ungaria);

**Atelier de scris**, coordonat de Sándor Olivér Murányi (Odorheiu Secuiesc/Budapesta);

**Filosofie**, coordonat de Zsolt Pálfalusi (Budapesta);

**Manufactură**, coordonat de Fruzsina Pusztai (Cluj-Napoca);

**Élboy** – atelier de teatru experimental coordonat de Attila Szabó (Miskolc).

[EN]

## Misterium tremendum... The grades of shifting

**The twenty-sixth edition of Minimum Party creative camp and professional forum**

July 27–August 7, 2022

The starting point of the 26<sup>th</sup> Minimum Party Creative Camp was the aesthetics of beauty deterrent and captivating at the same time. The current state of war makes particularly timely that we play with the co-existence of opposites which are simultaneously present. Images of ethos and destruction, self-sacrifice and crime are coming to us. *Mysterium tremendum et fascinans* – it's coming to our mind that not only the beautiful but the bad can also be fascinating, and the beautiful can be terrifying – however we don't want to decide which side should the artist choose. Art shouldn't moralize. At the camp we focus mainly on experimentation in form and not on the social reflections, due to the character of the place as being “outside of civilization”. That's why it is all about attraction and repulsion, and not about more general concepts. About the grades of shifting.

We should take it further: this time we should concentrate on the emphasis shift between the two poles – regardless of the direction of shift – instead of the

simultaneity, the balance of two sides of the coin (although we often use this contradiction as a slogan). We concentrate on the unstable balances, on the shift between beautiful and ugly, dark and light, on delicate balances or “picky tastes”. Which one should dominate: music or text, image or sound? Movement or silence? This oscillation at the Minimum Party is so good!

### Workshops

*Threading the needle of rhythm with the line of words.* (Péter Závada) – **Music Workshop: Words and Music** led by Albert Márkos (Budapest).

*Art that explores nature* – **Visual (Fine Arts) Workshop** led by Kund Kopacz (Miercurea Ciuc–București–Eger–Pécs).

**Film Workshop** led by Gergely Fogarasi (Budapest). *Documenting the camp by means of personal photography* – **Photo Workshop** led by Tamás Márkos (Cluj-Napoca).

**Dance Workshop** led by Ádám Lukács (Miskolc). **Architecture Workshop** led by Elemér Benedek (Mány, Hungary).

*“In the beginning was the Word.”* – **Writing Workshop** led by Sándor Olivér Murányi (Odorheiu Secuiesc). **Philosophy Workshop** led by Zsolt Pálfalusi (Budapest).

*Minimum survival kit* – **Crafts Workshop** led by Fruzsina Pusztai (Cluj-Napoca).

**Élboy** Experimental Theater Workshop led by Attila Szabó (Miskolc).



## Részletes tábori program (2022)

### Július 27., szerda

Érkezés napja.

Táborverés, ismerkedés, szabad program.

21.00 óra: Miquèu Montanaro tábornyitó koncertje

Utána: tábortűz, buli.

### Július 28., csütörtök

11.00 – Műhelyvezetők bemutatkozója

13.00 – Montanaro zeneműhelye

21.00 – Schneider-Lönhárt Csenge – Márkos Albert: *Szöveg és zene* – zenés előadás

21.30 – Szabó Attila/Élboy: *Je suis Montanaro* – kísérleti színházi előadás

58

22.00 – Kopacz Kund képzőművészeti műhely bevezető előadása

Utána: tábortűz, beszélgetések.

### Július 29., péntek

9.00 – Íróműhely

10.00–10.30 – Fotóműhely egyeztetés

10.30–12.00 – Zeneműhely

12.00–14.00 – Táncpróba

15.00–20.00 – Műhelytevékenységek

21.00 – *Szöveg és zene* – zenés előadás

21.30 – Szabó Attila/Élboy: *A falra hányt borsó* – kísérleti színházi előadás

22.00 – Schneider Tibor – Faragó Balázs: *A Minimum Party korábbi filmes műhelyek filmjeinek vetítése.*

Utána: tábortűz, buli.

### Július 30., szombat

9.00 – Íróműhely

10.00–10.30 – Fotóműhely

10.30–12.00 – Zeneműhely

12.00–14.00 – Táncpróba

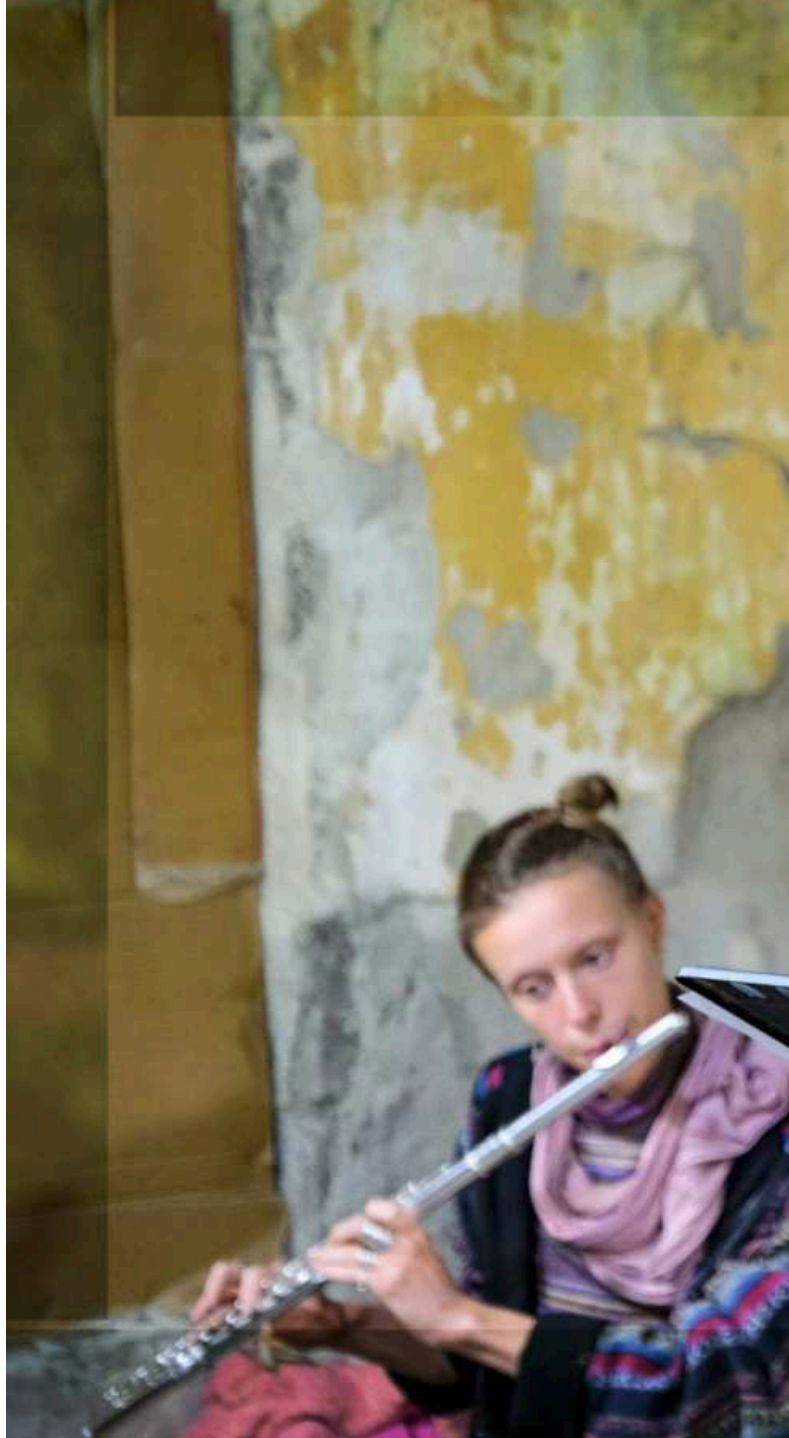
15.00–20.00 – Műhelytevékenységek

21.00 – *Szöveg és zene* – zenés előadás

21.30 – Szabó Attila/Élboy: *Az ördög bibliája* – kísérleti színházi előadás

22.00 – Márkos Tamás: *Tűzpróba* – képek vetítése a szakmai fórumon, Lőrincz Ildikó kiállításmegnyitó beszédével

23.00 – buli, tábortűz



### Július 31., vasárnap

9.00 – Íróműhely

10.00–10.30 – Fotóműhely

10.30–12.00 – Zeneműhely

12.00–14.00 – Táncpróba

14.00 – Az építészet illetve a filozófia műhely vezetőjének bemutatkozója

15.00–19.00 Műhelytevékenységek

20.00 – *Szöveg és zene feat. Élboy* – zenés és kísérleti színházi előadás

20.30 – Kopacz Kund vizuális művészetek műhely vezető előadása





*Words and Music. A zeneműhely előadása / Spectacolul atelierului de muzică / Performance of the music workshop. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2022)*

22.00 – Miltényi Tibor: *Az esszenciális forma* – Fekete Zsolt vetítéses előadása

23.00 – Molnár Levente bariton operaénekes látogatása és bemutatkozása a Minimum Partyn, a 2000-es évi tábor táncműhelyének egykori résztvevőjeként  
Utána: Tábortűz, buli.

### **Augusztus 1., hétfő**

De. – Műhelytevékenységek

15.00–19.00 – Műhelytevékenységek

20.00 – *Szöveg és zene* – a zeneműhely előadása

20.30 – Szabó Attila/Élboy: *A kis herceg* – kísérleti színházi előadás

20.45 – Lukács Ádám miskolci táncművész, koreográfus

munkáit bemutatta Szabó Attila

21.30 – Bodor Balázs filmvetítése

Utána: Tábortűz, buli.

### **Augusztus 2., kedd**

9.00 – Műhelytevékenységek

15.00–19.00 – Műhelytevékenységek

20.00 – *Szöveg és zene* – zenés előadás

20.30 – Szabó Attila/Élboy: *Ma este az Élboy elmarad* – kísérleti színházi előadás

20.50 – *Az utolsó performansz. Lőrincz Gyula emlékére* – vetítés

21.00 – Murányi Sándor Olivér: *Folyamtánc* – kötetbemutató, a szerzővel beszélgetett: Lőrincz Ildikó, a



kötetből felolvasott: Molnár Levente operaénekes.

Utána: Tábortűz, buli.

### Augusztus 3., szerda

9.00 – Műhelytevékenységek

15.30 – Bíró Zoltán: *Mine Swepper (A rémült arcok végzete)* – installáció és játék

16.00 – 19.00 – Műhelytevékenységek

21.00 – A táncműhely produkciója – bemutató előadás

21.30 – *Szöveg és zene* – zenés előadás

22.00 – Pálfalusi Zsolt: *Klímaszorongás* – előadás a szakmai fórumon

Utána: Tábortűz, buli.

### Augusztus 4., csütörtök

9.00 – Műhelytevékenységek

16.00–18.30 – Műhelytevékenységek

18.40 – *Minimum Flow* – a tánc és a zeneműhely produkciója

19.45 – *Szöveg és zene* – zenés előadás

20.00 – Eröss István: *Természetművészet* – előadás a szakmai fórumon

22.00 – *ANL-megemlékezés* – performansz Lőrincz Gyula (1967–2022) emlékére

Utána: Tábortűz, buli.

### Augusztus 5., péntek

9.00 – Műhelytevékenységek

16.00–18.30 – Műhelytevékenységek

18.40 – Losonczy Béla: *Bőröndkiállítás* – a festménykiállítást megnyitotta Részegh Imola filozófus

19.00 – Vacsora

20.00 – *Szöveg és zene* – zenés előadás

20.30 – Mester Béla: *Erdélyi Bojót különös élete* – előadás a szakmai fórumon

22.00 – Pálfalusi Zsolt: *Az avantgarde és a baloldal* – előadás és beszélgetés a szakmai fórumon, ezt követően a filozófia műhely vitaestje Pálfalusi Zsolt vezetésével

Utána: Tábortűz, buli.

### Augusztus 6., szombat

9.00 – Műhelytevékenységek

18.00 – *Vizuális körséta*, a táborban született munkák megtekintése, a táncműhely közreműködésével, benne a vizuális műhely, a táncműhely, a fotóműhely és a kézműves műhely munkáinak bemutatója

20.30 – *Minimum tremendum...* (VR-film nézés)

20.45 – *Photo Slide Show*

21.45 – Kerámiavásár

22.00 – Szemigán Dorottya: *Murál* – interaktív festészeti kiállítás

22.20 – A filmes műhely bemutatója: *Pseudo-metamorfózis* (kisjátékfilm), alkotók: Schneider Csenge, Szemigán Dorottya; *Minimum Tremendum*, a: Mihát Konrád, Losonczy Csongor; Zene: Miqèu Montanaro; *Go origo*, a: Sárközi Titanilla, Endes Zsuzsanna, Vass Attila; z: Montanaro és a zeneműhely; *Meee mé' ne?* a: Kántor Zsolt, Szöllösi Eszter, Kovács Zsolt, Molnár Katalin, Fogarasi Gergely, Schneider Vince, Márkos Tamás; *Baltás Erzsi balladája* a: Pálfalusi Zsolt, Bodor Balázs, Schneider-Lőnhárt Csenge, Mihát Konrád, Pusztai Fruzsina, Sárközi Titanilla; *Minimum tremendum*, a: Faragó Balázs, Nagy Tekla, Isi Dzsunya; Zene: Isi Dzsunya; *Montanaro fújja*, a: Schneider Tibor;





*Dress in Water*, a: Szabó Ágnes, Mihai Konrád; *Tősgyökerez nyugdíjasok*, a: Köllő Hanna, Kovács István, Szabó Apor, Csoma Nóra, Benkő Zoltán; *Pásztor Béla balladája*, a: Szöllősi Eszter, Kolozsvári László, Mester Béla, Kovács Zsolt Zene: Márkos Tamás; *A kászoni repülő teknősök* a: Molnár Katalin, z: Márkos Albert és zeneműhelye, *A titkos műhely*, a: Faragó Balázs, Kopacz Kund; *Fáknak árnyéka e színeket tompítja horizontodon*, a: Az íróműhely és a filmesműhely; *Az utolsó performansz (L. Gy. emlékére)*, a: Faragó Balázs, *A Montanaro-koncert dokumentumfilmje*, a: Paszterko Viktor, z: Montanaro és a zeneműhely

Utána: Táborzáró buli.

### **Augusztus 7., vasárnap**

Táborbontás, hazamenetel.

[RO]

## **Program detaliat (2022)**

### **Miercuri, 27 iulie:**

Program liber

21.00 – Concertul de deschidere a taberei de Miquèu Montanaro

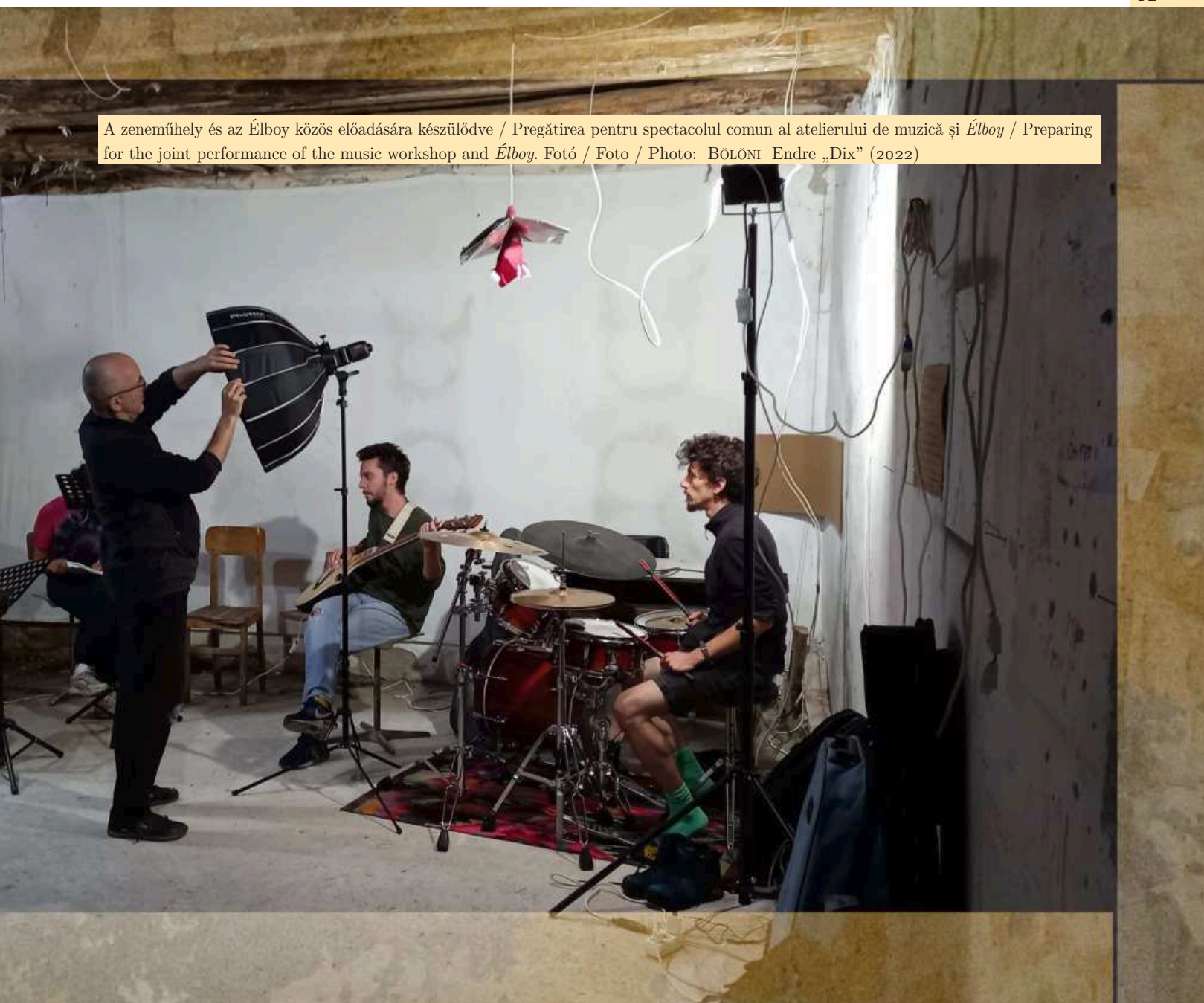
Urmat de foc de tabără, dezbatere.

### **Joi, 28 iulie**

11.00 – Prezentarea coordonatorilor atelierelor de creație

13.00 – Atelier de muzică cu Montanaro

21.00 – Csenge Schneider-Lőnhárt – Albert Márkos: *Words and Music* – recital muzical



A zeneműhely és az Élboy közös előadására készülődve / Pregătirea pentru spectacolul comun al atelierului de muzică și *Élboy* / Preparing for the joint performance of the music workshop and *Élboy*. Fotó / Foto / Photo: BÖLÖNI Endre „Dix” (2022)





*Words and Music.* Fúvós hangszer / flaut / flute:  
HAÁZ Márton, cselló / violoncel / cello: MÁRKOS  
Albert. Fotó / Foto / Photo: BIRÓ Zoltán (2022)



21.30 – Attila Szabó/Élboy: *Je suis Montanaro* – spectacol de teatru experimental

22.00 – Prelegerea introductivă a atelierului de arte plastice, susținută de artistul plastic Kund Kopacz  
Urmărit de foc de tabără, dezbateri.

### **Vineri, 29 iulie**

9.00 – Atelier de scris

10.00–10.30 – Atelier foto

10.30–12.00 – Atelier de muzică

12.00–14.00 – Probă de dans

15.00–20.00 – Lucru în atelier

21.00 – *Words and Music* – recital muzical

21.30 – Attila Szabó/Élboy: *Mazăre aruncată pe pereți* [Îți răcești gura degeaba] – spectacol de teatru experimental

22.00 – Proiecție de filme realizată de Tibor Schneider și Balázs Faragó: *Atelierele anterioare de film Minimum Party*.

Urmărit de foc de tabără, dezbateri.

### **Sâmbătă, 30 iulie**

9.00 – Atelier de scris

10.00–10.30 – Atelier foto

10.30–12.00 – Atelier de muzică

12.00–14.00 – Probă de dans

15.00–20.00 – Lucru în atelier

21.00 – *Words and Music* – recital muzical

21.30 – Attila Szabó/Élboy: *Biblia diavolului* – spectacol de teatru experimental

22.00 – Tamás Márkos: *Proba focului* – proiecție de fotografii, cuvânt deschidere de Ildikó Lőrincz

23.00 – foc de tabără, dezbateri.

### **Duminică, 31 iulie**

9.00 – Atelier de scris

10.00–10.30 – Atelier foto

10.30–12.00 – Atelier de muzică

12.00–14.00 – Probă de dans

14.00 – Prezentarea coordonatorilor atelierelor de arhitectură și filosofie

15.00–19.00 Lucru în atelier

20.00 – *Words and Music feat. Élboy* – recital muzical și spectacol de teatru experimental

20.30 – Prelegerea artistului plastic Kund Kopacz, coordonator al atelierului de arte plastice

22.00 – Tibor Miltényi: *Forma esențială* – proiecție

și dezbateri de Zsolt Fekete în cadrul forului profesional  
23.00 – Vizită la Minimum Party a baritonului Levente Molnár care a participat la atelierul de dans din cadrul taberei în 2000.

Urmărit de foc de tabără, dezbateri.

### **Luni, 1 august**

Înainte de masă: Lucru în atelier

15.00–19.00 – Lucru în atelier

20.00 – *Words and Music* – recital muzical

20.30 – Attila Szabó/Élboy: *Micul prinț* – spectacol de teatru experimental

20.45 – Prezentarea lucrărilor dansatorului și coregrafului Ádám Lukács, susținută de Attila Szabó

21.30 – Proiecție de film din lucrările lui Balázs Bodor  
Urmărit de foc de tabără, dezbateri.

### **Martți, 2 august**

Înainte de masă: Lucru în atelier

15.00–19.00 – Lucru în atelier

20.00 – *Words and Music* – recital muzical

20.30 – Attila/Élboy: *Spectacolul Élboy din această seară se amână* – spectacol de teatru experimental

20.50 – *Ultimul performance. In memoriam Gyula Lőrincz* – proiecție

21.00 – Sándor Olivér Murányi: *Folyamtánc/Flux de dans* – prezentare carte, cu autorul a discutat: Ildikó Lőrincz, din volum a recitat: baritonul Levente Molnár

Urmărit de foc de tabără, dezbateri.

### **Miercuri, 3 august**

Înainte de masă: Lucru în atelier

15.30 – Zoltán Bíró: *Mine Sweeper (Soarta fețelor îngrozite)* – instalație

16.00 – 19.00 – Lucru în atelier

21.00 – Producția atelierului de dans

21.30 – *Words and Music* – recital muzical

22.00 – Zsolt Pálfalusi: *Anxietate climatică* – prelegere în cadrul forului profesional

Urmărit de foc de tabără, dezbateri.

### **Joi, 4 august**

Înainte de masă – Lucru în atelier

15.00–19.00 – Lucru în atelier

18.40 – *Minimum Flow* – producția atelierelor de dans și muzică

19.45 – *Words and Music* – recital muzical



20.00 – István Erőss: *Natur Art* – prelegere în cadrul forului profesional

22.00 – *Memorial-ANL* – performance în memoria lui Gyula Lőrincz (1967–2022)

Urmat de foc de tabără, dezbateri.

### Vineri, 5 august

Înainte de masă – Lucru în ateliere

15.00–19.00 – Lucru în ateliere

18.40 – Béla Losonczi: *Expoziție de pictură din valiză* – vernisat de Imola Rézsegh

20.00 – *Words and Music* – recital muzical

20.30 – Béla Mester: *Viața ciudată a lui Erdélyi Bojót* – prelegere în cadrul forului profesional

22.00 – Zsolt Pálfalusi: *Avantgarda și stânga politică*

– prelegere în cadrul forului urmat de o dezbatere a atelierului de filosofie, coordonat de Zsolt Pálfalusi  
Urmat de foc de tabără, dezbateri.

### Sâmbătă, 6 august

Înainte de masă – Lucru în ateliere

18.00 – Plimbare vizuală: vizionarea lucrărilor realizate în cadrul atelierului vizual, în colaborare cu atelierul de dans. Prezentarea lucrărilor atelierelor vizuale, foto, dans și de meșteșuguri.

20.30 – *Minimum tremendum...* (vizionare film VR)

20.45 – *Photo Slide Show*

21.45 – Târg de ceramică

22.00 – Dorottya Szemigán: *Mural* – expoziție de pictură interactivă



MESTER Béla. Előadás a szakmai fórumon / Prelegere la forul profesional / Lecture at the professional forum. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2022)



22.20 – Proiecția atelierului de film: *Pseudo-metamorfoză* (scurtmetraj), creatori: Csenge Schneider-Lónhárt, Dorottya Szemigán; *Minimum Tremendum* c: Konrád Mihát, Csongor Losonczy; muzica: Miquèu Montanaro; *Go origo*, c: Titanilla Sárközi, Zsuzsanna Endes, Attila Vass; m: Montanaro și atelierul de muzică; *Da' de ce nu?*, c: Zsolt Kántor, Eszter Szöllősi, Zsolt Kovács, Katalin Molnár, Gergely Fogarasi, Vince Schneider, Tamás Márkos; *Balada Lizei cea cu toporul*, c: Zsolt Pálfalusi, Balázs Bodor, Csenge Schneider Lónhárt, Konrád Mihát, Fruzsina Pusztai, Titanilla Sárközi; *Minimum tremendum*, c: Balázs Faragó, Tekla Nagy, Junya Ishii; Muzica: Junya Ishii; *Montanaro cântă la fluier*, c: Tibor Schneider; *Dress in Water*, c: Ágnes Szabó, Konrád Mihát; *Pensionari*

*autohtoni*, c: Hanna Köllő, István Kovács, Apor Szabó, Nóra Csoma, Zoltán Benkő; *Balada lui Béla, ciobanul*, c: Eszter Szöllősi, László Kolozsváry, Béla Mester, Zsolt Kovács, m: Tamás Márkos; *Broaște țestoase zburătoare din Casin*, c: Katalin Molnár, m: Albert Márkos și atelierul de muzică; *Atelierul secret*, c: Balázs Faragó, Kund Kopacz; *Umbra copacilor înmoaie culorile pe horizontul tău*, c: atelierul de scris și de film; *Ultimul performance (In memoriam Gy. L.)*, c: Balázs Faragó; *Filmul documentar al concertului lui Montanaro*, c: Viktor Paszterko m: Montanaro și atelierul vizual

Urmat de party la foc de tabără.

### Duminică, 7 august

Desfacerea corturilor și întoarcerea acasă.



[EN]

## Detailed camp program (2022)

### Wednesday, 27 July

Arrival day. Setting up the camp, familiarizing & socializing, free time.

21.00 – Opening concert performed by Miquèu Montanaro

Followed by campfire, party.

### Thursday, 28 July

11.00 – Workshop leaders' introduction

13.00 – Musical workshop led by Montanaro

21.00 – Csenge Schneider-Lónhárt – Albert Márkos: *Words and Music* – musical performance

21.30 – Attila Szabó/Élboy: *Je suis Montanaro* – experimental theater performance

22.00 – Fine arts workshop introductory lecture by Kund Kopacz

Followed by campfire, discussions.

### Friday, 29 July

9.00 – Writing workshop

10.00–10.30 – Photo workshop consultation

10.30–12.00 – Musical workshop

12.00–14.00 – Dance rehearsal

15.00–20.00 – Workshop activities

21.00 – *Words and Music* – musical performance



21.30 – Attila Szabó/Élboy: „*Peas spilled on the wall*” [It’s like talking to a brick wall] – experimental theater performance

22.00 – Tibor Schneider – Balázs Faragó: *Projection of films from previous Minimum Party film workshops*. Followed by campfire, party.

### Saturday, 30 July

9.00 – Writing workshop

10.00–10.30 – Photo workshop

10.30–12.00 – Musical workshop

12.00–14.00 – Dance rehearsal

15.00–20.00 – Workshop activities

21.00 – *Words and Music* – musical performance

21.30 – Attila Szabó/Élboy: *The Devil’s Bible* – experimental theater performance

22.00 – Tamás Márkos: *Ordeal of fire* – projection of photos on the professional forum, exhibition opening

speech by Ildikó Lőrincz

23.00 – Party, campfire

### Saturday, 31 July

9.00 – Writing workshop

10.00–10.30 – Photo workshop

10.30–12.00 – Musical workshop

12.00–14.00 – Dance rehearsal

14.00 – Introduction of the Architecture and Philosophy workshop’s leaders

15.00–19.00 Workshop activities

20.00 – *Words and Music feat. Élboy* – musical and experimental theater performance

22.00 – Presentation by Kund Kopacz, the visual arts workshop’s leader

22.00 – Tibor Miltényi: *Essential Form* – Projection and debate by Zsolt Fekete

23.00 – Visit and introduction of Levente Molnár operatic baritone at the Minimum Party as a former participant of the Minimum Party dance workshop back in 2000

Followed by Campfire, party.

### Monday, 1 August

Morning – Workshop activities

15.00–19.00 – Workshop activities

20.00 – Words and Music – the performance of the musical workshop

20.30 – Attila Szabó/Élboy: *The Little Prince* – experimental theater performance



20.45 – Works of Ádám Lukács dance artist, choreographer from Miskolc presented by Attila Szabó

21.30 – Film projection of Balázs Bodor  
Followed by Campfire, party.

### Tuesday, 2 August

9.00 – Workshop activities

15.00–19.00 – Workshop activities

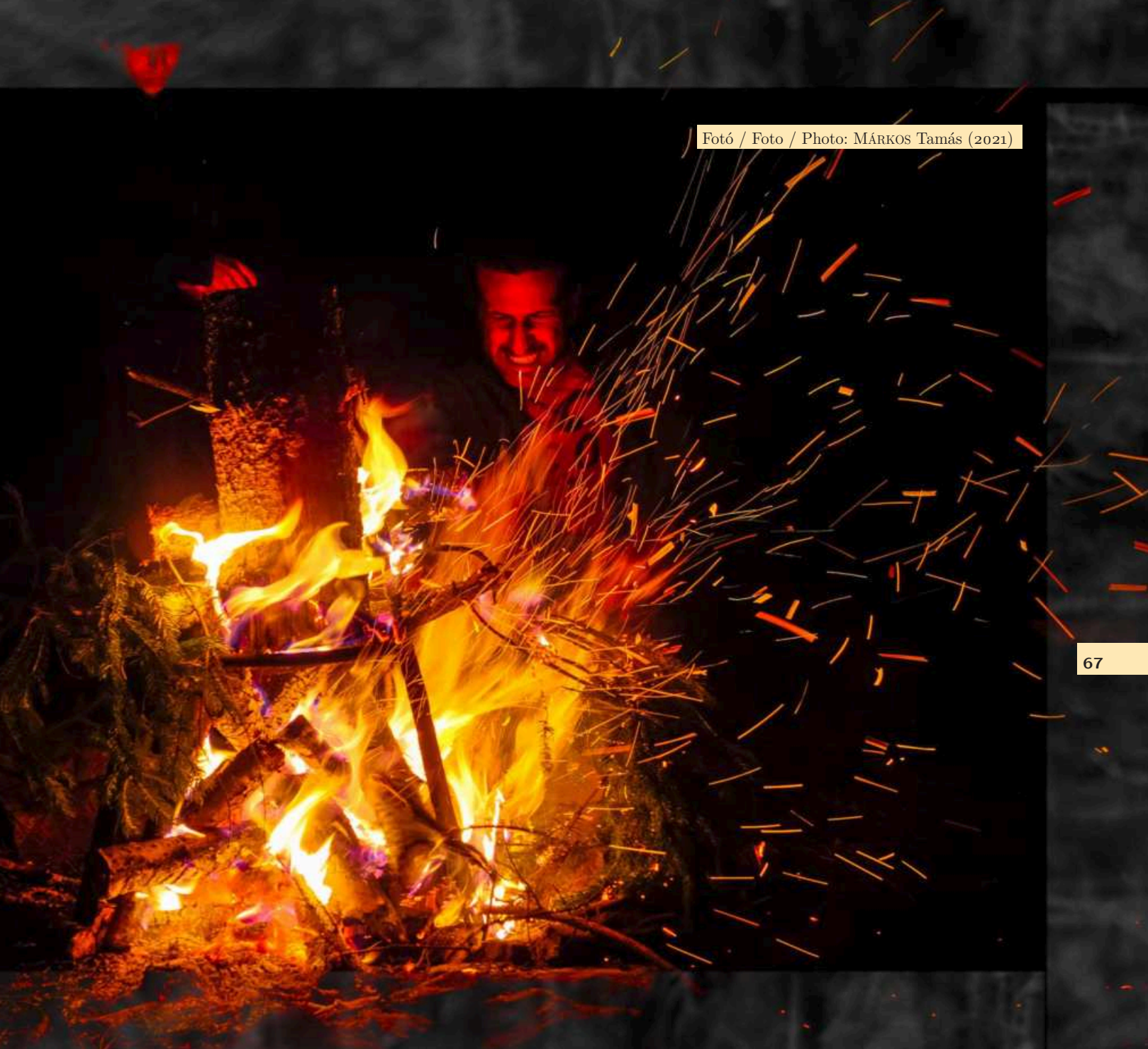
20.00 – *Words and Music* – musical performance

20.30 – Attila Szabó/Élboy: *Tonight’s Élboy is cancelled* – experimental theater performance

20.50 – *The Last Performance. In memory of Gyula Lőrincz* – projection

21.00 – Sándor Olivér Murányi: *Folyamtánc/Dance Flow* – book launch, the author was interviewed by Il-





dikó Lőrincz, fragments from the book were read by Levente Molnár opera singer.  
Followed by Campfire, party.

### Wednesday, 3 August

9.00 – Workshop activities  
15.30 – Zoltán Bíró: *Mine Sweeper (The Doom of Terrified Faces)* – installation and play  
16.00–19.00 – Workshop activities  
21.00 – Production of the dance workshop – premiere  
21.30 – *Words and Music* – musical performance  
22.00 – Zsolt Pálfalusi: *Climate Anxiety* – presentation within the framework of the professional forum  
Followed by Campfire, party.

### Thursday, 4 August

9.00 – Workshop activities  
16.00–18.30 – Workshop activities  
18.40 – *Minimum Flow* – production of the dance and musical workshop  
19.45 – *Words and Music* – musical performance  
24.00 – István Erőss: *Nature Art* – presentation within the framework of the professional forum  
22.00 – *Commemoration ANL* – performance in memory of Gyula Lőrincz (1967–2022)  
Followed by Campfire, party.

### Friday, 5 August

9.00 – Workshop activities  
16.00–18.30 – Workshop activities







18.30 – Béla Losonczi: *Suitcase Exhibition* – opening of the painting exhibition was addressed by Imola Részegh, philosopher

20.00 – *Words and Music* – musical performance

20.30 – Béla Mester: *The Strange Life of Erdélyi Bojót* – presentation within the framework of the professional forum

22.00 – Zsolt Pálfalusi: *The Avantgarde and the Political Left* – presentation and discussion within the framework of the professional forum

22.30 – Debate night of the philosophy workshop led by Zsolt Pálfalusi

Followed by Campfire, party.

### Saturday, 6 August

9.00 – Workshop activities

18.00 – *Visual tour*, viewing the works born during the camp, with the participation of the dance workshop, including the presentation of the works of the visual workshop, dance workshop, photo workshop and craft workshops.

20.30 – *Minimum tremendum...* (viewing a VR-film)

20.45 – Photo Slide Show

21.45 – Pottery fair

22.00 – Dorottya Szemigán: *Mural* – interactive painting exhibition

22.20 – Presentation of the film workshop:

*Pseudo-metamorphosis* (short fiction) by Csenge Schneider-Lónhárt, Dorottya Szemigán; *Minimum Tre-*

*mendum* by Konrád Mihát, Csenge Losonczi; Music by Miquèu Montanaro; *Go origo* by Titanilla Sárközi, Zsuzsanna Endes, Attila Vass; Music by Montanaro and the Musical Workshop; *'Cause why not?* by Zsolt Kántor, Eszter Szöllősi, Zsolt Kovács, Katalin Molnár, Gergely Fogarasi, Vince Schneider, Tamás Márkos; *The Ballad of Lizzie with an Axe* by Zsolt Pálfalusi, Balázs Bodor, Csenge Schneider-Lónhárt, Konrád Mihát, Fruzsina Pusztai, Titanilla Sárközi; *Minimum tremendum* by Balázs Faragó, Tekla Nagy, Junya Ishii; Music by Junya Ishii; *Montanaro sings* by Tibor Schneider; *Dress in Water* by Ágnes Szabó, Konrád Mihát; *Deep-rooted pensioners* by Hanna Köllő, István Kovács, Apor Szabó, Nóra Csoma, Zoltán Benkő; *The Ballad of Sheperd Béla* by Eszter Szöllősi, László Kolozsvári, Béla Mester, Zsolt Kovács; Music by Tamás Márkos; *The Flying Turtles from Kászon* animation by Katalin Molnár, music by Albert Márkos and his musical workshop; *The Secret Workshop* by Balázs Faragó, Kund Kopacz; *The Shadow of Trees dulls the Colors on Your Horizon* by The Writing workshop and the Film workshop; *The Last Performance (In memory of Gy. L.)* by Balázs Faragó; *Documentary of the Montanaro concert* by Viktor Paszterko, music by Montanaro and the Musical Workshop.

Followed by End-of-camp party.

### Sunday, 7 August

Camp break, going home.





## Losonczi Béla „bőröndkiállításáról”

(26. Minimum Party alkotótábor, elhangzott 2022. augusztus 5.-én)

Losonczi Béla munkáinak nagyon karakteres képi világa van. Ha műfajilag kellene jellemezni, azt mondanám, hogy valahol középúton vannak az absztrakt geometria és a figuralitás között. De úgy is fogalmazhatnánk, hogy a kettő sajátos ötvözetével állunk itt szemben. Ugyanakkor az art brut egy igen expresszív formájaként is értelmezhetjük.

Ami e munkák kapcsán elsősorban szemünkbe ötlük, az az erőteljes színvilág. Többnyire a kék, sárga, piros színek

intenzív árnyalatai dominálnak a festményeken, ezek egyaránt lehetnek a figurák vagy a háttér színei.

A hátterek előtt különös, absztrakt figurák jelennek meg, amelyek hol kidogozottabbak, hol vázlatosak, hol pusztán csak körvonalyszerűen jelzettek. De ezek között is vannak jellegzetes, visszatérő alakok, mint például a bohóc, a földönkívüli lény, vagy a pálcikaember. Az alakok néha megfejthetetlen interakcióban állnak egymással, néha csak magunkban jelennek meg egy szuggesztív, gyakran geometrikus idomokkal – többnyire négyzetes struktúrával tagolt – háttér előtt. Azt az érzést keltik bennünk, mintha valami jelentős történe velük, általuk. Mintha valami fontosat akarnának jelölni, jelezni, közvetíteni. Egy másik érdekes alakzat, amely feltűnik a képeken, valamiféle



Részegh Imola megnyitja Losonczy Béla kiállítását / Imola Részegh deschide expoziția lui Béla Losonczy / Imola Részegh opens Béla Losonczy's exhibition. Fotó / Foto / Photo: BÓLÖNI Endre „Dix” (2022)



meghatározatlan funkciójú szerkezet. Ahogy Losonczi Béla fogalmaz, a Szerkezet vagy a Masina.

Érdemes még kiemelni, hogy e festmények egy része nagyon sajátos hordozókra került. E hordozók ugyanis elromlott, funkciójukat veszített, eldobott tárgyak maradványai. Például egy eltört péklapáté, egy leszakadt szekrényajtóé, egy elromlott ablaké. Losonczi megőrzi ezeknek a tárgyaknak a karakterét a törésekkel és hasadásokkal együtt. A festményeken néha még kiálló szögeket is találunk. Mindez pedig még jobban felerősíti a brutalitást, a nyersséget, a befejezetlenség érzetét.

A festmények egy része tehát fa alapra vagy préselt lemezre lett felvíve. Többnyire olajjal, de néha a tus használatát is felfedezhetjük. A fa felületére ugyanak-

kor néha újabb, préselt lemezből vagy vászonból készült réteg kerül. A festmények másik része, a kisebb méretűek papír alapúak, Losonczi ezekre is olajjal és tussal dolgozik.

Losonczi Béla képi világa egy különös ismeretlen univerzumba röpít minket, belső képeket, érzéseket, érzeteket láttat. Ahogy ő fogalmaz, „állapotot” tükröz. Valami láthatatlan, de számára nagyon is jelenlévő, érzékelhető valóságot próbál meg láthatóvá tenni. Egy olyan „belső” világot, amelyben a valóság más logikát követ és más szerkezetet ölt.

A magam részéről gratulálok az alkotónak, és az ittlévőknek szeretettel ajánlom figyelmébe a munkákat! Köszönöm a figyelmet!

Részegh Imola



[RO]

## Expoziția de pictură „din valiză” a lui Béla Losonczi

71

(Tabăra de creație Minimum Party, ediția a 26-a, prezentată pe data de 5 august 2022)

Lucrările lui Béla Losonczi au o lume imagistică foarte caracteristică. Dacă ar trebui să le caracterizez din punct de vedere al genului, aş spune că se situează undeva la mijloc între geometria abstractă și figuralitate. Dar aş putea să spun în același timp că este vorba de o îmbinare specială a celor două. Totodată pot fi interpretate ca o formă deosebit de expresivă de art brut.

Ceea ce ne surprinde la prima vedere a acestor lucrări este coloristica puternică. Picturile sunt dominate de nuanțe intense de albastru, galben, roșu, acestea fiind deopotrivă culori ale figurilor, respectiv ale fundalului.

În fața fundalului apar figuri ciudate, abstracte, care uneori sunt elaborate, altele doar schițate sau pur și simplu semnalate doar ca niște contururi. Dar și printre aceste figuri găsim personaje recurente, ca de exemplu clovnul, ființa extraterestră sau omulețul din bețe. Aceste personaje sunt câteodată într-o interacțiune indescifrabilă, altele apar doar individual în fața unui fundal sugestiv, structurat de multe ori cu ajutorul formelor geometrice, cel mai des cu forme pătrate. Avem



sentimentul că ceva important se întâmplă cu ei, prin ei. Ca și cum ar dori să marcheze, să semnaleze, să transmită ceva important. O altă formă interesantă care apare în picturi este o structură a cărei funcție nu poate fi identificată. După cum chiar Béla Losonczi spune, Structura sau Mașina.

Merită menționat că o parte a acestor picturi a fost realizată pe suporturi foarte specifice. Pentru că aceste suporturi sunt reminiscențe ale unor obiecte stricate, care și-au pierdut scopul. De exemplu o lopată de cuptor ruptă, o ușă de dulap desprinsă, o fereastră stricată. Losonczi păstrează caracterul acestor obiecte împreună cu rupturile și crăpăturile lor. Picturile au câteodată chiar și cuie ieșite în afară. Toate acestea accentuează și mai mult senzația de brutalitate, cruzime, incompletitudine.

O parte din picturi a fost realizată pe suport de lemn sau placă aglomerată. De regulă cu ulei, dar regăsim din când în când și tușul. Totodată pe suprafața lemnului sunt aplicate uneori alte straturi din placă aglomerată sau pânză. O altă parte a picturilor, cele de dimensiuni mai mici, sunt pe suport de hârtie, iar Losonczi lucrează cu ulei și tuș pe acestea.

Reprezentările lui Béla Losonczi ne transpun într-un univers necunoscut și ciudat, arătându-ne imagini, sentimente și senzații din interior. Precum se exprimă chiar el: oglindește o Stare. Încearcă să arate o reali-

tate invizibilă, dar care este cu siguranță prezentă și perceptibilă pentru el. O lume „interioară”, în care realitatea se constituie după o altă logică și se structurează altfel.

Doresc să-l felicit pe autor și recomand cu drag aceste lucrări celor prezenți! Vă mulțumesc pentru atenție!

Imola Részegh

[EN]

## Béla Losonczi's "Exhibition from a Suitcase"

(26<sup>th</sup> Minimum Party Creative Camp, delivered on August 5, 2022)

Béla Losonczi's work has a very distinctive visual world. If I had to describe them in terms of genre, I would say that they are somewhere in the middle between abstract geometry and figurality. But I could also say that we are dealing here with a particular combination of the two. At the same time, it might also be seen as a very expressive form of art brut.



Losonczi Béla festménye / Pictură de Béla Losonczi / Painting by Béla Losonczi. A festmények reprodukcióját készítette / Reproducție după picturi / Reproduction after the paintings: BALÁZS Imre Barna



What first strikes us about these works are the powerful colours. Intense shades of blue, yellow and red dominate the paintings, and these can be the colours of the figures or of the background.

In front of the backgrounds appear strange, abstract figures, sometimes more elaborate, sometimes sketchy, sometimes merely outlined. But there are also characteristic, recurring figures, such as the clown, the alien creature or the stickman. The figures sometimes interact with each other in indecipherable ways, sometimes they appear only alone against a suggestive background, often structured by geometric forms – usually in square. They give us the feeling that something significant is happening to them, through them. As if they were trying to mark, to signal, to convey something important. Another interesting shape that appears in the pictures is some kind of structure with an undefined function. As Béla Losonczi puts it, it's the Structure or the Machine.

It is also worth pointing out that some of these paintings are on very specific supports. These supports are the remains of objects that are broken, lost their function or have been discarded. For example, a bro-

ken baking shovel, a broken cupboard door, a broken window. Losonczi preserves the character of these objects with all their cracks and splits. Sometimes there are even protruding nails in the paintings. All this adds to the sense of brutality, rawness and incompleteness.

Some of the paintings are therefore applied to a wooden panel or pressed board. They are mostly in oil, but sometimes the use of ink also can be detected. At the same time, the surface of wood is sometimes covered with another layer of pressed board or canvas. Another part of the paintings, the smaller ones, are on paper, and Losonczi also works on them with oil and ink.

Béla Losonczi's imagery sweeps us into a strange unknown universe, revealing inner images, feelings and emotions. As he puts it, it reflects a State of being. He tries to make visible something invisible, but very much present for him, like a tangible reality. An "inner" world in which reality follows a different logic and takes on a different structure.

For my part, I congratulate the artist, and warmly recommend his works to your attention! Thank you for your attention!

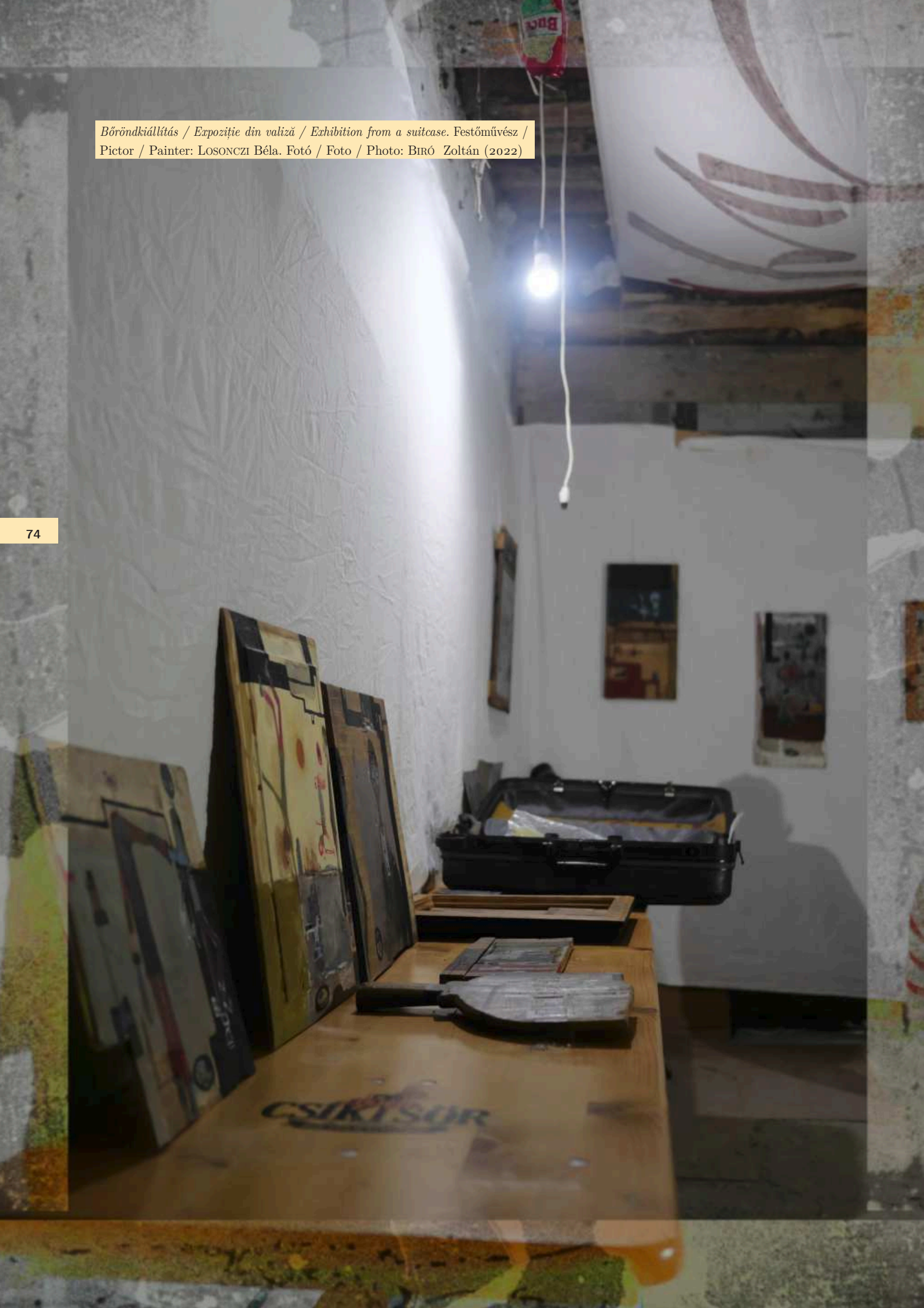
Imola Részegh



Losonczi Béla festménye / Pictură de Béla Losonczi / Painting by Béla Losonczi. A festmények reprodukcióját készítette / Reproducție după picturi / Reproduction after the paintings: BALÁZS Imre Barna



*Bőröndkiállítás / Expoziție din valiză / Exhibition from a suitcase. Festőművész /  
Pictor / Painter: LOSONCZI Béla. Fotó / Foto / Photo: BIRÓ Zoltán (2022)*







Losonczy Béla festménye / Pictură de Béla Losonczy / Painting by Béla Losonczy. A festmények reprodukcióját készítette / Reproducție după picturi / Reproduction after the paintings: BALÁZS Imre Barna



## Az Élboy

Az **Élboy** eleinte három (1996–2000), majd kettő (2000–2006, 2018–2019), mára már (2022) egyetlen tagból áll, aki megszállottan élboy. Számára az év 355 (azaz kétszer 172,5) napja a Minimum Party tábor peremideje, valójában (vagy ahogy választott hazájában mondják: *igazából*) nem más, mint egy hosszú *warm-up*, felkészülés az Élboy-műhely tíz napos törzsidején belüli működtetésére.

A továbbiakban három konceptuális (abban az értelemben, hogy nem kell megvalósítani, csupán el kell mesélni) szkeccset közlünk az Élboytól, ars poétika helyett.

### ÁLLÁSINTERJÚ

Szereplők:

Állásinterjút tartó HR-es (**Isti**) – kifinomult modorú, halkán beszél (a jelenetben egyetlen alkalommal veszi el a lélekjelenlétét, ezt majd adekvát tipográfiával jelezzük, mint a Geronimo Stilton-könyvekben)

Állásinterjúra jelentkező (**Attila**) – átlagos figura. Van ugyan feltűnő ismertető jele, de a jelenetben ennek nincs relevanciája.

Helyszín: hatalmas könyvtárszoba, ahol az állásinterjú zajlik.

**ISTI** Ön művelt?

**ATTILA** Igen.

**ISTI** Goethétől mit olvasott például?

**ATTILA** Olvastam... a *(zavartan áll egyik lábáról a másikra, majd lopva a kérdező mögötti könyvespolcot nézi)* ...olvastam a **Werkét!**

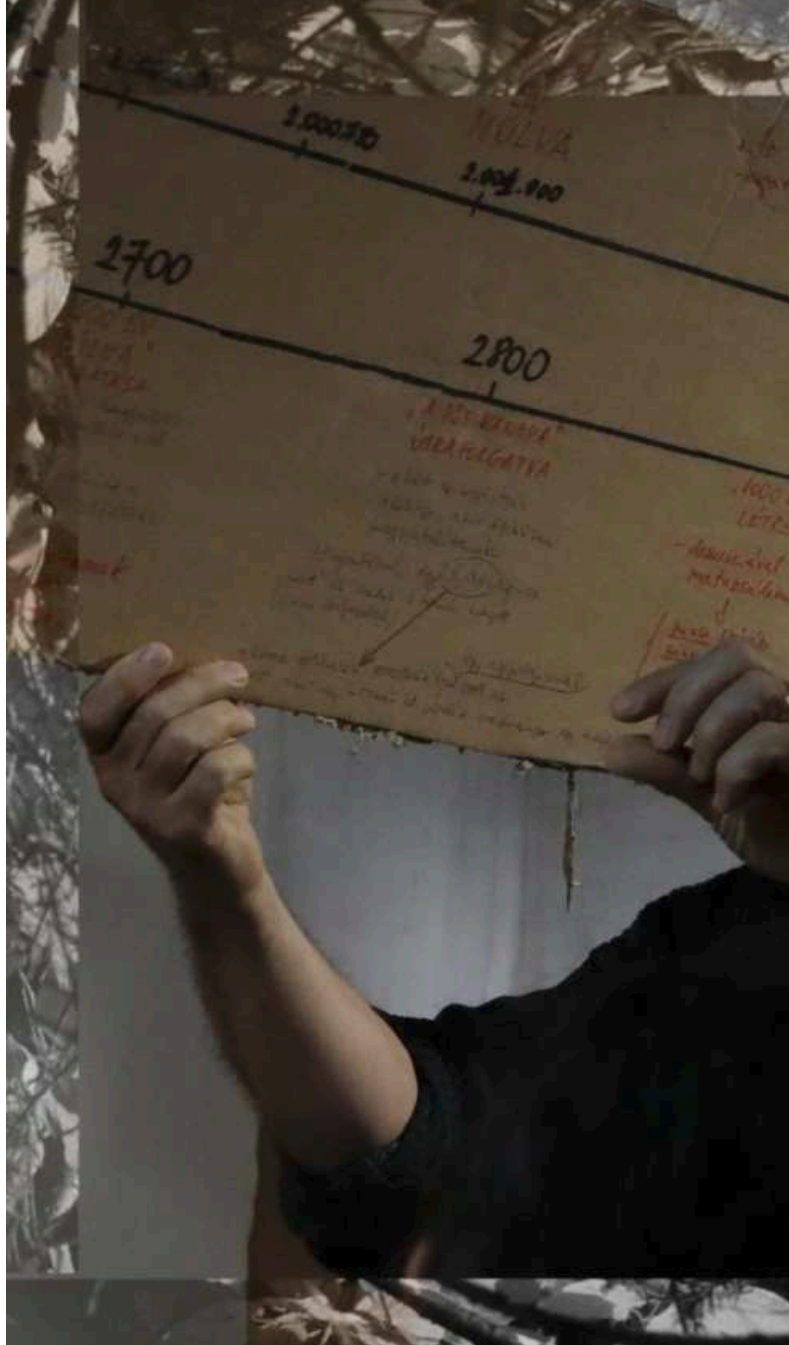
**ISTI** Aha. Mint látja, nekem több példányban is megvan. Kedvenc festője?

**ATTILA** Hirtelen nem jut eszembe a neve... Rákereshetek a Google-n?

**ISTI** (mosolyog) Csak tessék!

**ATTILA** Megvan. Claude Monet Kazlak.

**ISTI** Kicsoda? Nocsak! Azt tudtam eddig is, hogy Charpentier-t Marc Antoine-nak hívták, de azt nem, hogy Kazlaknak két keresztneve is volt, a Klód és a Moné. Egyébként ezt honnan tudja?



**ATTILA** Hát onnan, hogy két klímaaktivista leöntötte krumplipürével Klód Moné Kazlak egyik híres képét, a „Sorozatot”

**ISTI** Az egészet?

**ATTILA** Nem, nem csak a Sorozat egy darabját. Az volt a hírekben, hogy „**KLÍMAAKTIVISTÁK CLAUDE MONET KAZLAK SOROZATÁNAK EGY DARABJÁT LEÖNTÖTTÉK KRUMPLIPÜRÉVEL.**” Nem azt írja, hogy egy részét, hanem, hogy egy *darabját*...

**ISTI** Darabokból áll ez a fránya Sorozat című festmény? Amit két klímaaktivista leöntött krumplipürével? Amit ez a két keresztnevű Kazlak festett? Aki mellel a kedvenc festőd, nemdebár.

**ATTILA** Biztos több darabból áll, mint a szárnyasoltárok (összesen tizennyolc) a bártfai Szent Egyed templomban vagy a kisszebeni szár-





Élboy-előadás SZABÓ Attilával / Spectacol Élboy / Élboy performance. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2022)

nyasoltár, amit nemrég restauráltak a Nemzeti Galériában.

**ISTI** Ejha!

**ATTILA** Töredelmesen bevallom. Szakbarbár vagyok. Kutatási területem a késő (vagy a *flamboyent*) gótika és a középkori angol misztériumjátékok, a chesteri, a coventry-i stb. Nem olvastam Goethétől a *Werkét*, és sohasem néztem meg egyetlen Kazlak-festményt sem.

**ISTI** Értékelem az őszinteségét. Fel van véve. Holnapra írja meg a forgatókönyvet „A balga és az okos szüzekről” című burgundiai moralitás alapján.

**ATTILA** Amit röviden Isenheimi mirákulumnak hívnak?

**ISTI** Igen.

**ATTILA** Az 1311-es eredeti, vagy az oltárkép mögött talált változat alapján?

**ISTI** TESSÉK??? TALÁLTAK EGY VÁLTOZATOT AZ OLTÁRKÉP MÖGÖTT???

**ATTILA** Nem, nem találtak. Beugratós kérdés volt. Tesztelni akartam a műveltségét...

**ISTI** (*vigyorog*) De én nem ugrottam be.

**ATTILA** (*vigyorog*) De nem ám.

### UTÓJÁTÉK

(A nem releváns feltűnő ismertetőjel miatt van szükség utójátéokra!)

**ISTI** Nos, akkor holnap találkozunk, kedves új kolléga!

**ATTILA** Viszlát! Ideadná a mankómat? Ott van a háta mögött, a könyvespolcnak támasztottam. Ahogy ismeretlen óflamand szerző írja a tizenharmadik század második feléből:



„Tél van és zimankó – ilyenkor kell a mankó.”  
**ISTI** Tessék! (*odaadja*)  
**ATTILA** Köszönöm! Viszlát! (*bicegve elindul kifelé*)  
**ISTI** Tudja mit mondott a 21. századi ismert erdélyi magyar szerző?  
**ATTILA** Aha. „A sánta kibiceg – várják kint a kibicek.”  
**ISTI** HONNAN TUDJA?  
**ATTILA** Én írtam ezt a jelenetet.

### AKTÍVKLÍMAISTÁK

Ismeretlen klímaaktivisták a táborban Franciska néni krumplipüréjét összefestményezték, azaz festményekből valóságos kazlat raktak a krumplipürére...

Megkérem Istit, hogy rajzoljon egy *festménykazlat*. Álljon a festménykazal szépen bekeretezett, falra akasztható festményekből, esetleg litográfiákból, grafikákból, rézkarcokból stb.

A krumplipürének nem kell látszania, vagyis ne a festménykazal belsejéből rajzolja le a klímaaktivisták művét, hanem kívülről. Ahogy a Kis herceg pilótája rajzolta le a ládát, amiben *tudjuk*, hogy benne van a bárány, de nem látjuk.

### TÍZ PERCCSEL KORÁ

*A színen csupán egy szék áll. A széken egy kabát. Alszik. Az alvó kabáton szakadás. Szunnyadozik. Bejön Isti.*

**ISTI** Kedves közönségünk, a mai előadásban, egy színházban ritkán alkalmazott, kifejezetten filmes közegben használatos klisé fogunk bevetni, az „iksz idővel korábban”-t. Még nem tudom, hogy fog-e működni, mert ha nekem most **két napos borostám van**, és ha Attila bejön egy táblával, amin azt írja: **KÉT NAPPAL KORÁBBAN** –





akkor nekem egy szempillantás alatt borotvált arccal kell megjelennem nemdebar. Mivel most este van, a mellettem levő széken már alszik a kabát, és szunnyadozik a szakadás. Ha most Attila bejönne egy táblával, amire az van írva: **KÉT NAPPAL KORÁBBAN**, akkor ugye két napot kellene visszautaznunk az időben. De milyen változás állna be a látványban? Nézzük először az élettelen tárgyakat. Először is el kell fogadnunk a József Attila-i axiómát, miszerint éjjel nem hasad tovább a kabáton a szakadás. Ebben az esetben csak nappal hasad – tegyük fel, hogy naponta egy centit. Tehát két nappal korábban a szakadásnak **két centivel rövidebbnek kell lennie!** A szakadás most éppen szunnyadozik, ugyebár, és ha jól hallom, álmában éppen hor-

gol egy picit – milyen vicces, azt mondtam álmában *horgol* a kabát, hehehe. (*erőltetetten nevet. Nulla közönségreakció.*)

*Bejön Attila, táblát mutat a közönségnek:*

### **TÍZ PERCCEL KORÁBBAN**

*Hirtelen 10 percet „ugranak vissza” az időben.*

**ISTI** (*Attila a földön ül*) Mit csinálsz? Mit írsz?

*Attila feliratot ír egy kartonlapra.*

*A kartonlap megszólalásig hasonlít az imént felmutatott **TÍZ PERCCEL KORÁBBAN** feliratú táblára, de erre csupán az van írva, hogy **TÍZ PERCCEL KORÁ***

**ATTILA** Nem látod? Megírom ezt a táblát. **TÍZ PERCCEL KORÁBBAN** – ez lesz ráírva. Már csak a **BBAN** hiányzik... Milyen vicces lesz, amikor tíz perc múlva bejövök a színpadra ezzel a táblával, és felmutatom a közönségnek!

**ISTI** És ez mért lesz vicces?

**ATTILA** Visszaugrottunk az időben tíz percet, és *tíz perccel korábban éppen a **TÍZ PERCCEL KORÁBBAN** feliratú táblát írtam!!!* Vagyis írom. Igazi élboyos humor. Vágod, csicska?

*(Szűnni nem akaró vad röhögés. Percekig hahotáznak, felszabadultan, hörögve... De kicsoda? Csak Attila és Isti? A közönség?)*

**ISTI** (*szétnéz a színpadon*)

**ATTILA** Keresel valamit?

**ISTI** És az a tábla hova tűnt, amit tíz perc múlva felmutatsz?

**ATTILA** Hogyhogy hova tűnt? Nem értem. **Ez** az a tábla! De még nincs megírva.

**ISTI** De Attila! Ezt csak filmben lehet megcsinálni. Mindketten a jövőből jöttünk! Tíz perc múlva be fogsz jönni a megírt táblával. Én ugyanaz az Isti vagyok!

**ATTILA** Nem vagy ugyanaz az Isti.

**ISTI** Jó, elfogadom: a borostámnak tízperccnyivel rövidebbnek kell lennie! Senki nem veszi észre, hogy a borostám nem zsugorodott vissza kb. 9 nanométernyt.

Élboy-előadás SZABÓ Attilával és MOLNÁR Istvánnal / Spectacol Élboy / Élboy performance. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2022)



**ATTILA** *(büszkén)* Most már érted, hogy mért borotválkozom minden nap, mint Cucika? Zárójelben: Ő azért, mert gigerli és piperkóc. *(röhögés)* Én meg azért, mert ha netán azt játszunk, hogy vissza kell menni az időben, akkor stimmeljen a külsőm.

**ISTI** Oké, de mi van akkor, ha két napot ugrunk vissza az időben? Két nappal ezelőtt is ez a póló volt rajtad?

**ATTILA** Igen. *(röhögés)* Ne érts félre, én nem vagyok Csongi. *(röhögés)* Minden este kimosom, délelőtt megszáritom – a száradás ideje alatt másik pólót viselek – és este, Él-boy-fellépés előtt felveszem. Így nem ér soha készületlenül egy hirtelen jött időutazásos móka.

**ISTI** Jó, elfogadom. De fogd már fel végre, hogy az a másik tábla már létezett! **TÍZ PERCCSEL KORÁBBAN** – ez volt a felirat azon a másik táblán, erre meg az van írva, hogy **TÍZ PERCCSEL KORÁ!**

**ATTILA** Jaj, de fafejű vagy Isti! Amikor én bejövök majd a megírt táblával, akkor majd úgy állok, hogy te takarva legyél, és be tudd csempészni a színpadra a **TÍZ PERCCSEL KORÁ** feliratú táblát.

**ISTI** És a **TÍZ PERCCSEL KORÁBBAN** feliratú tábla, amit a „jövőben” hagytunk, az most hol van? Itt állok én, akinek kilenc nanométerrel rövidebb a szakálla! Itt vagy te, itt a kabát, a szakadás rajta természetesen ugyanakkora, mint tíz perccel később...

**ATTILA** Hogyan?

**ISTI** Hát nem tudod? Alszik a kabát, a szakadás meg szunnyadozik. Mára már nem hasad tovább.

**ATTILA** Mióta nem hasad tovább?

**ISTI** Mióta este lett, és a kabát elaludt.

**ATTILA** Mikor aludt el?

**ISTI** *(blöfföl)* Másfél órája.

**ATTILA** Nem blöffölsz?

**ISTI** Jó, na! Huszonhárom perce.

**ATTILA** *(tűnődve)* Hm. Ha huszonhárom perce alszik, és mi csak tíz percnit ugrottunk vissza, akkor tényleg ugyanakkora a szakadás...

**ISTI** Folytathatom?

**ATTILA** Ó, igen, folytasd, kérlek!

**ISTI** Azt kérdem, hol a tábla! A tábla sehol! Hol van? Nos? Itt kell lennie!

*(Látványosan, rossz színészi gesztusokkal „keresgél” a hat négyzetméternyi színpadon, benéz a kabát alá a széken, még a szunnyadozó szakadásba is bedugja az ujját...)*

**ATTILA** *(végtelen nyugalommal, mint aki gyengeelméjűvel beszél)* Isti! Drága barátom! Az a tábla még nem létezik! Most írom! Te teljesen megőrültél...







Élboy-előadás SZABÓ Attilával / Spectacol Élboy / Élboy performance. Fotó / Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2022)

[RO]

## Teatru cu convenție declarată ÉLBOY

Compania teatrală Élboy a fost fondată în 1996. Fondatori: Attila Szabó regizor, Artúr Vranycz actor, István Molnár designer. Trupa există doar în cadrul taberelor MP, în fiecare an realizând 4-5 spectacole experimentale.

**Teatrul Élboy** reprezintă o artă complexă; însușește elemente de limbaj specific artei teatrale și artelor plastice, și devine astfel o modalitate de comuni-

care metaforică. Teatrul lor este arta care oferă **participanților** (omul evadat din realitatea exterioră a taberei Minimum Party) posibilitatea de a se exprima liber, de a căuta răspunsuri pentru frământările interioare, de a putea fi oricine și orice; omul se poate revolta împotriva principiilor ce nu corespund axei sale de valori morale sau a structurilor sociale, a condițiilor neprielnice din viața sa – sau în cele mai multe cazuri exploatează sămburele **grotesc** și **absurd** al condiției umane într-o microsocietate limitată în timp și spațiu...

Drumul de la experiența cotidiană (de ex. Montanaro, muzicantul provensal revoltat din cauza vulgarității muzicii pop) până la reprezentarea scenică a per-



sonajului este un drum necunoscut, de obicei, spectatorilor; ei văd doar „produsul finit”.

Creatorii din teatrul *Élboy* trebuie să aibă o multitudine de calități, de la **simțul umorului**, până la a fi un bun actor cu viziune plastică, regizor, psiholog, care să se exprime și să „respire” atmosfera taberei.

Deși este un actor, sfidează trecerea ireversibilă a timpului, nu își schimbă aspectul fizic, nu îmbătrânește; sketch-ul *Élboy* este o formă teatrală cu caracter **burlesc** jucată în vederea comunicării unor mesaje profund intelectuale. Acest lucru permite actorilor *Élboy* de a juca orice rol, să ofere spectatorilor senzația **improvizării permanente** și să sugereze viața, realitatea și nu să o imite.

Spectatorul intră în acest joc și acceptă convenția reacționând la acțiunile ce au loc în timpul reprezentației scenice. Iluzia se creează datorită actorului care dă naștere unui **work in progress**.

Spectatorul contemporan pare a fi tot mai interesat de formele scenice abstracte și minimaliste; el este mereu în căutarea noului, dorind mereu să vadă ceva diferit. Astfel actorul *Élboy* este nevoit să creeze lumi și personaje noi cu diferite modalități de expresie și să răspundă mereu provocărilor inovațiilor cu abilități noi, dobândite prin cunoașterea tuturor artelor ce pot participa la crearea sincretismului contemporan.

Attila Szabó





[EN]

## Theater with declared convention ÉLBOY

Élboy Theater Company was founded in 1996. Founders: Attila Szabó director, Artúr Vranycz actor, István Molnár visual artist and multimedia expert. The group exists only within the framework of MP camps, performing 4-5 experimental performances each year.

**Élboy Theater** is a complex art; it combines elements of language specific to theatre and visual arts,



Közönség / Public / Audience. Fotó /  
Foto / Photo: MÁRKOS Tamás (2022)

and thus becomes a way of metaphorical communication. Their theater is the art that gives the **participants** (the man escaped from the reality outside the MP camp) the possibility to express themselves freely, to search for answers to their inner turmoil, to be anyone and anything; the man can rebel against the principles that do not correspond to his moral value axis or social structures, the unfavorable conditions in his life – or in most cases he exploits the grotesque and absurd core of the human condition in a micro-society limited in time and space...

The road from everyday experience (e.g. Montanaro, the Provençal musician revolted by the vulgarity of pop music) to the stage performance of the character is a road usually unknown to the audience; they only see the “finished product”.

Creators in the Élboy theater must have a multitude of qualities, from having a **sense of humor** to being a good actor with a plastic vision, a director, a psychologist, who can express themselves and ‘breathe’ the atmosphere of the camp.

Although he is an actor, he defies the irreversible passage of time, does not change his physical appearance, does not age; the Élboy sketch is a **burlesque** theatrical form performed in order to communicate deeply intellectual messages. This allows Élboy actors to play any role, to give the audience the feeling of permanent improvisation and to suggest life and reality, not imitate it.

The spectator enters this game and accepts the convention by reacting to the actions taking place during the stage performance. The illusion is created thanks to the actor giving rise to a work in progress.

The contemporary spectator seems to be more and more interested in abstract and minimalist scenic forms; he is always looking for the new, always wanting to see something different. Thus, the Élboy actor is forced to create new worlds and characters with different ways of expression and to always respond to the challenges of innovation with new skills, acquired through knowledge of all the arts that can participate in the creation of contemporary syncretism.

Attila Szabó





---

# Filmek (2022)

Filme / Films

LŐRINCZ-SZABÓ Venczel forgatáson / ... pe platoul de filmări /  
... on set. Fotó / Foto / Photo: VÉSSEY Vera (2022)



# GO ORIGO



Sárközi Titanilla  
Endes Zsuzsanna  
Vas Attila  
és a zeneműhely alkotói

XXVI. MINIMUMPARTY  
Filmesműhely  
2022



# Baltás Erzsi balladája



zene  
Márkos Albert  
Schneider Bence  
Török Ákos  
Junya Ishii

rendező  
Pálfalusi Zsolt

Baltás Erzsi balladája / Balada lui Liza cea cu toporul / Ballad of Lizzy with the axe. Szereplők / actori / performers: MIHAT Konrád, SÁRKÖZI Titanilla, PUSZTAI Fruzsina, SCHNEIDER-LÖNHÁRT Csenge, rendező / regia / directed by: PÁLFALUSI Zsolt, operatőr / imaginea / photography: BODOR Balázs, zene / muzica / music by: MÁRKOS András, Junya ISHII, SCHNEIDER Bence, TÖRÖK Ákos



# A kászoni repülő teknősök



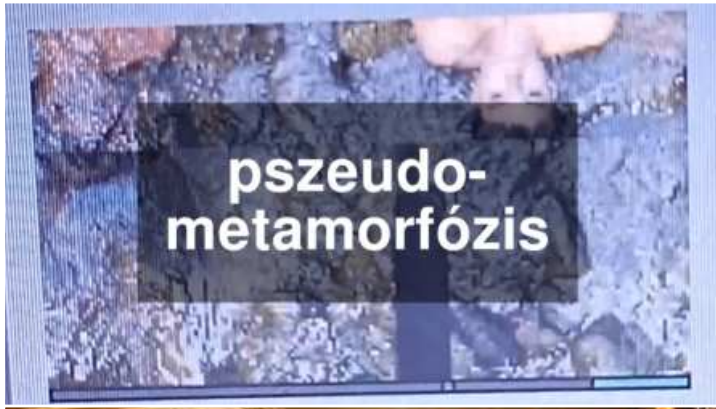
87

Belelógatunk téged a vízbe és énekelsz nekik.

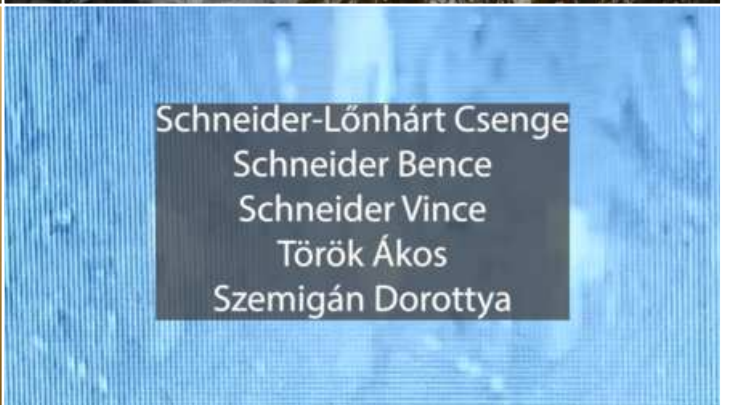


Készítette:  
Molnár Katalin





88





# A titkos műhely



89



# Faragó Balázs filmje



## Állatversek

Az íróműhely munkáiból (2022)

Az oroszlán sziesztázik,  
csepereg az eső reája,  
de ökelmét nem érdekli,  
hisz ő az állatok királya.

Szabó Piroska

Két füle gyűjti a friss híreket,  
két lába emészti a méhföldeket  
pici farka puha párnádnak megfelel  
szorongó szíve bizalmatlanul figyel

Szász Judit

Queenslandben élt egy kis wallaby  
volt zsebe, de nem volt valaga,  
helyette volt ott másvalami,  
úgy mondják annak, hogy kloaka

Hova tűntél, társam?  
Jágó kutyám hol van?  
Nincs ma már itt veletek  
ott hagyott még köztetek.

Murányi Sándor Olivér

Volt egyszer egy eb  
enni nagyon szeretett,  
volt egyszer egy cat  
csenni nagyon szeretett.

Ha lenne egy kutyám  
folyton sétáltatnám,  
bár ha benti kutya,  
folyton bekakilna.

Ha lenne egy cicám  
folyton simogatnám,  
bár ha bent aludna  
minden szétszakadna.

Ha lenne egy struccom  
megfoghatná minden cuccom,  
bár ha bent tojhatna  
minden sárga volna.





Ha lenne egy borzom  
sose lenne gondom,  
bár ha bent vééczne  
folyton бүдös lenne.

Ha lenne egy lámám  
sose hiányolnám  
bár ha bent köpködne  
minden nyálas lenne.

Ha lenne egy vízilovam  
apró lenne minden fogam  
bár ha bent mosná fogát  
sose lenne tisztaság.

Ha lenne egy pandám  
mindig babusgatnám  
bár ha bent aludna...  
mindent elfoglalna.

Ha lenne egy kakukkom  
sose kéne aludnom  
bár ha bent aludna  
reggel kakukkolna.

Ha lenne egy kecském  
egésznap nevetnék  
bár ha bent mekegne  
pihenés se lenne.

Balogh Zsuzsanna



Kiéggett kerámiák / Ceramiche arse / Fired ceramics.  
Fotó / Foto / Photo: BÍRÓ Zoltán (2022)



## Haikuk

Az íróműhely munkáiból (2022)

Mezítelenül  
jöttem ide világra  
úgy is megyek el.

Cseppek gördülnek  
patakban a köveken,  
még annyi a testemen.

Elsőként vagyok  
bordából lett párom,  
vele jött a bűn.

Sárközi Titanilla

Csobog a patak  
egy őszi levél hull rá,  
sodorja a víz.

Reám hull a víz  
úgy zúg, mint a vízesés  
lecsöppen rólam.

Katára nézek  
éppen haikut írna,  
ha nem rajzolna.

Van finom étel  
a kutya is élvezné,  
ha megehetné.

Az őszi levél  
lehullana reám ma  
de arrébb állok.



A LUKÁCS Ádám vezette táncműhely bemutatója / Spectacolul atelierului de dans  
coordonat de Ádám LUKÁCS / The dance workshop's performance led by Ádám LUKÁCS



Egy medve orrán  
pihen egy pillangócska  
és ez nagyon jó.

Balogh Zsuzsa

Szamurájkardom  
éle csillog a napon,  
császárr, téged véd!

Kimonómra dér  
esett, a tél nem vár,  
zord arccal siet

Az együtt élő  
fenyők alatt szerető  
ifjú vár te rád

esőben jöttem  
vadvirágok előtttem  
rajtuk vízcsepp vár.

Murányi Sándor Olivér

Siratom éjjel  
könnyáztatta arcodat  
ki bántott téged?

Kezem le fagyott  
itt a tél, a kegyetlen,  
didereg minden

zuhog az eső  
az egész táj didereg  
jön a hideg szél.

Reggeli csoda  
az erdőn átsüt a nap  
arany szín játszik.

Itt egy köves út,  
rajta vannak gyerekek,  
ők veszekednek.

Itt van tíz fácska,  
vizesek az ágaik,  
alatta fű van.

Ott egy cica,  
ott van Zsuzsi pólóján,  
és nagyon cuki.

Itt ül előtttem  
Zsuzsi és anyukája,  
bámulom őket.

Zsuzsi uborkát  
enne itt, de nem tud, mert  
most haikut ír.

A köd ráhull a  
vizes fenyőerdőkre,  
fölöttük az ég.

Hat haikut itt  
írtam én, de már hetet,  
most ezzel együtt.

Szabó Katica





A szöcske ugrál,  
pillangó táncát lejt,  
dongó döngicsél.

A patak csobog,  
és a szelet kergeti,  
folyton folydogál.

Mit suttog a szél?  
Mit csicsereg a madár?  
Mit beszél a fa?

Az öreg fenyőt  
táncra kérte a szellő,  
most lengedezik.

Az esőcseppek  
lehullanak a földre,  
majd megpihennek.

Nap, gyere elő,  
szárítsd fel a könnyeink,  
nem kell már eső!

Szabó Piroska

Esik az égből,  
elmossa fájdalmunkat,  
átértékel.

Millió virág,  
Isten sokszínű mosolya  
a réten szétszóródva.

Szélben hajladozó  
fák, belső viharaink  
tükörképei.

Szász Judit

Sötét szobában,  
gyertyafény éjszakában,  
csak Rád gondolok.

Majd a sátrában,  
vizenyős álmában,  
mellette vagyok.



Kemény kő, én nem,  
de kemény nő, én igen,  
vagyok, vagyok én.

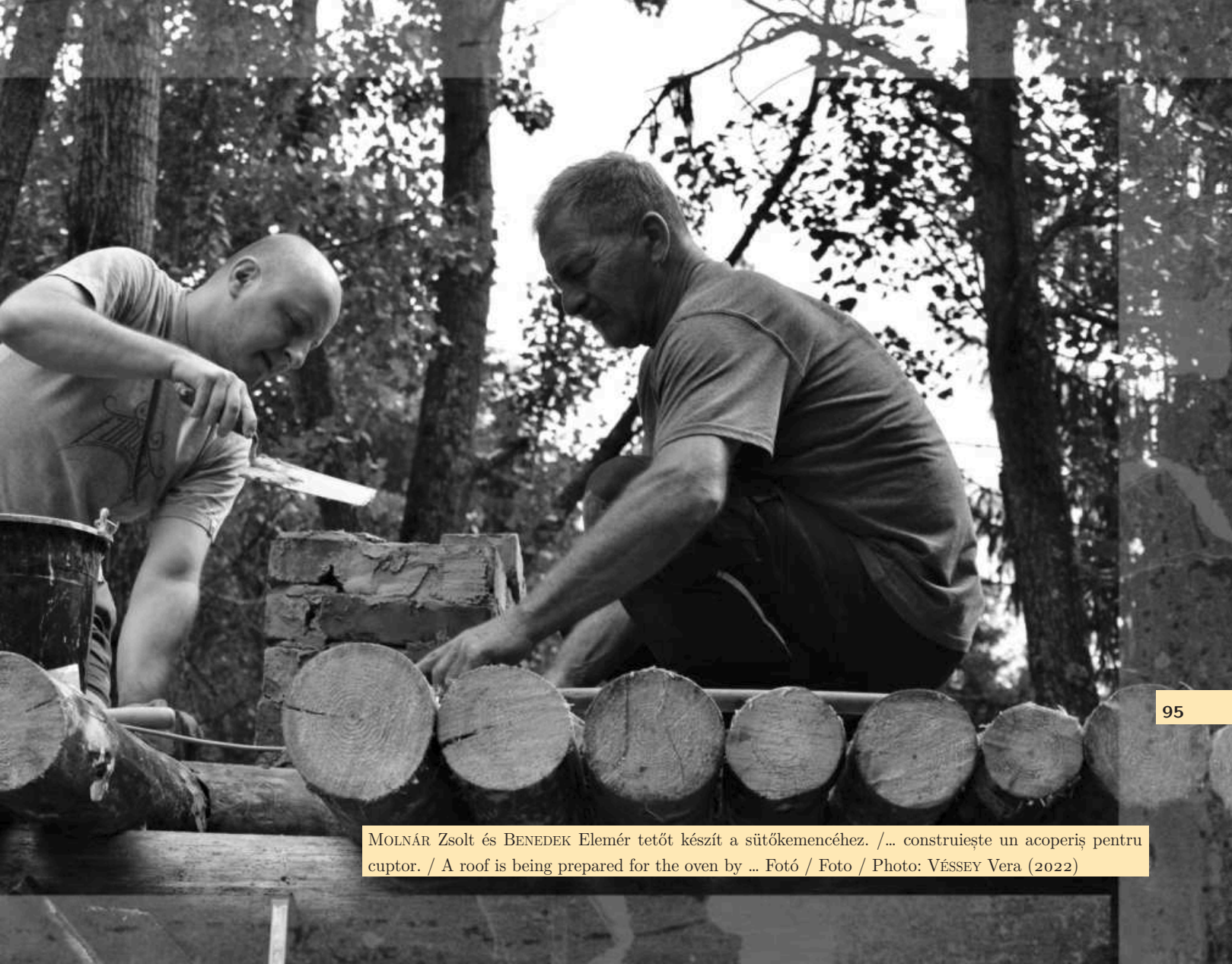
A hálátlan Zsu  
lepkéket csapott le ő,  
arcába pofon.

Kilenc-tizenegy  
Ledőlnek mindjárt ők,  
lepkék bontják szét.

Lepkét megevé,  
Tekla nyere tíz lejt,  
Attit boldogít.

Titanilla ő  
három verset meg is írt  
negyedik nem jó





MOLNÁR Zsolt és BENEDEK Elemér tetőt készít a sütőkemencéhez. /... construiește un acoperiș pentru cuptor. / A roof is being prepared for the oven by ... Fotó / Foto / Photo: VÉSSEY Vera (2022)

öten tankcsapdát  
énekeltünk mi este  
béna harmadik

Basszus meg szoprán  
azon kívül csend van már  
elalszik a bál.

Vas Attila

Minimum party  
sátrazunk a vadonban  
irunk s iszunk.

Létrát lát a táj  
táncos lába serényen  
készen a műsor.

Endes Zsuzsanna

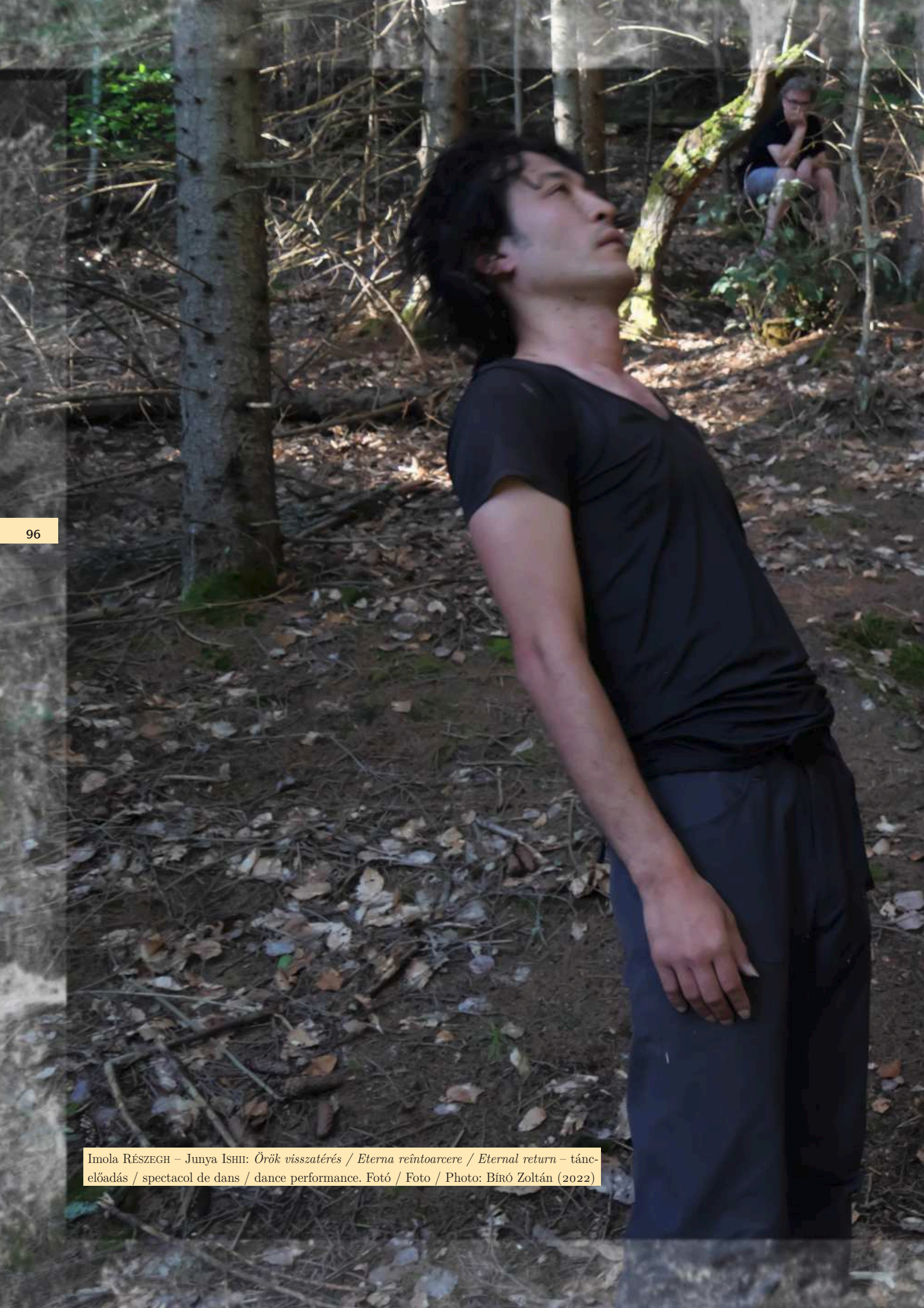
Serény műhelyünk  
állja az idő sarát  
s vígan múltat.

S lehull az éjj  
öngyilkos bogarak  
hullanak alá.

Csapzott falevél,  
csúszik fonákján a csepp  
le is hullott már.

Párás levegő,  
a színeket tompítja  
mindent nedvesít.





Imola RÉSZEGH – Junya ISHII: *Örök visszatérés / Eterna reîntoarcere / Eternal return* – tánc-előadás / spectacol de dans / dance performance. Fotó / Foto / Photo: BÍRÓ Zoltán (2022)

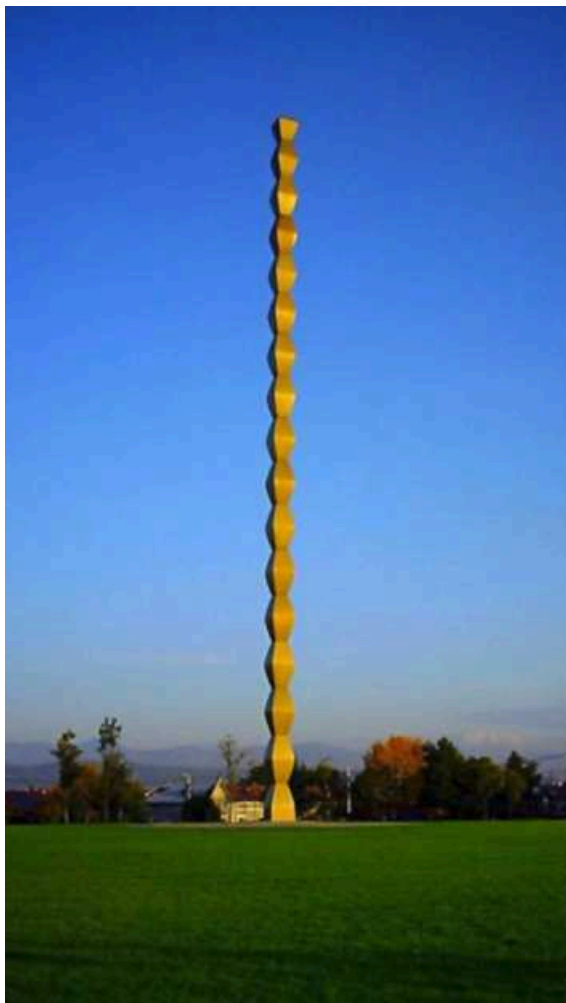








1. Willendorfi Vénusz / Venus din Willendorf / Venus of Willendorf, Kr.e. 28.000-25.000 / 28.000-25.000 î.Hr. / 28.000-25.000 BC



2. Constantin BRÂNCUȘI: Végtelen oszlop / Coloana infinitului / Endless Column, 1938

Prof. dr. Eröss István

## A természet – a kifejezés új kontextusa

A műalkotásnak, egészen a reneszánszig, a járulékos, dekoratív funkciók mellett, főleg szakrális funkciókat kellett betöltenie, amelyek alaphelyzetben is privilegizálták a szerepét. A műtárgyak „gazdasági értéke” azonban nem állt egyenes arányban a tárgy rituális funkciójával, amely kiemelte ezeket az alkotásokat a hétköznapi tárgyak rendszeréből, és szakrális jellegükből adódóan magasabb pozícióba helyezte őket. [1. KÉP]

A reneszánszsal veszi kezdetét az a folyamat, amelyben a művész kitüntetett hatalom birtokosa lesz azáltal, hogy az alkotások, melyeket kézjegyével lát el, hétköznapi javakra váltható, gazdasági értékkel kezdenek bírni. A felvilágosodás nyomán a művészet szakrális, rituális funkciói egyre inkább elhalványulnak a műalkotások esztétikai, illetve gazdasági értékeinek fényében.

A kollektív emlékezet emblematisz intőzményei, a múzeumok és bennük a gyűjtemények megjelenésével, melyek az uralkodó osztályok emlékeit, történelmi érdemeit hívatottak prezentálni és megőrizni az utókor számára, a múlt dokumentálásának szerepét is betöltik e gyűjteményekben a műalkotások. A hatalmon lévő elit önnön reprezentációja mindig óriási értékkel bír, nem véletlen, hogy a francia forradalom, e radikálisan új világrend megszületésének időpontja egybeesik a Louvre alapításával.

A múzeumi gyűjtemények létrejöttével az alapvető probléma immár az, mi kerül be és mi nem ezekbe a gyűjteményekbe? És ez a kérdés tartja a mai napig lázban az egész képzőművészeti szcénát. Boris Groys 1997-ben írta (*Az utópia természetrajza*. Ford.: Sebők Zoltán. Kijárat kiadó. Budapest. 64-65.): „A múzeum bizonyos értelemben a modernitás jellegzetes intőzménye. Az emberek mindig is gyűjtöttek valamit, de a múzeum, mint állami gyűjtemény igazából csak a modern korban tett szert központi jelentőségre (...) hiszen a múzeumi kiállítások fő forrása épp a történelem szemétdombja. A dolgok akkor kezdenek átkerülni a valóságból a gyűjteményekbe, amikor a régi szociális rend összeomlik, amikor a hatalom dokumentumai és szimbólumai, a kultusz, az ideológia és a mindennapi élet jelei elveszítették korábbi funkciójukat, tehát amikor történelmi szemétté válnak.” A modern múzeumok „white box” tereiben – gondoljunk például a MoMA-ra, a mű architektúráisan nem része az őt körülvevő környezetnek, így közülük csak mi-



[RO]

Prof. dr. István Erőss

## Natura - noul mediu al exprimării

Opera de artă – în afară de o simplă și accidentală funcție decorativă – a trebuit să îndeplinească funcții sacrale până la Renaștere, care i-a asigurat un rol privilegiat de bază. Cu toate acestea, nu a existat întotdeauna un raport direct între „valoarea financiară” și funcția rituală a unei opere de artă, ceea ce a sporit ulterior importanța acestor opere în raport cu alte obiecte cotidiene și le-a acordat o poziție mai înaltă datorită caracterului lor sacru. [IM. 1]

Procesul care i-a oferit artistului o putere excepțională, ca operele sale de artă să poată fi schimbate cu bunuri materiale și compensații financiare, a început în Renaștere. În timpul iluminismului, valorile estetice și financiare ale operei de artă înlocuiesc funcția sacrală și rituală. În muzee – instituțiile emblematică ale memoriei colective – unde colecțiile sunt menite să păstreze amintirile și meritele istorice ale claselor conducătoare, rolul operei de artă este de a documenta trecutul. Autoreprezentarea elitelor puternice a avut dintotdeauna cea mai mare importanță; nu este întâmplător faptul că fondarea Luvrului coincide cu Revoluția franceză, nașterea unei ordini mondiale radical noi.

Odată cu înființarea colecțiilor muzeale, problema de bază a început să fie care sunt piesele incluse în astfel de colecții și care nu. Și aceasta este problema care marchează de atunci întreaga scenă a artelor plastice. Boris Groys scrie despre acest lucru în 1997: „Muzeul ar putea fi considerat o instituție caracteristică a modernității. Oamenii au colecționat dintotdeauna lucruri, dar muzeul ca și colecție de stat a dobândit o semnificație centrală în vremurile moderne. [...] sursa principală a expozițiilor muzeale este mormantul de vechituri al istoriei. Obiectele sunt preluate din realitate în colecții în momentul în care vechea ordine socială se prăbușește, atunci când documentele și simbolurile puterii, semnele de cult, ideologia și viața de zi cu zi își pierd funcțiile de odinioară; într-un cuvânt, când sunt transformate în gunoaie istorice.

În spațiile de tip „cutie albă” ale muzeelor moderne (gândiți-vă, de exemplu, la MoMa), lucrarea nu este o parte arhitecturală a mediului în care se află, astfel încât ar putea exista doar o interacțiune minimă între lucrare și mediu, bazată pe senzația vizuală primară. Obiectul eliberat de orice limită este închis în propria sa aură, precum un pantof de înaltă clasă instalat într-un magazin de lux, care ar putea

[EN]

Prof. dr. István Erőss

## Nature – the New Medium of Expression

Apart from its mere and accidental decorative function artwork had to fill sacral functions until the renaissance that secured it a basic privileged role. However, there was not always a direct proportion between the “financial value” and the ritual function of an artwork, which latter enhanced the importance of these works against other everyday objects, and granted them a higher position due to their sacral character. [PIC. 1]

The process that provided the artist with exceptional power, that his artworks can be exchanged to material goods and financial offset started in the renaissance. During the enlightenment the sacral and ritual function of artwork gives way to its aesthetic and financial values. In the emblematic institutions of collective memory, in museums with their collections that are designed to preserve the memories and historical merits of the ruling classes artwork's role is to document the past. The self-representation of the powerful elite have always had the utmost importance; it is not by chance that the foundation of the Louvre coincides with the French revolution, the birth of a radically new world order.

With the establishment of museum collections the basic issue was beginning to be that which pieces are involved in such collections and which are not. And this is the issue that haunts the whole fine arts scene ever since. Boris Groys writes about this in 1997: “Museum might be regarded as a characteristic institution of modernity. People have always collected things, but the museum as a state collection acquired central significance in modern times. [...] the main source of museum exhibitions is the junk-heap of history. Objects are taken from reality into collections at the moment when the old social order collapses, when the documents and symbols of power, the signs of cult, ideology and everyday life lose their former functions; in a word when they are transformed into historical garbage.

In the “white box” spaces of modern museums (think of *MoMa* for instance) the work is not an architectural part of its environment, so there could be only a minimal interaction between work and environment based on primary visual sensation. The object freed from all bounds is closed to its own aura like a high-class shoe installed in a luxury shop which might be equal in all its parameters to regular shoes but still, it receives an exceptional dimension due to





3a. Michael HEIZER: *Komplexum / Complex*, 1972–74



3b. *Azték piramis*, Mexikó, 10. század / *Pirámida aztecă*, Mexic, secolul 10 / *Aztec pyramid*, Mexico, 10<sup>th</sup> century

100



4. Robert SMITHSON: *Spirálmóló (kikötőgát)*, légifelvételek / *Baraj portuar spiralat*, fotografii aeriene / *Spiral Jetty*, aerial photographs, 1970

nimális, elsősorban primer látványon alapuló interakció alakulhat ki. A minden kötöttségétől megszabadult tárgy önmaga aurájába záródik, akár egy luxusüzletben installált felsőkategóriás cipő, amely bár minden paraméterében meg egyezik az átlagos cipők tulajdonságaival, rögtön más dimenzióba kerül azon egyszerű oknál fogva, hogy nem tömegtermékek társaságában, hanem egyedül, kitüntetett térben, az átlagostól eltérő helyzetben kerül bemutatásra. A múzeumi tértől való szabadulás gondolata már a huszadik század elején felmerült. Brâncuși például egy vidékies hangulatú román kisváros közparkjában helyezte el néhány fontos szobrát, ahol – ellentétben a köztéri szobrok felállításának gyakorlatával – a mű és környezetének viszonya kapott kitüntetett szerepet. (*A csend asztala, A végtelenség oszlopa, A csók*). [2. KÉP]

Isamu Noguchi úgynevezett szobrászati tájképei úgy értelmezhetők, mint a a szobrászat határainak kiszélesítése, alkotásait a szobrászat és a tájépítészet határaitra helyezve. Beszédesebb tény, hogy az amerikai-japán szobrász-dizájnerek közvetlenül a harmincas években szobrászati tájtervei előtt tett látogatást Brâncuși párizsi műtermében.

A klasszikus avantgárd (Bauhaus, holland és orosz konstruktivisták) nagy képviselőinél is tetten érhető törekvés, hogy a művészet és a mindennapi élet egymás részévé váljék. Werner Hofmann 1974-es megállapítása szerint „az alkotás új helyének meghatározásai olyan határterületekig nyomulnak előre, amelyekben a műalkotás már nemcsak hogy kérdésessé válik, de önálló léte is megszűnik. Céljuk totális valóság létrehozása, nem pedig egy bizonyos valóságaspektus interpretálása csupán. Az hogy műalkotások születnek-e közben, másodlagos jelentőségű kérdés.”

A háború után kiépülő galériarendszer és a jó módú, anyagilag megerősödő gyűjtőréteg egy idő után kilép passzív szerepéből, és már nemcsak mint értékesítők és vásárlók, hanem fontos művészi kérdések eldöntésében résztvevő, kompetens személyekként léptek fel. Esetenként megszabták a készülő művek méretét, anyagát, stílusát és témáját, hatalmi és gazdasági pozíciójuknál fogva trendeket és divatokat teremthettek, a műalkotásokat olykor kizárólag eladható tárgyként kezelték, az esztétikai faktornak másodlagos szerepet tulajdonítva. Ennek igen káros következménye volt egyes művészek esetében az alkotói érzékenységre, mások, felismerve e hatás veszélyeit, más kifejezési formák után néztek, sőt tudatosan e mechanizmus ellenében pozícionálták magukat.

## A land art

A land art művek megjelölik, kiemelik, szakrálissá teszik a kiválasztott helyszínt, s ennek kapcsán óhatatlanul az elő-



fi egal în toți parametrii săi cu pantofii obișnuiți, dar care, cu toate acestea, se bucură de o dimensiune excepțională din simplul motiv că nu se află printre produsele de masă, ci se află de unul singur într-un loc exclusiv, diferit de obișnuit. Gândul de a scăpa de spațiul muzeal a apărut încă de la începutul secolului 20. Brâncuși, de exemplu, a plasat câteva dintre sculpturile sale importante în parcul public al unui orașel românesc cu atmosferă rurală, unde relația dintre operă și mediul înconjurător a fost pusă în valoare într-un mod mai puțin obișnuit în sculpturile din spațiul public (*Masa Tăcerii, Coloana Infinitului, Poarta Sărutului*). [IM.2]

Așa-numitele proiecte de peisaj sculptural ale lui Isamu Noguchi ar putea fi interpretate ca o intenție de a extinde granițele domeniului sculptural, plasând lucrările sale la granița dintre sculptură și arhitectura peisagistică. Este grăitor faptul că – chiar înainte de a-și concepe planurile de peisaj sculptural în anii 1930 – sculptorul-designer americano-japonez a făcut o vizită la atelierul lui Brâncuși din Paris.

Este o aspirație vizibilă și a reprezentanților bine-cunoscuți ai avangardei clasice (Bauhaus, constructiviștii olandezi și ruși), de a face din artă o parte din viața de zi cu zi. După cum propunea Werner Hoffmann în 1974, „noile alocări ale activității creative avansează spre astfel de zone de graniță, în care opera de artă nu devine pur și simplu discutabilă, ci mai degrabă inexistentă ca entitate independentă. Scopul lor este de a crea o realitate totală și nu doar interpretarea unui aspect al realității. Faptul că între timp se creează sau nu opere de artă este o chestiune de importanță secundară”.

După război, în sistemul de galerii nou construit, grupul de colecționari revigorat financiar s-a eliberat de rolul său pasiv și a încetat să mai fie simplu cumpărător și vânzător, începând să acționeze ca persoane competente, capabile să decidă în probleme artistice importante. Uneori ei au determinat dimensiunea, materialele, stilul și chiar tema lucrărilor care trebuiau realizate, au reușit să stabilească tendințe datorită puterii lor financiare, luând în considerare doar potențialul financiar al lucrărilor; factorii estetici au fost considerați secundari. În cazul unor artiști, acest proces s-a dovedit a fi mai degrabă dăunător sensibilității lor artistice, în timp ce alții, realizând pericolele unei astfel de influențe, au căutat alte forme de exprimare și chiar s-au opus în mod conștient acestui mecanism.

## Land art

Lucrările în land art marchează, pun în valoare, sacralizează locul ales, ceea ce ne amintește inevitabil de arhetipurile lor: piramidele egiptene, construcțiile mayașe și aztece sau desenele enigmatice din deșertul Nazca. Mitul creatorului modern eroic este înfățișat aici, un creator care se compară

the simple reason that it is not among mass products, but stands on its own in an exclusive place so different from averageness. The thought of getting rid of museum space occurred even in the beginning of the twentieth century. Brâncuși for instance placed a number of his important sculptures in the public park of a little Romanian town of rural atmosphere, where the relation between the work and its environment was enhanced in a way most uncommon in public sculpture (*Table of Silence, Endless Column, The Kiss*). [PIC. 2]

So-called sculptural landscape designs by Isamu Noguchi might be interpreted as an intention to broaden the boundaries of the sculptural field, placing his works on the confines of sculpture and landscape architecture. It is a telling fact that right before designing his sculptural landscape plans in the thirties the American-Japanese sculptor-designer paid a visit to Brâncuși's Parisian art studio.

It is a discernable aspiration of the well-known representatives of classical avant-garde (Bauhaus, Dutch and Russian constructivists), too, to make art a part of everyday life. As Werner Hoffmann proposed in 1974, “the new allocations of creative activity advance to such borderline areas, in which the work of art does not simply become questionable, but rather non-existent as an independent entity. Their aim is to create a total reality and not merely the interpretation of an aspect of reality. Whether there are works of art created in the meantime or not, is an issue of secondary importance”.

After the war, in the newly constructed system of galleries the financially invigorated group of collectors gets rid of its passive role, and stopped being mere buyers and sellers, instead they started to act as competent persons who are able to decide in important artistic issues. Sometimes they determined the size, the materials, the style and even the theme of realizable works, they were able to establish trends due to their financial power, considering only the financial potential of the works; aesthetic factors were deemed secondary. For some artists this process proved to be rather deteriorative to their artistic sensitivity, while others, realizing the dangers of such an influence, looked for other forms of expression, and even positioned themselves consciously against this mechanism.

## The Land Art

Land art works mark, enhance, sacralise the chosen site which fact reminds us inevitably of their archetypes: the Egyptian pyramids, Maya and Aztec buildings or the enigmatic drawings of the Nazca-desert. The myth of the heroic modern creator presents itself here, a creator who com-





5. Michael HEIZER: *Dupla negatív / Negatív dublu / Double Negative*, Nevada, 1969–1970



6. Michael HEIZER: *Effigy Tumuli*, Illinois, 1985

képek: az egyiptomi piramisok, a maja és azték építmények vagy a Nazca-sivatag rejtelmes rajzai jutnak eszünkbe. A heroikus, modern alkotó mítosza jelenik meg itt, mely a fent említett korok alkotóihoz hasonlítja magát, s megpróbálja monumentalitásban utánozni őket. [3A-3B. KÉP]

A helyszínválasztás, a távoli helyek használata tipikus amerikai viszonyulást mutat a földhöz; azaz a földet meg kell hódítani és kihasználni, ami a gyarmatosítás és a bevándorlás újjáéledését mutatja. [4. KÉP]

A land art egyik sarkalatos kérdése a recepció: az alkotások méretükből és elhelyezkedésükből adódóan aligha reprezentálhatók. Így a dokumentáció: film és fotó kerül előtérbe. „A dokumentumfotó elszakad tárgyától és önálló életet él, sőt a tárgya a dokumentáció kedvéért jön létre.” (Beke, 1972). De az autonóm fénykép visszakérül a galériába, mert ott jön létre a „társadalmi fejlődés” (Rosenberg, 1983. 194. o.) Egy Rosenberg által vezetett beszélgetésben (Harold Rosenberg, 1983) a négy résztvevő – Alan Sonfist, Christo, Les Levine és Dennis Oppenheim – hosszasan vitatkozik a land art művek dokumentumainak galériákban való megjelenéséről, végül megegyezésre jutva a galériák által nyújtott csomagolás szükségességéről. A végső konklúzió levonásában nagy valószínűséggel, bár kimondatlanul, a művekről készült dokumentációk, katalógusok, filmek eladhatóságának kérdése is szerepet játszhatott. Mentségükre itt meg kell jegyeznünk, hogy az így befolyt összeget legtöbbször a következő mű költségeinek fedezésére használták. E művész-vállalkozó prototípusának mindenképp Christo tekinthető, aki a mai napig nagy professzionalizmussal végzi projektjeinek pénzügyi és szervezési előkészületeit.

### Attitűdbeli különbségek a kezdetekben

#### A „macsók”

A korai land art emblemikus alakjainak (Heizer, W. de Maria, Smithson) hatalmas humánus, technikai és pénzügyi energiákat mozgósító grandiózus alkotásait tekintve azt mondhatjuk, hogy az ember teremtő erejét demonstrálják. E művészek érdeklődésének középpontjában nem a természet, hanem a művészet és az alkotás áll; ezt az állítást hatékonyan bizonyítja az a tény, hogy soha nem hivatkoznak a természetre, amikor művészetükről beszélnek. Arra az ötletre, hogy művei megegyeznének az iparral, Heizer a következő választ adja: „A 747-es repülőgép, a holdrakéta korát éljük... tehát egy bizonyos típusú művészetet kell készíteni.” Smithson sem tenne jó benyomást a környezetért aggodók számára, amikor azt állítja: „Az ökológiának van egyfajta vallásos aláfestése... amolyan tizenkilencedik szá-



cu creatorii din epocile menționate și încearcă să-i imite în monumentalitatea lor. [IM. 3A-3B]

Alegerea sitului, utilizarea locurilor îndepărtate amintește de atitudinea tipică americană față de pământ, adică pământul este acolo pentru a fi cucerit și folosit; este reînvierea practicii cuceririi colonizatoare, a imigrației. [IM. 4]

Una dintre problemele esențiale în land art este recepția: lucrările sunt greu de prezentat din cauza dimensiunilor și locației lor. Astfel documentarea, filmul și fotografia trec în prim plan. „Fotografia documentară se desprinde de obiectul său și își trăiește propria viață. Ea chiar prinde viață de dragul obiectului său: documentarea” (Beke, 1972). Dar fotografia autonomă se întoarce în galerie pentru că acolo are loc „dezvoltarea socială” (Rosenberg, 1983. p. 194.) Într-o conversație condusă de Harold Rosenberg (Rosenberg, 1983. p. 191.), cei patru participanți, Alan Sonfist, Christo, Les Levine și Dennis Oppenheim se ceartă îndelung cu privire la apariția în galerii a documentării operelor în land art, pentru ca în final să cadă de acord asupra necesității ambalării în galerii. Deși într-un mod tacit, cel mai probabil a jucat un rol major în concluzia finală a acestora de a face ca documentările, cataloagele, filmele operelor să fie vandabile. Totuși, trebuie remarcat ca scuză pentru ei, că de cele mai multe ori au folosit banii primiți pentru a-și finanța următoarele proiecte. Prototipul acestui artist-antreprenor este, fără îndoială, Christo, care realiza până atunci cu mare profesionalism pregătirile financiare și organizatorice pentru proiectele sale.

## Diferențele de atitudine la începuturi

### *Cei „Macho”*

Privind lucrările grandioase ale figurilor emblematice ale land art-ului timpuriu (Heizer, W. de Maria, Smithson) care mobilizează energii umane, tehnice și financiare imense, putem afirma că ele demonstrează forța creatoare a omului. În centrul interesului acestor artiști nu se află natura, ci arta și creația; această afirmație este dovedită efectiv de faptul că ei nu se referă niciodată la natură atunci când vorbesc despre arta lor. La ideea că operele sale ar avea caracter industrial, Heizer dă următorul răspuns: „Trăim în epoca avionului 747, a rachetei lunare... deci trebuie să faci un anumit tip de artă.” Smithson nu ar face o impresie bună nici pentru cei preocupați de mediu atunci când afirmă: „Chestia cu ecologia are un fel de notă etică religioasă... un fel de viziune puritană a naturii de la sfârșitul secolului 19”. (Auping, 1983. p. 95.) [IM. 5]

Nici perspectiva propriei logici legată de land art-ul clasic, nici perspectiva noastră de peste douăzeci și cinci de ani

pares himself to the creators of the mentioned eras and try to imitate them in their monumentality. [PIC. 3A-3B]

The choice of site, the use of remote places recalls the typical American attitude towards land; i.e. the land is there to be conquered and used; the revival of the practice of the colonising conquest, of immigration. [PIC. 4]

One of the cardinal questions of land art is reception: works are hardly presentable due to their size and location. Thus documentation: film and photo come to the front. „The documentary photograph gets cut off from its object and lives its own life. It even comes to life for the sake of his object: documentation” (Beke, 1972). But the autonomous photograph gets back to the gallery because there happens the „social development” (Rosenberg, 1983. p. 194.) In a conversation lead by Harold Rosenberg (Rosenberg, 1983. p. 191.) the four participants, Alan Sonfist, Christo, Les Levine and Dennis Oppenheim disputes at length about the appearance of the documentations of land art works in galleries, only to agree at the end about the necessity of gallery-packaging. Though in an unspoken way, it most probably played a major role in their making a final conclusion to make the documentations, catalogues, films of the works sellable. It must be remarked for their excuse however, that they most often used the incoming money to finance their next projects. The prototype of this artist-entrepreneur is undoubtedly Christo who carries out the financial and organisational preparations for his projects with great professionalism until that day.

## Differences of Attitude in the Beginning

### *The „Machos”*

Looking at the grandiose works of the emblematic figures of early land art (Heizer, W. de Maria, Smithson) mobilising huge humane, technical and financial energies we can claim that they demonstrate the creative force of man. In the centre of these artists' interest there is not nature, but art and creation; this claim is effectively proven by the fact that they never refer to nature when relating about their art. To the idea that his works would concur industry Heizer gives the following answer: „We live in age of the 747 aircraft, the moon rocket... so you must make a certain type of art.” Smithson would not make a good impression for those concerned about the environment either when he claims: „The ecology thing has a kind of religious ethical undertone to it... a kind of late nineteenth century puritanical view of nature.” (Auping, 1983. p. 95.) [PIC. 5]

Neither the perspective of the own logic of classical land art, nor our twenty-five year older perspective shows these





7. Richard LONG: *Sétával létrehozott vonal / Linie creată prin plimbare / A Line Made by Walking, Anglia / England, 1967*



8. Hans HAACKE: *Rajnavíz-tisztító üzem / Uzina de purificare a apei Rinului / Rhinewater Purification Plant, Krefeld, Németország / Germania / Germany, 1972*

zad végi puritán természetszemlélete.” (Auping, 1983. 95. o.) [5. KÉP]

Sem a klasszikus land art saját logikájának perspektívája, sem a huszonöt évvel régebbi perspektívánk nem mutatja elfogadhatónak ezeket az állításokat. A környezetvédők már akkor is kritikával válaszoltak a modernista természeturalmi vágyat képviselő kijelentésekre. A kritika egyre élesebbé vált, amikor 1972-ben sikerült meggyőzniük Christót a *Running Fence* megalkotásával, hogy bizonyos pontokon megtörje a fal folytonosságát, hogy szabad utat biztosítson az állatok vándorlásának. Kevesebben tudják, hogy Smithsonnak a környezetvédők tiltakozása miatt fel kellett adnia egyik korai ötletét, a *Törött Üveg Szigetét* (tíz tonna törött üveget akart felhasználni). Később tárgyalni kezdett a bányavállalatokkal, hogy újrahásznosítsák az általuk fel nem használt talajt. Heizer 1985-ös *Effigy Tumuli* című művében, amely egy régi bányát zöld parkká alakított át, a szárazföldön rekultivációs műveletet láthatunk. Ezek a példák a korai land art radikális modernista szemléletének felpuhulását jelentik. [6. KÉP]

### Középúton

A hőskor művészei természethez való viszonyának tisztázásához (önkényesen és leegyszerűsítő módon) három olyan művészt kell ebbe a csoportba vennünk, akiknek munkássága a nagy földmozgatókkal együtt indult, de hozzáállásuk erősen eltér az övéktől. Richard Long, Hamish Fulton és Hans Haacke művei az élővilághoz fűződő intellektuális és érzelmi viszony érzékeny formáját tükrözik. Nem törekednének gigantikus hatásra, nincs szükségük technikai szörnyekre, inkább a helyszínen talált anyagok minimális átrendezésével teremtenek bensőséges kapcsolatot a természettel. Ez a megközelítés közelebb áll a hagyományos szobrászathoz.

Ebben az esetben az alkotásokról készült fényképek nem egyszerűen „dokumentációt” vagy propagandát képviselnek. Nem a művek mulandósága teszi szükségessé felhasználásukat. Richard Long számára a séta az alkotás eszköze, de maga a mű az erről készült fénykép, amely meg is marad (*A Line Made by Walking*, 1967).<sup>1</sup> [7. KÉP]

A „sétáló művész” Hamish Fulton<sup>2</sup> számára a séta maga az alkotás – „No walk – no work”, a fénykép pedig csupán a „keret”, amely bizonyítja a művész jelenlétét a természetben. Fulton szerint egy tárgy soha nem kérdőjelezi meg az élményt. S bár Haacke korai, *Sky Line* (1967)<sup>3</sup> című munkája méreteiben egyáltalán nem kicsi, de a monumentalitásra való törekvés teljességgel hiányzik belőle. Anyaghasználata lenyűgöző, mivel levegőt, vizet és jeget használ az alkotás eszközeként (*Fog Water Erosion*, 1969).<sup>4</sup>



nu consideră agreabile aceste afirmații. Ecologiștii au răspuns cu critici la afirmațiile care reprezentau dorința modernistă de a domina natura încă de pe atunci. Criticile deveniseră din ce în ce mai dure atunci când, în 1972, au reușit să-l convingă pe Christo, creatorul *Running Fence*, să întrerupă continuitatea zidului în anumite puncte pentru a oferi cale liberă migrației animalelor. Se știe mai puțin că Smithson a fost nevoit să renunțe la una dintre ideile sale timpurii, intitulată *Island of Broken Glass* (dorea să folosească zece tone de sticlă spartă), din cauza protestelor ecologiștilor. Ulterior a început să negocieze cu companiile miniere să recicleze solul pe care acestea nu îl mai foloseau. În lucrarea din 1985 a lui Heizer intitulată *Effigy Tumuli*, care a remodelat o veche mină într-un parc verde, putem distinge o operațiune de recultivare a pământului. Aceste exemple reprezintă relaxarea viziunii moderniste radicale a lucrărilor timpurii în land art. [IM. 6]

### *Suștinătorii căii de mijloc*

Pentru a clarifica relația artiștilor din epoca eroică cu natura, trebuie să amintim (într-un mod arbitrar și simplificator) trei artiști din acest grup a căror operă a început odată cu marii revoluționari, dar a căror atitudine diferă mult de a lor. Lucrările lui Richard Long, Hamish Fulton și Hans Haacke reflectă o formă sensibilă de relaționare intelectuală și emoțională cu lumea celor vii. Ei nu urmăresc un efect gigantic, nu au nevoie de monștri tehnici, ci mai degrabă stabilesc un contact intim cu natura prin rearanjarea minimă a materialelor găsite la fața locului. Această abordare este mai apropiată de sculptura tradițională.

În acest caz, fotografiile lucrărilor nu sunt o simplă „documentare” sau propagandă. Nu caracterul efemer al lucrărilor face necesară utilizarea lor. Pentru Richard Long, mersul pe jos este un mijloc de a crea opera, dar opera în sine este fotografia care rămâne (*A Line Made by Walking*, 1967).<sup>1</sup> [IM. 7]

Pentru Hamish Fulton<sup>2</sup>, „artistul care se plimbă”, mersul este lucrarea în sine – „Fără plimbare nu e lucrare”, iar fotografia este doar un simplu „cadru” care dovedește prezența artistului în natură. Potrivit lui Fulton, un obiect nu poate contesta niciodată experiența. Și, deși lucrarea timpurie a lui Haacke intitulată *Sky Line* (1967)<sup>3</sup> nu este deloc mică ca dimensiune, îi lipsește cu desăvârșire aspirația la monumentalitate. Utilizarea materialului este fascinantă, deoarece folosește aerul, apa și gheața ca mijloace de creație (*Fog Water Erosion*, 1969).<sup>4</sup>

Acești artiști expun în galerii încă de la început. Ei nu sunt motivați de evadarea din galerii, ci mai degrabă de respectul și dragostea față de natură. Un alt grup de lucrări ale lor sunt

claims pleasant. Environmentalists responded with criticism to the statements representing the modernist desire to rule nature even then. Criticism had become more and more edgy when in 1972 they managed to convince Christo creating *Running Fence* to break the continuity of the wall at some points in order to provide free path for the migration of animals. It is known by less that Smithson had to give up one of his early ideas titled the *Island of Broken Glass* (he wished to use ten tons of broken glass) due to environmentalist protest. Later he began to negotiate with mine companies that he would recycle the soil they have no use of. In the 1985 work by Heizer titled *Effigy Tumuli* which reshaped an old mine into green park we can discern a recultivatory operation on land. These examples represent the softening of the radical modernist view of early land art. [PIC. 6]

### *Middle-on-the-Roaders*

To clarify the relationship to nature of the artists of the heroic age we have to touch upon (in an arbitrary and simplifying way) three artists in this group whose work started together with the great earth-movers, but whose attitude greatly differs from theirs. The works of Richard Long, Hamish Fulton and Hans Haacke reflects a sensitive form of intellectual and emotional relationship to the living world. They would not strive for gigantic effect, they do not need technical monsters, rather they establish an intimate contact with nature by minimally rearranging the materials found on spot. This approach is closer to traditional sculpture.

In this case photographs of the works are not simply „documentation” or propaganda. It is not the ephemeral character of the works that makes it necessary to use them. For Richard Long walking is the means to create the work, but the work itself is the photograph that remains (*A Line Made by Walking*, 1967).<sup>1</sup> [PIC. 7]

For the „walking artist” Hamish Fulton<sup>2</sup> walk is the work itself – „No walk – no work”, and photograph is merely the „frame” proving the artist’s presence in nature. According to Fulton an object can never challenge the experience. And though the early work of Haacke titled *Sky Line* (1967)<sup>3</sup> is not at all tiny in its size, but nevertheless it completely lacks the striving for monumentality. Its use of material is fascinating as it uses air, water and ice as means of creation (*Fog Water Erosion*, 1969).<sup>4</sup>

These artists exhibit in galleries from the start. They are not motivated by the outbreak from galleries, but rather by the respect and love of nature. Another group of their works is made by galleries from natural materials. (Richard





9. Alan SONFIST: *Időtájkép / Peisajul timpului / Time Landscape*, Manhattan, New York, 1965–1978

Ezek a művészek kezdettől fogva galériákban állítanak ki. Őket nem motiválja a galériából való kitörés, sokkal inkább a természet tisztelete és szeretete. Munkáik másik csoportját természetes anyagokból készül a galériák számára. (Richard Long: *California Wood Circle*,<sup>5</sup> 1976, Pompidou központ, Párizs). Haacke művében a környezetvédelem motívummá válik, amikor a strandról összegyűjtött szemétdombot műalkotásnak nyilvánítja (*Beach Pollution*, 1970). Az 1972-es *Rajnavíztisztító üzem* érzékeny, a természettel szembeni aggodalomra okot adó környezeti hozzáállást mutat be. Megtölt egy akváriumot a Rajna homok- és szén-szűrőkkel megtisztított, koszos vizével, és aranyhalakat helyez bele. Napjaink amerikai ökoművészei azért tekintik alapvetőnek ezeket a műveket, mert hitvallásuk már ezekben a korai darabokban is egyértelműen megjelenik. [8. KÉP]

Lenyűgöző, hogy az első generáció tagjai (is) milyen összefüggéstelenül fogalmazzák meg a land art fogalmát. Mindazonáltal a mai napig par excellence land art művészeknek tekintjük őket. „Számomra a „land art” egy amerikai kifejezés. Buldózereket és nagy projekteket jelent. Úgy tűnik, ez egy amerikai mozgalom: művészek vásárolták meg a földön való építkezést; célja egy nagy állandó emlékmű létrehozása. Ez egyáltalán nem érdekel.” (Tiberghien, 1995. 27. o.) Számos kódolt deklaráció rejtőzik Richard Longnak ez a határozott kijelentése, akit korábban „középút”-ként határoztam meg. A land art-ot amerikai mozgalomként határozza meg, amely utal európai felmenőire (ebből a csoportból mindhárman európaiak), az európai hagyományokra, és arra a tényre, hogy az európai ember kapcsolata a természettel jóval differenciáltabb, mint ahogy egy Herkules avatkozik be a meglévő rendszerbe.

### *Az öko-munkások*

Talán Alan Sonfist az egyetlen „tisztá” művész a land art, az earth art és az environmental art művészei között, mivel nincs szobrászi vagy festői múltja, és minden előzmény nélkül kezdett (aktivistaként is) tevékenykedni. Hozzá kell tenni, hogy Sonfist Bronxban született, és ott töltötte gyermekkorát egy erdő közelében, amely búvóhelyként szolgált számára az utcai erőszak elől. Saját bevallása szerint művészete akkor kezdődött, amikor az erdőt kiirtották, és a helyét lebetonozták.

Korai, 1965-ös munkáiban az „ereklyéket” (ágak, kövek, levelek) vászonra helyezi, és hagyja, hogy a kép maga természetes módján önmagát alkossa meg. (*Elemkiválasztás*, 1965). Egy másik akcióban a föld ökoszisztémájának megfelelően halomba halmoz néhány magot, majd hagyja, hogy a szél és a madarak szétterjesszék a parkban – a természetel együttműködve.



realizate de galerii din materiale naturale. (Richard Long: *California Wood Circle*<sup>5</sup>, 1976, Centre Pompidou, Paris). Ecologismul se transformă într-un motiv în opera lui Haacke atunci când acesta declară drept operă de artă o grămadă de gunoaie adunate de pe plajă (*Beach Pollution*, 1970). *Rhinewater Purification Plant* prezintă în 1972 o atitudine eco sensibilă și îngrijorată față de natură. El umple un acvariu cu apa murdară a Rinului, purificată prin filtre de nisip și carbon, și pune în el peștișori aurii. Eco-artiștii americani de astăzi consideră aceste lucrări fundamentale, deoarece crezul lor se prezintă clar chiar și în aceste piese de început. [IM. 8]

Este impresionant cât de incoerentă este articularea conceptului de land art (și) de către membrii primei generații. Cu toate acestea, noi îi considerăm până în ziua de azi ca fiind artiști în land art prin excelență. „Pentru mine ‘land art’ este o expresie americană. Înseamnă buldozere și proiecte mari. Pare a fi o mișcare americană: este o construcție pe terenuri care au fost cumpărate de artiști; scopul ei este de a crea un monument permanent imens. Nu mă interesează deloc.” (Tiberghien, 1995. 27. o.) În această declarație hotărâtă a lui Richard Long, pe care l-am definit mai înainte drept „susținător al căii de mijloc”, se ascund mai multe declarații codificate. El definește land art-ul ca fiind o mișcare americană, ceea ce face trimitere la ascendența sa europeană (toți cei trei din acest grup sunt europeni), la tradițiile europene, la faptul că relația omului european cu natura este mult mai diferențiată decât un Hercules care intervine în ordinea stabilită a acesteia.

### *Ecologiștii*

Poate că Alan Sonfist este singurul artist „pur” dintre artiștii land art, earth art și environmental art, în sensul că nu are un trecut de sculptor sau de pictor și a început să se manifeste (și ca activist) fără niciun fel de devieri anterioare. Trebuie adăugat că Sonfist s-a născut în Bronx și și-a petrecut copilăria acolo, în apropierea unei păduri care i-a servit drept ascunzătoare în fața străzilor violente. Conform propriei sale mărturisiri, arta sa a început atunci când pădurea a fost defrișată și locul ei a fost betonat.

În primele sale lucrări din 1965, el așază „relicve” (crengi, pietre, frunze) pe pânză și le lasă în natură pentru a-i lăsa să picteze singuri tabloul (*Element Selection*, 1965). Într-o altă acțiune, el îngămădește într-o grămadă câteva semințe în concordanță cu ecosistemul terenului, apoi lasă vântul și păsările să le răspândească în parc – în cooperare cu natura.

Lucrarea emblematică a lui Sonfist, *Time Landscape*, replantează în Manhattan o pădure precolonială care a existat înainte de construirea New York-ului și care încă poate fi văzută ca un „monument”. „Ca și în cazul monumentelor

Long: *California Wood Circle*,<sup>5</sup> 1976, Centre Pompidou, Paris). Environmentalism is transformed into a motive in Haacke’s work when he pronounces a rubbish heap collected from the beach an artwork (*Beach Pollution*, 1970). The 1972 Rhinewater Purification Plant presents a sensitive eco-attitude worrisome about nature. He fills an aquarium with the dirty water of the Rhine purified by sand and carbon-filters, and he places goldfish into it. Today’s American eco-artists regard these works fundamental because their credo presents itself clearly even in these early pieces. [PIC. 8]

It is impressive how incoherent the articulation of the concept of land art by the first generation members (too). However, we regard them as par excellence land artists up to this day. „For me ‘land art’ is an American expression. It means bulldozers and big projects. It seems to be an American movement: it is construction on land that has been bought by artists; its aim is to create a large permanent monument. This does not interest me at all.” (Tiberghien, 1995. 27. o.) Several encoded declaration is hidden in this resolute statement of Richard Long whom I defined before as „middle-on-the-roader”. He defines land art as an American movement which refers to his European ancestry (all the three in this group are Europeans), to European traditions, to the fact that the relationship of the European man to nature is much more differentiated than a Hercules intervening into its established order.

### *The Eco-Labourers*

Perhaps Alan Sonfist is the only „pure” artist among the artists of land art, earth art and environmental art in a way that he has no past as a sculptor or as a painter and began to act (as an activist too) without any previous detours. It must be added that Sonfist was born in Bronx, and spent his childhood there close to a forest which served him as a hiding place from the streets of violence. According to his own confession his art began when the forest was cleared and its place have been concreted.

In his early works in 1965 he sets „relics” (branches, stones, leaves) on canvas and leave them out in nature to let her paint the picture herself (*Element Selection*, 1965). In another action he piles some seeds in accordance with the land’s ecosystem in a heap, and then let the wind and the birds to disseminate them in the park – in cooperation with nature.

Sonfist’s emblematic work *Time Landscape* replants a pre-colonial forest in Manhattan which existed before New York was built and which still can be seen as a „monument”. „As in war monuments that record the life and death of sol-





10. Helen & Newton HARRISON: *Hordozható farm, no. 6.* / *Fermă portabilă, nr. 6.* / *Portable Farm No. 6*, Houston, 1972



11. DÉNES Ágnes: *Búzamező – Egy szembenállás* / *Lan de grâu – O confruntare* / *Wheatfield – A Confrontation*, Manhattan, New York, 1982

Sonfist emblemikus munkája, az *Időtájkép* (Time Landscape) újratelepíti Manhattanben a gyarmatosítás előtti erdőt, amely még New York felépítése előtt létezett, és ezt még mindig tekinthetjük „emlékműnek”. „Ahogyan a katonák életét és halálát megörökítő háborús emlékműveknél, úgy a természeti jelenségek, például a folyók, a források és a felszínen található természeti övezet életéről és haláláról is meg kell emlékezni. A köztéri művészet emlékeztethet arra, hogy a város egykor erdő vagy mocsár volt.” – állítja Sonfist a John K. Grande által készített interjúban<sup>6</sup>. A Sonfist tehát a köztéri szobrászat eszméjének egyetemes újraértelmezésére szólít fel, hogy visszanyerje művészi és társadalmi jelentőségét. A természethez való viszonyában ezt az attitűdöt akár revizionistának is nevezhetjük, mivel a természetet nem versenytársként fogják fel, a probléma középpontjában nem az ember és a természet szembenállása áll. A természet nem az emberi lét hátttere; nem rekreációs tér; a természetet az ember csak használja és nem él vissza vele. „A természet önmagáért valónak tekinti magát.” (Carpenter, 1983. 151. o.) [9. KÉP]

Az *Időtáj* ötlete 1965-ben született, de a bürokratikus akadályok és engedélyeztetések miatt csak 1978-ban valósulhatott meg. Az alkotói folyamatba elengedhetetlen volt a tudósok (botanikusok, geológusok, várostervezők) bevonása, és ezáltal az ökoművészetet felruházta még egy sajátos vonással, kérdéseket vet fel a művész társadalmi szerepvállalásával kapcsolatban. Sonfist fontosnak tartotta ezeket a kérdéseket: ezt bizonyítja, hogy a MoMA (Modern Művészeti Múzeum) halála után megörökölte testét, hogy művészete folytatásaként átlátszó edényben kiállíthassa.

A 70-es évek eleje óta Helen és Newton Harrison a laboratóriumi körülményeket felidéző „hordozható farmjait” állították ki az Egyesült Államok különböző galériáiban (*Portable Fishfarm*, 1971; *Portable Farm*, 1971. – *Hall*, 1983. 23-24. o.) A „kvázi-tudományos” attitűd az idő múlásával egyre komolyabbá vált, és későbbi projektjeiket is fontos problémák mentén, tudósokkal együttműködve indították el. Ilyen a mezőgazdaság és az elsvatagosodás kapcsolata a kaliforniai sivatagban, a gleccserek olvadásának lehetséges okai, a savas esők hatásai, a halpopuláció és a halászat kölcsönhatása. Arra a látszólag ésszerű kérdésre, hogy mitől lesz ez a projektsorozat művészet, még ésszerűbb választ adtak: „Amikor Dosztojevskijt olvasod, miért nem nevezed társadalomtudománynak?” (Glueck, 1983. 180. o.) Srí Lankán laboratóriumi körülmények között megfigyelték a rákot, és rájöttek, hogy a természetes lakóhely és környezet hiánya (monszon eső vagy vihar) depresszióssá teszi őket. A Srí Lanka-i projekt tanulmányozása és a felfedezett jelenség helyreállítása a tudósokkal szoros együtt-



de război care consemnează viața și moartea soldaților, viața și moartea unor fenomene naturale precum râurile, izvoarele și aflorimentele naturale trebuie să fie amintite. Artă publică poate fi o amintire a faptului că orașul a fost cândva o pădure sau o mlaștină.” - susține Sonfist într-un interviu cu John K. Grande<sup>6</sup>. Sonfist ne invită astfel să reinterpretăm în mod universal ideea de sculptură publică pentru a-i recăștiga importanța artistică și socială. În relația sa cu natura, această atitudine ar putea fi numită chiar revizionistă, deoarece natura nu este concepută ca un concurent, centrul problemei nu este opoziția dintre om și natură. Natura nu este fundalul existenței umane, nu este un spațiu de recreere, natura nu este folosită sau abuzată de om. „Natura se afirmă ca ea însăși”. (Carpenter, 1983. p. 151.) [IM. 9]

Ideea *Time Landscape* a fost concepută în 1965, dar a putut fi realizată abia în 1978, din cauza proceselor birocratice și a autorizațiilor. În procesul de creație a fost indispensabilă implicarea oamenilor de știință (botaniști, geologi, urbaniști); aceasta este o trăsătură distinctivă a eco-artei care ridică întrebări legate și de rolul social al artistului. Sonfist a considerat aceste întrebări semnificative: acest lucru este dovedit de actul său artistic de a permite *MoMA* (Muzeul de Artă Modernă) să-i moștenească trupul după moartea lui pentru a-l expune într-un vas transparent ca o continuare a artei sale.

Încă de la începutul anilor 1970, Helen și Newton Harrison își expun în diferite galerii din SUA „fermele portabile”, care amintesc de circumstanțe de laborator (*Portable Fishfarm*, 1971; *Portable Farm*, 1971 – Hall, 1983. p. 23-24.). Această atitudine „cvasi științifică” a devenit mai serioasă cu timpul și și-au lansat ultimele lor proiecte legate de probleme importante în colaborare cu oameni de știință adevărați. Ca de exemplu legătura dintre agricultură și deșertificarea în deșertul californian, posibilele cauze ale topirii ghețarilor, efectele ploilor acide, interacțiunea dintre populația de pești și pescuit. La întrebarea aparent rezonabilă, conform căreia ce face ca această serie de proiecte să fie artistice, ei au dat un răspuns și mai rezonabil: „Când îl citești pe Dostoievski, de ce nu-i spui știință socială?”. (Glueck, 1983. p. 180.) Ei au observat crabi în condiții de laborator în Sri Lanka și și-au dat seama că lipsa unui loc de trai și a unui mediu natural (ploaie musonică sau furtună) îi face depresivi. Studiul proiectului din Sri Lanka și remediarea fenomenului descoperit s-a realizat în strânsă colaborare cu oamenii de știință. Locul de desfășurare a proiectului a fost Universitatea din California, reprezentând evoluția unei noi atitudini artistice asemănătoare cu cea a lui Sonfist. Asistăm la apariția unor astfel de artiști care nu vor mai lucra în singurătatea turnului lor de fildeș, ci sunt ca-

diers, the life and death of natural phenomena such as rivers, springs and natural outcroppings need to be remembered. Public art can be a reminder that the city was once a forest or a marsh.” – claims Sonfist in an interview with John K. Grande<sup>6</sup>. Sonfist thus calls us to universally reinterpret the idea of public sculpture in order to gain back its artistic and social importance. In its relation to nature this attitude might be called even revisionist as nature is not conceived as a competitor, the centre of the problem is not the opposition of man and nature. Nature is not the background of human existence; it is not a recreational space; nature is not used or abused by man. „Nature asserts itself as itself.” (Carpenter, 1983. p. 151.)

The idea of *Time Landscape* was conceived in 1965 but it could have been realised only in 1978 due to bureaucratic processes and permissions. In the creative process it was indispensable to involve scientists (botanists, geologists, city planners); it is a distinctive feature of eco-art which raises questions about the social role of the artist, too. Sonfist considered these questions significant: it is proven by his artistic act of let *MoMA* (*the Museum of Modern Art*) to inherit his body after his death in order to exhibit it in a transparent vessel as a continuation of his art.

Since the beginning of the '70s Helen and Newton Harrison exhibits their “portable farms” recalling laboratory circumstances in different galleries all across the US (*Portable Fishfarm*, 1971; *Portable Farm*, 1971 – Hall, 1983. p. 23-24.) This “quasi-scientific” attitude has become more serious with time and they launched their later projects along some important problems cooperating with real scientists. Such are the connection between agriculture and desertification in the Californian desert, the possible causes of melting of glaciers, the effects of acid rain, the interaction of fish population and fishing. To the seemingly reasonable question according to what makes this serial of projects art they gave the even more reasonable answer: “When you read Dostoevsky, why aren't you calling it social science?” (Glueck, 1983. p. 180.) They observed crabs in laboratory circumstances in Sri Lanka and realised that the lack of natural place of living and environment (monsoon rain or storm) makes them depressive. The study of the Sri Lanka project and the reparation of the discovered phenomenon happened in close collaboration with scientists. The site of the project was the University of California and that signifies the evolution of a new artistic attitude similar to Sonfist's. We watch such artists entering the scene who would not work in the solitude of their ivory tower any more, but rather they are able to co-operate with representatives of other disciplines and let the public





12. Mario MERZ: *Karók / Bețe / Lingotto (Sticks)*, 1968



13. Andy GOLDSWORTHY: *Sárga szülfalevelekkel borított kő patakban / Frunze galbene de ulm așezate peste o stâncă / Yellow elm leaves laid over a rock low water*, 1991

működésben történt. A projekt helyszíne a Kaliforniai Egyetem volt, és ez a Sonfistéhez hasonló új művészi attitűd kialakulását jelzi. Olyan művészek színre lépését tapasztaljuk, akik többé nem saját elefántcsonttornyuk magányában dolgoznak, hanem képesek együttműködni más tudományágak képviselőivel, és lehetővé teszik, hogy a közönség is bepillantást nyerjen korábban titokzatosnak tartott alkotói folyamatokba. [10. KÉP]

Agnes Denes (Dénes Ágnes) magyar származású New York-i művész. Művei a természet iránti nagyfokú érzékenységről is tanúskodnak. *Búzamező – Egy szembenállás* (Wheatfield – A Confrontation) c. művében (1982) a hatalmas, nyomasztó épülettömbök és a búzamező kontrasztját használja a természet és a kultúra konfliktusának szemléltetésére. (Revitalizált egy területet, és beültette szántófölddel Manhattan szívében, amelynek értéke akkoriban 4,4 milliárd dollár volt.) A ragyogó búzamezőről láthatták a város és az amerikai kultúra emblematikus helyszíneit: a Szabadság-szobrot, a Wall Street és a World Trade Center épületeit. [11. KÉP]

Egy másik fontos, Finnországban végzett munkájával (*Fa – Hegy – Élő időkapszula*, 1992-96) egy szemétdombot revitalizált, és spirális alakban fenyőfával ültette be. Itt észrevehető az öko-gondolkodás egy nagyon jellegzetes elve: tizenegyezer fának tizenegyezer gazdát talált, aki vigyázna rájuk. Míg a *Rizs/fa/temetés* (Rice/Tree/Funeral) jelentősebb hozzájárulás nélkül készült, addig a *Búzamező...* két asszisztens és változó számú önkéntes segítségével valósult meg. A *Fa – Hegy – Időkapszula* létrehozásához tizenegyezer embert sikerült mozgósítania különböző országokból: állásfoglalásra és aktív részvételre ösztönözte őket.

Ezek az öko-munkások: Sonfist, Denes Agnes és Harrisonék (és mások), ahelyett, hogy a rombolás poétikáját alkották volna meg, az ökológia és a környezetvédelem jegyében alkotva, a természet gondjait igyekeztek feltárni. Talán már az elején látták, hogy az ellenőrizetlen növekedés, a szüntelen haladás, a kíváncsiság és a kapzsiság korlátai közé terelte az emberiséget. Számukra a technológia nem egyszerűen termék vagy eszköz, hanem teremtő erő, amely formálja világunkat és társadalmunkat. Egy olyan, új alkonszenzus, új „társadalmi szerződés” szükségességére hívják fel a figyelmet, amelyre támaszkodhat az emberiség az elkövetkezőkben. Véleményük szerint paradigmaváltásra van szükség, amely lehetővé tenné a posztmaterialista gondolkodásmódot. A középpontban olyan szellemi értékek vannak, mint a kreativitás, az önismeret, a természettel iránti elkötelezettség és az anyagiassal értékekkel kritikusan szembehelyezkedő életminőség. Felismerik, hogy ez egy lehetőség arra, hogy elhagyják „a stratégiák módszeres beépíté-



pabili să coopereze cu reprezentanți ai altor discipline și să permită publicului să pătrundă în procesul lor artistic considerat mistic până acum. [IM. 10]

Agnes Denes (Dénes Ágnes) este o artistă din New York de origine maghiară. Lucrările sale stau mărturie unei sensibilități ridicate și față de natură. În lucrarea sa *Wheatfield – A Confrontation* (1982), ea folosește contrastul dintre blocurile imense și apăsătoare de construcții și câmpul de grâu pentru a ilustra conflictul dintre natură și cultură. (Ea a revitalizat o zonă și a semănat-o cu iarbă în inima Manhattan-ului. Valoarea acesteia era atunci de 4,4 miliarde de dolari). Din câmpul de grâu strălucitor se puteau vedea locurile emblematice ale orașului și ale culturii americane: Statuia Libertății, clădirile de pe Wall Street și World Trade Center. [IM. 11]

Cu o altă lucrare importantă realizată în Finlanda (*Tree – Mountain – A Living Time Capsule*, 1992-1996), a revitalizat o groapă de gunoi și a plantat pini în spirală. Aici se poate observa un principiu foarte caracteristic al gândirii ecologice: pentru fiecare dintre cei 11.000 de copaci a găsit 11.000 de proprietari care să aibă grijă de ei. În timp ce *Rice/Tree/Funeral* a fost realizat fără nicio contribuție semnificativă, *Wheatfield – A Confrontation* a fost realizat cu ajutorul a doi asistenți și a unui număr variabil de voluntari. Pentru realizarea *Tree – Mountain – Time Capsule* ea a reușit să mobilizeze unsprezece mii de oameni din diferite țări: i-a determinat să ia o poziție și i-a atras să participe activ.

În loc să creeze o poetică a distrugerii, acești ecologiști – Sonfist, Denes Agnes și familia Harrison (și mai sunt și alte exemple) – s-au angajat să dezvăluie problemele naturii, creând în spiritul ecologiei și al ecologismului. Poate că ei au văzut încă de la început că creșterea necontrolată, progresul neîncetat, curiozitatea și lăcomia sunt cele care au împins omenirea până la limitele sale. Pentru ei, tehnologia nu este un simplu produs sau un mijloc, ci o forță creatoare care modelează lumea și societatea noastră. Ei își dau votul pentru necesitatea unui nou consens de bază, a unui nou „contract social” pe care omenirea să se poată baza în viitor. În opinia lor, este necesară o schimbare de paradigmă care să facă posibilă o gândire post-materialistă. În centru se află valori psihice precum creativitatea, cunoașterea de sine, angajamentul față de natură și, prin orice mijloace, calitatea vieții, în opoziție critică cu valorile materiale. Ei își dau seama că este o oportunitate de a părăsi „procesul neîncetat de încorporare metodică și de realizare a strategiilor”. (Bischoff, p. 11-12.)

Este important de subliniat faptul că tipologia de mai sus a atitudinilor față de natură este rezultatul unei grupări mai degrabă arbitrare și simplificatoare. Cele trei atitudini

to get a sight into their artistic process thought to be mystical before. [PIC. 10]

Agnes Denes (Dénes Ágnes) is an artist from New York of Hungarian origin. Her works bear witness to a high sensitivity towards nature, too. In her work *Wheatfield – A Confrontation* (1982) she uses the contrast of the huge, oppressive blocks of buildings and the wheat-field to illustrate the conflict of nature and culture. (She revitalised an area and planted it with field in the heart of Manhattan which worth was 4.4 billion dollars then.) From the shining wheat-field you could have seen the emblematic sites of the city and the American culture: the Statue of Liberty, the buildings of Wall Street and the World Trade Center. [PIC. 11]

With her another important work done in Finland (*Tree – Mountain – A Living Time Capsule*, 1992-96) she revitalised a rubbish heap and planted it with pine tree in a spiral pattern. Here a very characteristic principle of eco-thinking is discernable: she found eleven thousand owner for each of the eleven thousand trees who would look after them. While the *Rice/Tree/Funeral* was made without any significant contribution, *Wheatfield – A Confrontation* was realised with the help of two assistants and a varying number of volunteers. To create *Tree – Mountain – Time Capsule* she managed to mobilise eleven thousand people from different countries: prompt them to take up a position and attracted them to actively take part.

These eco-labourers: Sonfist, Denes Agnes and the Harrisons (and there are further examples) instead of creating the poetics of destruction engaged themselves to reveal the troubles of nature creating in the spirit of ecology and environmentalism. Perhaps they have already seen at the beginning that uncontrolled growth, unceasing progress, curiosity and greed have driven mankind to its limits. For them technology is not simply a product or a means but a creative force that shapes our world and our society. They give their vote to the necessity of a new basic consensus, a new „social contract” on which mankind can rest in the future. According to their views a shift of paradigm is necessary that would make a post-materialistic way of thought possible. In the centre there are such psychical values like creativity, self-knowledge, an engagement to nature and by any means the quality of life critically opposed to material values. They realise that it is an opportunity to leave „the unceasing process of methodical incorporating and realising strategies.” (Bischoff, p. 11-12.)

It is important to emphasise that the above typology of attitudes towards nature is the result of a rather arbitrary and simplifying grouping. The three attitudes listed above have a number of shades, combinations and variations which





14. ERŐSS István: *Kubus / Cub / Cube*, Magyarország / Ungaria / Hungary, 2019



15. ERŐSS István: *30000 evőpálcika / 30000 de bețișoare chinezești / 30000 Chopsticks*, Korea / Coreea, 2008

sének és megvalósításának szüntelen folyamatát”. (Bischoff, 11-12. o.)

Fontos hangsúlyozni, hogy a természettel kapcsolatos attitűdök fenti tipológiája egy meglehetősen önkényes és leegyszerűsítő csoportosítás eredménye. A fent felsorolt három attitűdnek számos árnyalata, kombinációja és változata van, amelyek ma folyamatosan változnak.

### Az Arte Povera

Az arte povera európai művészei a hatvanas-hetvenes években anti-esztétikus és provokatív jellegű alkotásokkal tiltakoztak; mágusokhoz, sámánokhoz vagy alkimistákhoz hasonlították magukat, akik elutasítják a modern ipari technológiát, és a legegyszerűbb, legszegényebb eszközöket választják a szellemi szférával való kapcsolatteremtésre. Ezt a gondolatot a művészeti piac bojkottjával, valamint a túlszervezett társadalomból való meglehetősen romantikus és demonstratív kivonulásukkal valósították meg. Műveik gyakran romlandó anyagokból készültek, így idővel elpusztultak, szándékos zűrzavart okozva a műkereskedelemben. Az arte povera mozgalom művészeit igencsak vonzották az emberi civilizációtól távol eső úgynevezett „primitív” vidékek, alkotásaik gyakran ilyen, szinte megközelíthetetlen helyszíneken valósultak meg. Ebben hasonlítottak az amerikai land art képviselőihez, akik legfontosabb attribútumuknak szintén a white-cube-on kívüliséget tartották.

A kiköltözés két fontos indítéka a modernista és expansionista törekvés, valamint a műkereskedelemtől való undor. Ez a terjeszkedő-aktivista attitűd a beatnemzedék lázadó magatartásával összhangban a fetiszizált és piacközpontú műkultusz kiirtását, művészetként való meghatározásának felszámolását tűzi ki célul, és egy teljesen új valóságot igyekszik megteremteni. A hagyományos művészeti keretek lerombolásának szándéka ellenére ez a törekvés megőrzi esztétikai jellegét. Más szóval, bár „a teljes valóság megvalósítását célozza meg, teljesen új művészetet hozott létre”<sup>7</sup>. [12. KÉP]

Az önmagát a „kultúra atyjának” deklaráló galériaipar erejét mutatja, hogy sikerült profitorientált vérkeringésébe olyan mozgalmakat beépíteni, mint az arte povera, amelynek olcsó anyaghasználata éppen a galériaelitizmus ellen indult el eleinte. Ráadásul sikerült fényképes dokumentációval kanonizálnia a land art-ot. Nincs megfelelő válasz arra a kérdésre, hogy a galériát elhagyókat mennyiben motiválta a galériák követelményeiből való kiábrándultságuk és azok megtagadása, mennyiben tartották a természetet olyan kívülálló területnek, ahol tevékenységük nem kerül szembe semmilyen pénzügyi alapú rendszer értékrendjével. A leg-



enumerated mai sus au o serie de nuanțe, combinații și variații care se află într-o continuă schimbare în prezent.

## Arte Povera

Artiștii europeni din arte povera au protestat prin perspectiva antiestetică și caracterul provocator al lucrărilor lor din anii 1960 și 70; ei se comparau cu magicienii, șamanii sau alchimiștii care resping tehnologia industrială modernă și aleg cele mai simple și mai sărace mijloace pentru a stabili contactul cu sfera spirituală. Ei au realizat această idee prin boicotarea pieței artistice și printr-un exod mai degrabă romantic și demonstrativ din societatea organizată până la exces. Lucrările sunt realizate frecvent din materiale trecătoare, astfel că cu timpul ele se distrug provocând o confuzie deliberată în comerțul cu artă. Artiștii din mișcarea arte povera au fost destul de atrași de așa-numitele ținuturi „primitive”, departe de civilizația umană, iar lucrările lor au fost adesea realizate în astfel de locuri aproape inaccesibile. Din acest punct de vedere, ei se aseamănă cu artiștii americani land art, a căror trăsătură distinctivă a fost, de asemenea, evitarea și refuzul „cubului alb”.

Două motive importante ale actului mutării au fost aspirația modernistă și expansionistă și dezgustul față de comerțul cu artă. Această atitudine expansionistă-activistă, în concordanță cu comportamentul rebel al generației beat, vizează exterminarea cultului fetișizat și orientat spre piață al operei de artă, eliminarea ei ca artă în sine și încercarea să creeze o realitate totală cu totul nouă. În pofida intenției de a distruge cadrele tradiționale ale artei, această aspirație își păstrează caracterul estetic. Cu alte cuvinte, deși „urmărește realizarea realității totale, ea a creat o artă cu totul nouă”<sup>7</sup>. [IM. 12]

Puterea industriei galeriilor (care se pretinde „stăpânul culturii”) este demonstrat de faptul că a reușit să încorporeze în circulația sa orientată spre profit mișcări precum arte povera, ale cărei utilizări de materiale ieftine a apărut în primul rând împotriva elitismului galeriilor; sau că a reușit să canonizeze land art-ul prin documentarea fotografică. Nu există un răspuns adecvat la întrebarea în ce măsură emigranții din galerii au fost motivați de refuzul cerințelor galeriilor, de scârba lor, în ce măsură au considerat natura o zonă atât de îndepărtată, încât activitatea lor nu s-ar fi confruntat cu ethosul niciunui sistem financiar. Cu toate acestea, este foarte probabil ca, mai târziu, fuga de narcisismul estetic și înstrăinarea de obiectele-fetiș vandabile să fi îndemnat o mulțime de artiști să creeze în natură. Au fost îndemnați să facă acest lucru mai ales acei artiști care au fost deranjați de lumina reflectoarelor în atingerea profunzimii intuitive necesare procesului de creație. Problema cardina-

are in a constant change today.

## The Arte Povera

The European artists of arte povera protested by the anti-aesthetic outlook and provocative character of their works in the sixties and seventies; they compared themselves to magicians, shamans or alchemists who reject modern industrial technology, and choose the most simple, poorest means to establish contact with the spiritual sphere. They realized this idea by the boycott of the artistic market, and by a rather romantic and demonstrative exodus from over-organized society. Works are frequently made of corruptible materials, so with time they perish causing a deliberate confusion in the art trade. Artists of the arte povera movement were quite attracted to so-called “primitive” lands far from human civilization, and their works were often realized at such almost inaccessible sites. In this aspect they resemble American land artists whose distinctive feature was also their avoidance and refusal of the white cube.

Two important motives of the act of moving out were the modernist and expansionist aspiration and the disgust with art trade. This expansionist-activist attitude, in accordance with the rebellious behaviour of the beat generation, aims at the extermination of fetishized and market-centred cult of the artwork, at the elimination of itself as art, and tries to create a whole new total reality. In spite of the intention of destroying traditional frameworks of art this aspiration preserves its aesthetical character. In other words, though it “aims at the realization of total reality, it created new art altogether”<sup>7</sup>. [PIC. 12]

It shows the power of gallery industry (claiming itself to be the “lord of culture”) that it managed to incorporate in its profit-oriented circulation such movements like arte povera, whose use of cheap materials came about against gallery-elitism in the first place; or that it managed to canonize land art by photographic documentation. There is no proper answer to the question to what degree were gallery-emigrants motivated by the refusal of gallery-requirements, by their nausea, to what degree they considered nature such out-of-the-way area where their activity would not be confronted with the ethos of any financial system. It is most probable however, that later on the escape from aesthetic narcissism and the alienation from sellable fetish-objects urged a lot of artists to create in nature. Mostly those artists were urged to do so who were disturbed by the limelight in achieving the necessary intuitive depth for the creative process. The cardinal issue concerning works of both arte povera and land art is reception: due to their size or location or most of all their evanescence these works are hard





16. Giuliano MAURI: *Növényi katedrális / Catedrală vegetală / Catedrale vegetale (Vegetal Cathedral)*, Olaszország / Italia / Italy, 2001



17. Jason deCaires TAYLOR, *Emberarc / Față umană / Human Face*, 2015

valószínűbb azonban, hogy később az esztétikai nárcizmus elől való menekülés és az eladható fétistárgyaktól való elidegenedés sok művészt készítetett a természetben való alkotásra. Főként azok a művészek számára vált ez sürgetővé, akiket zavart a rivaldafény az alkotási folyamathoz szükséges intuitív mélység elérésében. Mind az arte povera, mind a land art alkotásainak kardinális kérdése a befogadás: méretük, elhelyezkedésük vagy leginkább mulandó voltuk miatt ezek a művek nehezen mutathatók be. Ennek eredményeként a fotódokumentáció értéke olyan mértékben megnövekszik, hogy néha „a fotódokumentáció elválik tárgytól, és önálló életet él; vagy maga a tárgy a dokumentáció kedvéért készül”<sup>8</sup>.

Ezek a fotók már nem pusztán „dokumentációk”, vagy propagandaanyagok. Nemcsak a művek mulandósága tette szükségessé. Például Richard Long *Sétával készült vonal* című 1967-ben készült fényképe egy egyenes vonal mentén sétát nyomotól készült a fűben. A séta a mű létrehozásának eszköze, de maga a mű az a fénykép, ami megmarad.

Az európai művészeti szcena egyes művészei számára, mint Andy Goldsworthy, Udo Nils, Giuliano Mauri és David Nash, szemben az amerikai land art művészek első generációjával, a legfontosabb a természettel való szimbiotikus kapcsolat kialakítása. Az alkotómunka és a természet kapcsolata áll számukra az első helyen, olyan területet hozva létre, ahol a kísérletezés nem pusztán formális. E művészek esztétikai reflexióikkal eljutottak arra a pontra, ahol a politika hatástalannak bizonyult, és ezzel nyilvánvalóvá tették a kultúra, a művészet és a természet szoros kapcsolatát.

A kilencvenes évekre egy koherens kifejezési mód életképességének lehetünk tanúi. Egyre gyarapszik azon alkotók száma, akiknek a természet nem ábrázolási témát jelent, hanem a természettel való harmónia újratemtésére töreksznek, a természeti anyagokat, tárgyakat, energiákat, helyszíneket közvetlenül alkalmazzák az alkotásban, azaz a természettel való közvetlen fizikai kapcsolatteremtésen fáradoznak. Az így létrehozott alkotás tulajdonképp egy „jel”, ami az adott táj specifikumát, egyedi jellegét erősíti, összefonódásuk megváltoztathatatlan, a mű nem tud létezni ezen a meghatározott környezeti kontextuson kívül. Ezek a művek az urbánus környezettől távol, általában természeti, esetleg falusi környezetben jönnek létre.

Ezen alkotások létrehozása során a művész a helyszínen talált természetes anyagokat használja fel, amelyek általában romlandóak; feloldódnak, így a mű mulandó jelleget nyer. Az idő konkrétan megnyilvánul a műben, hiszen már a teremtés pillanatában is bele van kódolva egy bizonyos élettartam. Ebben az esetben az örökérvényű műalkotás konvencionális mítosza megszűnik – a mű a természet cik-



lă în ceea ce privește operele artiștilor în arte povera și land art este recepția: din cauza dimensiunilor, a locației sau – mai ales – a efemerității lor, aceste opere sunt greu de expus. Ca urmare, valoarea documentației fotografice crește chiar până într-atât încât uneori „documentarea fotografică se desparte de obiectul său și trăiește o viață autonomă; sau obiectul însuși este realizat de dragul documentării”<sup>8</sup>.

Aceste fotografii nu mai sunt simple „documentări”, sau materiale de propagandă. Acestea au fost necesare nu doar datorită efemerității lucrurilor. De exemplu, *A Line Made by Walking* de Richard Long, din 1967, este o fotografie realizată cu urmele unei plimbări de-a lungul unei linii drepte în iarbă. Plimbarea este un mijloc de a crea opera, dar opera în sine este fotografia care se păstrează.

Spre deosebire de prima generație de artiști americani în land art, pentru unii artiști de pe scena artistică europeană, cum ar fi Andy Goldsworthy, Udo Nils, Giuliano Mauri și David Nash, cel mai important este să dezvolte o relație simbiotică cu natura. Relația dintre munca de creație și natură se află pe primul loc pentru ei, stabilind o zonă în care experimentarea nu este doar formală. Prin reflecțiile lor estetice, acești artiști au ajuns într-un punct în care politica s-a dovedit a fi ineficientă, și astfel au evidențiat legăturile strânse dintre cultură, artă și natură.

Prin anii 1990 putem asista la viabilitatea unui mod coerent de exprimare. Există din ce în ce mai mulți artiști pentru care natura nu este doar o temă de descris, ci caută să restabilească armonia cu natura, folosesc materiale, obiecte, energii și locuri naturale în creația lor în mod direct, cu alte cuvinte, se străduiesc să stabilească un contact fizic direct cu natura. Lucrarea rezultată este de fapt un „semn” care subliniază caracteristicile speciale ale unui anumit peisaj; îmbinarea dintre operă și peisaj este inalterabilă, opera nu ar putea exista în afara mediului său contextual determinat. Aceste lucrări sunt realizate departe de contextul urban; de obicei în sălbăticie sau într-un mediu rural.

În realizarea unor astfel de lucrări, artistul folosește materiale naturale găsite la fața locului, care sunt de obicei perisabile; acestea dispar, astfel încât lucrarea capătă un caracter efemer. Timpul se manifestă în mod concret în lucrare, deoarece chiar în momentul creației este codificată în ea o anumită durată de viață. În acest caz, mitul convențional al operei de artă destinată să existe veșnic este distrus – opera există în timpul modificărilor ciclice ale naturii. În procesul de implementare artistul depinde de tehnicile artizanale – îmbinare, fasonare, legare etc. – și evită fabricarea mecanică. Artistul naturii respectă arta populară, arta non-occidentală și nu le-ar despărți de propriul lor context. [IM. 13]

to exhibit. As a result, the value of photographic documentation increases even to such extent that sometimes “the photo documentation splits itself from its object and lives an autonomous life; or the object itself is made for the sake of documentation”<sup>8</sup>.

These photos are no longer mere “documentations”, or propaganda material. It is not only the ephemerality of the works that made them necessary. For instance Richard Long’s *A Line Made by Walking* in 1967 is a photograph taken of the traces of a walk along a straight line in the grass. The walk is a means to create the work, but the work itself is the photograph that remains.

For some artists in the European art scene, like Andy Goldsworthy, Udo Nils, Giuliano Mauri and David Nash, as opposed to the first generation of American land artists, the most important is to develop a symbiotic relationship with nature. The relation between creative work and nature comes at the first place for them, establishing an area where experimenting is not merely formal. By their aesthetic reflections these artists have reached a point where politics proved to be ineffective, and thus they have made evident the close connections between culture, art and nature.

By the nineties we might witness the viability of a coherent mode of expression. There are more and more artists for whom nature does not mean a theme of description, but they seek to re-establish the harmony with nature, they directly use natural materials, objects, energies and sites in their creation, in other words they are labouring to make direct physical contact with nature. The resulting work is actually a “sign” emphasising the special features of a given landscape; the intertwining of work and land is unchangeable, the work would not be able to exist out of its determined environmental context. These works are realized far from the urban context; usually in the wilderness or in some rural environment.

In the realization of such works the artist uses natural materials found on spot, which are usually perishable; they dissolve, so the work gains an ephemeral character. Time is concretely manifested in the work as even at the moment of creation a certain duration of life is encoded in it. In this case the conventional myth of the artwork intended to exist eternally is abolished – the work exists in the time of the cyclical alterations of nature. In the implementation the artist depends on the techniques of craftsmanship – jointing, spinning, binding etc. – and s/he avoids mechanical manufacturing. The nature artist respects folk art, non-Western art, and would not divide them from their own context. [PIC. 13]



18. Martin JABLONSKI: *Fa / Arbore / Tree*, Lengyelország / Polonia / Poland, 2010



19. Steven Siegel: *Mérleg / Cântar / Scale*, Jenkintown, USA, 2002

likus változásainak idejében létezik. A kivitelezésben a művész a kézműves technikákra – illesztés, fonás, kötés stb. – támaszkodik, és kerüli a gépi gyártást. A természetművész tiszteli a népművészetet, a nem nyugati művészetet, és nem választja el őket saját kontextusuktól. [13. KÉP]

Az ilyen alkotások bizonyos mértékig a mainstream ellen születnek, mivel nem mozdíthatóak el, így nem állíthaták ki a világ emblematisz múzeumaiban. Nem tudták a figyelem központjában tartani, így a gyűjtők érdeklődési köréből is kikerültek. Ezeknek az alkotásoknak az újszerű kifejezőereje, a kanonizálás igénye és a „zöld gondolat” megerősödése ösztönözhetett néhány európai múzeumi szakértőt arra, hogy a múzeumok finanszírozzák és végül mégis kiállítsák természetművészeti alkotásokat és mulékony szobrokat. Ettől a felismeréstől vezetve született meg a gondolat, hogy a múzeumoknak – addigi gyakorlatukkal felhagyva – be kellene szállniuk a természetművészeti munkák finanszírozásába. Meglátásom szerint ezen a ponton az eredendően jó szándékú kezdeményezés tévútra jutott. A kilencvenes évek elején-közepén valószínűleg még nem volt világos, hogy a művek legfontosabb, immanens sajátossága a szabadság, az intézményi rendszertől, az üzleti nyomástól, a populáris kívánalmaktól, a változó trendek nyomásától való elrugaszkodás. A múzeumi logika szerint viszont elképzelhetetlen ellenőrizetlen, a hierarchizált múzeumi rendszerbe nem begyömöszölhető projektek finanszírozása. Általában a tulajdonjog tisztázása is lehetetlen, hiszen a mű maga fizikai valóságában – legtöbbször önmön törvényeit érvényesítve – visszatér a természetbe, s legfeljebb a szerzői jog illeti meg a művészt. Ezért nem valósulhatott meg a természetben keletkezett műalkotások intézményesülése, gazdasági kereteinek a megteremtése; ezért őrizte meg függetlenségét ellenállva minden nyomásnak. „Intézményesítése” csupán az információterjesztés eszközéül szolgáló nemzetközi hálózat kiépítésében áll, mottója pedig inkább az együttműködés, mint a versengés. Ahogy fentebb összefoglaltam, a művészet autonómiára való törekvése a huszadik század végére a képzőművészet önelemzését, határainak megfogalmazását, kitágítását eredményezte. Az ábrázolás megszűnésével és a szakrális jellemzők elhalványulásával a műalkotások hagyományos szerepe megváltozott, újrafogalmazódott. Ez a folyamat a műalkotás lényegének új meghatározásával és a műalkotás kontextusának előtérbe kerülésével tetőződött.

### Jegyzetek:

1. Az alkotás egy egyenes séta nyomának fényképe a fűben.
2. A magát „sétáló művészként” definiáló művész 1969 óta 5 kontinens 27 országában járt művészeti projektjei során.



Într-o anumită măsură, astfel de lucrări se nasc împotriva curentului dominant, deoarece nu ar putea fi mutate și, prin urmare, nu ar putea fi expuse în muzeele emblematice ale lumii. Ele nu ar putea fi concentrate, astfel încât nu trezesc nici interesul colecționarilor. Forța expresivă inedită a acestor lucrări, nevoia de canonizare și consolidarea „gândirii verzi” i-a inspirat pe unii experți europeni în muzee să vină cu ideea ca muzeele să finanțeze și, în cele din urmă, să expună opere de artă din natură și sculpturi efemere. Acesta a fost punctul în care cred că începuturile inițial bine intenționate au luat-o pe căi greșite. La sfârșitul anilor 90, probabil că nu era clar că trăsătura importantă și imanență a unor astfel de lucrări este chiar libertatea lor, care constă în distanțarea de sistemul instituțional, presiunea economică, preferințele populare și tendințele în schimbare. Pentru logica muzeală însă, finanțarea unor lucrări necontrolate, care nu corespund sistemului ierarhizat al muzeelor este de neimaginat. Ca să nu mai vorbim de faptul că, pentru aceste opere, problema drepturilor de proprietate este imposibil de înțeles, deoarece opera, în realitatea sa fizică, se întoarce la natură tocmai conform propriilor legi, iar drepturile de autor sunt singurele pe care artistul le-ar putea revendica. Iată de ce instituționalizarea și valorificarea operelor de artă create în natură nu ar fi putut avea loc; iată de ce acestea și-au păstrat independența și au rezistat tuturor presiunilor. „Instituționalizarea” sa constă doar în crearea unei rețele internaționale care servește ca mijloc de difuzare a informațiilor, iar deviza sa este mai degrabă cooperarea decât concurența. După cum am arătat mai sus, la sfârșitul secolului 20 tendința autonomă a artei a dus la autoanaliza artelor plastice, la identificarea și extinderea granițelor acestora. Odată cu eliminarea reprezentării și dispariția caracteristicilor sacrale, rolul tradițional al operelor de artă s-a schimbat, a fost redefinit. Acest proces a culminat cu clarificarea din nou a esenței operei de artă și a ieșit în evidență contextul acesteia.

## Note

1. Lucrarea este o fotografie a urmei lăsată în iarbă de mersul în linie dreaptă.
2. Artistul care se autodefinește ca „artistul care se plimbă” începând din 1969 în cadrul proiectelor sale artistice a mers pe jos în 27 de țări, pe 5 continente.
3. A lăsat să se ridice în aer baloane albe umplute cu heliu, prinse de sfori lungi, în Central Park, New York.
4. El a udat iarba din parcul Universității din Washington cu stropitori, iar apoi a făcut o fotografie despre eroziune.
5. Lucrarea de artă a fost un cerc realizat din lemn aluvionar, așezat pe podeaua galeriei.

To some extent such works are born against mainstream as they could not be moved, and thus could not be exhibited in emblematic museums of the world. They could not be concentrated so they evade the interest of collectors, too. The novel expressive force of these works, the need of canonization, and the strengthening of “green thought” might have inspired some European museum experts to come up with the idea for the museums to finance and ultimately exhibit nature art works and ephemeral sculptures. This was the point where I think that the originally well-intended initiation lead astray. By the end of the nineties it was probably not clear that the important and immanent characteristic of such works is their freedom consisting in a distanciation from the institutional system, economic pressure, popular preferences and changing trends. For museum logic, however, the financing of uncontrolled works unfit for the hierarchized system of the museums is unimaginable. Not to mention the fact that for these works the issue of owners’ rights is impossible to grasp as the work in its physical reality returns according to its own laws to nature, and it is the authors’ rights only that the artist might vindicate. That is why the institutionalization and economization of artworks created in the nature could not have taken place; that is why it preserved its independence and resisted all pressures. Its “institutionalization” consists only in the establishment of an international network that serves as means of spreading information, and its motto is rather cooperation than competition. As I summarized above, by the end of the twentieth century the autonomic tendency of art resulted in the self-analysis of fine arts, in the formulation and broadening of their boundaries. With the elimination of representation and the fading of sacral characteristics the traditional role of artworks has changed, has been redefined. This process culminated in the re-clarifying the essence of the artwork, and come into prominence it’s context.

## Notes

1. The work is a photograph of the trace in grass left by a walking in straight line.
2. The artist defining himself as “walking artist” has walked in 27 countries of 5 continents since 1969 in the course of his artistic projects.
3. He let helium-filled white balloons in the air fastened to long strings in Central Park, New York.
4. He wet the grass in the park of the University of Washington with sprinkling machines, and then made a photograph about the erosion.
5. The artwork was a circle of alluvial wood settled on the floor of the gallery.

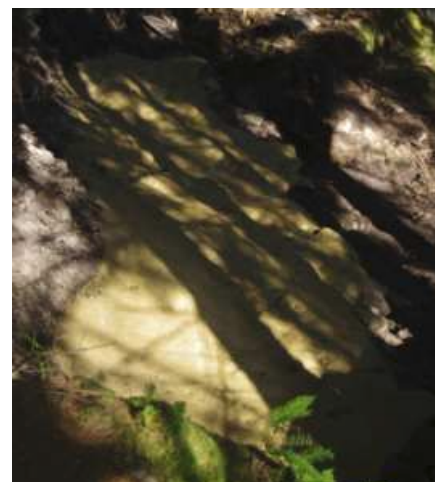
3. Héliummal töltött fehér léggömböket engedett a levegőbe hosszú zsinórokra rögzítve a New York-i Central Parkban.
4. Permetezőgépekkel nedvesítette meg a fűvet a washingtoni egyetem parkjában, majd fényképet készített az erózióról.
5. A műalkotás egy hordalékfából készült kör volt, amely a galéria padlóján helyezett el.
6. [http://www.greenmuseum.org/generic\\_content.php?ct\\_id=284](http://www.greenmuseum.org/generic_content.php?ct_id=284)
7. Hegyi Loránd: „*Trans-avantgárd*” – „*post-modern*” – „*új szubjektivizmus*”, avagy az *expanzió utáni művészet a nyolcvanas évek küszöbén*, 1983. <http://www.artpool.hu/Al/al03/Hegyi.html>
8. Beke László: *Miért használt fotókat az A.P.L.C.*, Fotóművészet, 1972/2

6. [http://www.greenmuseum.org/generic\\_content.php?ct\\_id=284](http://www.greenmuseum.org/generic_content.php?ct_id=284)
7. Loránd Hegyi: „*Trans-avantgárd*” ..., <http://www.artpool.hu/Al/al03/Hegyi.html>
8. László Beke: *Miért használt fotókat az A.P.L.C.*, Fotóművészet, 1972/2

6. [http://www.greenmuseum.org/generic\\_content.php?ct\\_id=284](http://www.greenmuseum.org/generic_content.php?ct_id=284)
7. Loránd Hegyi, 1983. „*Trans-avantgárd*”..., <http://www.artpool.hu/Al/al03/Hegyi.html>
8. László Beke, *Miért használt fotókat az A.P.L.C.*, Fotóművészet, 1972/2



Montanaro zenét improvizál a *Kő és vonal* installáción / Montanaro cântă improvizând la instalația *Piatră și linie* / Montanaro improvising music on the *Stone and Line* installation. Alkotó / Creat de / Created by: PÉTER Alpár. Fotó / Foto / Photo: MOLNÁR István (2021)

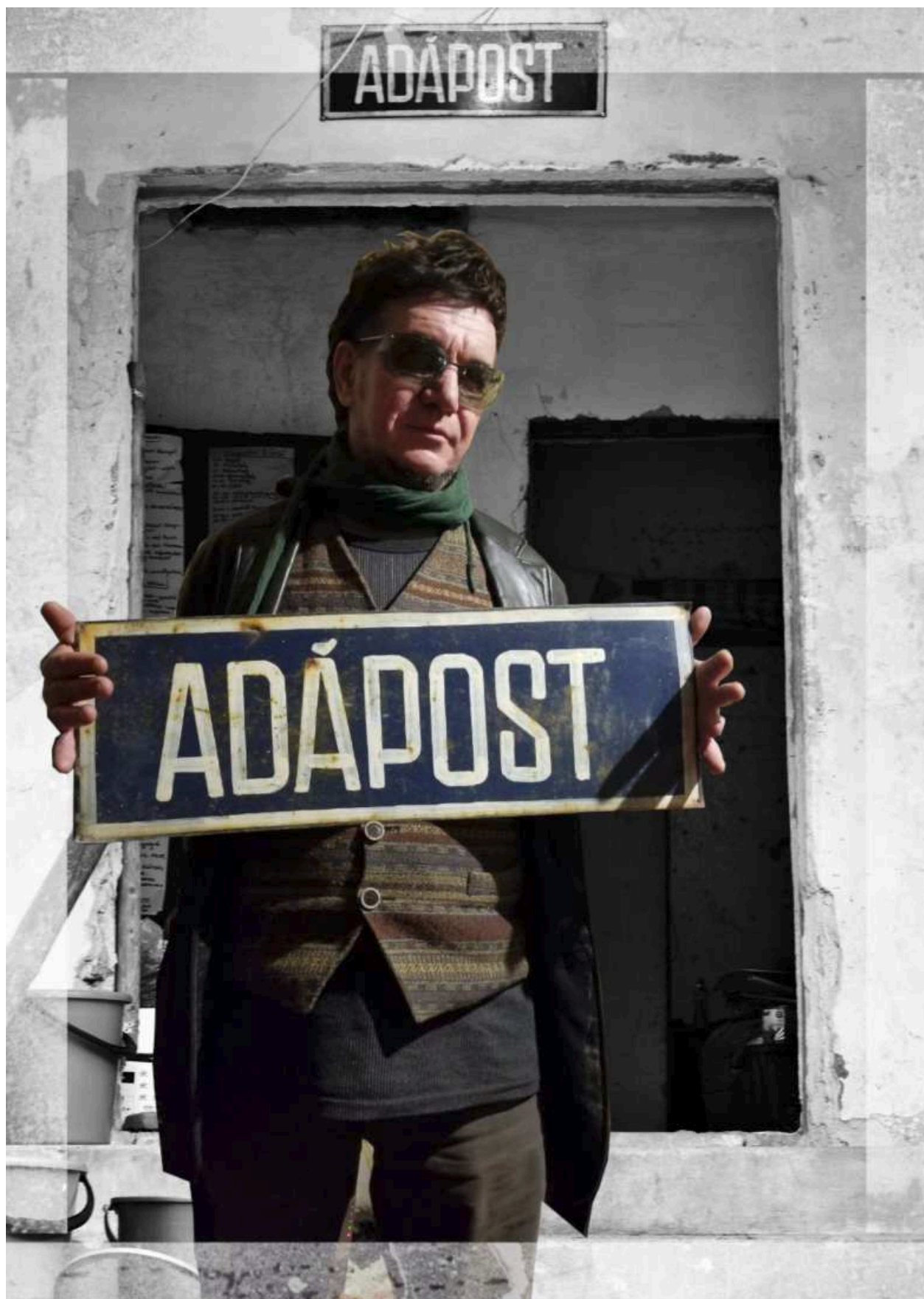


*Agyagtérkép* / *Hartă făcută din lut* / *Map made of clay*. A Minimum Party alkotótábor vizuális (képzőművészeti) műhelyében készült közös munka / O lucrare comună realizată în atelierul vizual (arte plastice) al taberei de creație Minimum Party / A joint work made at the visual (fine arts) workshop of the Minimum Party creative camp. Műhelyvezető / Coordonator atelier / Workshop leader: KOPACZ Kund. Fotók / Fotografii / Photos: MOLNÁR István (2021)



## Tartalomjegyzék / Conținut / Table of Contents

Előszó	3
Prefață	5
Foreword	7
A 2021. évi tábor meghirdetője	12
Anunțul taberei din 2021	13
Announcement of the Camp of 2021	15
Részletes tábori program (2021)	16
Program detaliat (2021)	19
Detailed camp program (2021)	23
Interjúk (2021)	28
Interviuri (2021)	32
Interviews (2021)	36
Filmek / Filme / Fims (2021)	40
Fotók / Fotografii / Photos (2021, 2022)	46
A 2022. évi tábor meghirdetője	54
Anunțul taberei din anul 2022	55
Announcement of the Camp of 2022	57
Részletes tábori program (2022)	58
Program detaliat (2022)	61
Detailed camp program (2022)	65
Losonczy Béla „bőröndkiállításáról”	70
Despre „expozitia din valiză” a lui Béla Losonczy	71
Béla Losonczy's „exhibition from a suitcase”	72
Az Élboy kísérleti színház <i>Állásinterjú</i> c. fiktív előadása	76
Teatru cu conventie declarată: Élboy	81
Theater with declared convention: Élboy	83
Filmek / Filme / Films (2022)	84
Állatversek és haikuk (íróműhely, 2022)	90
Erőss István: A természet – a kifejezés új kontextusa	98
István Erőss: Natura – noul mediu de exprimare	99
István Erőss: Nature – the New Medium of Expression	99



IN MEMORIAM  
**Lőrincz Gyula**  
1967–2022